

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส
ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๓

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

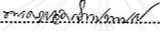
**THE PROBLEM STUDY OF TEMPLE'S HEAD ADMITATION
IN PHRAW DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE**

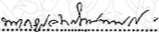
**A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIE
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2553 [2010]**

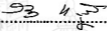
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว
จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อนักศึกษา : พระครูปัญญาธิรชยุต
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สมหวัง แก้วสุฟอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : พระปลัด บุญธรรม บุญธรรมโม
ปีการศึกษา : ๒๕๕๓

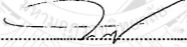
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษิตตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร. สมหวัง แก้วสุฟอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(พระปลัด บุญธรรม บุญธรรมโม)

..... กรรมการ
(ดร.สาธิตี รักศักดิ์บุญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัครชัย ชัยแสงวง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : The Problem Study of Temple's Head Administration in Phraw District,
Chiang Mai Province
Student's Name : Phrakrupannadhirayut
Department : Buddhist studies
Advisor : Dr. Somwang Kaewsufong
Co-Advisor : Phrapalad Boontham Punnadhammo

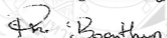
Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

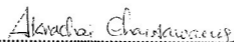
Thematic Committee

..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

..... Advisor
(Dr. Somwang Kaewsufong)

..... Co-Advisor
(Phrapalad Boontham Punnadhammo)

..... Member
(Dr. Sarinee Ruggatanyu)

..... Member
(Asst. Prof. Akrachai Chaisawaeng)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อนักศึกษา	: พระครูปัญญาธิ์รยุต
สาขาวิชา	: พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร. สมหวัง แก้วสุฟอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: พระปลัด บุญธรรม บุญธรรมโม
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษางานการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาส ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และ ๔) เพื่อหาแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ คือ เจ้าอาวาสวัดในอำเภอพร้าวจำนวน ๒๑ รูป ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งได้ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาด้านการปกครอง ปัญหาเกิดจากตัวเจ้าอาวาสที่ขาดความสนใจไม่ค่อยจะใส่ใจหาความรู้ทางด้านกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ จึงเป็นเหตุให้ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายประกอบกับผู้เข้ามาบวชตอนแรก ๆ เมื่อยังเป็นสามเณรเล็ก ๆ ยังสามารถควบคุมได้อยู่ พออยู่นาน ๆ ใปู้ที่เข้าที่ออกมากขึ้นก็ปกครองยากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของเจ้าอาวาส เอาแต่ใจตนเองอยากจะไปที่ไหนก็ไป โดยไม่มีกรบอกลาเจ้าอาวาสประกอบกับผู้ปกครองเอาใจมาก เพราะชาวบ้านไม่รู้กฎ ระเบียบ และวินัยของคณะสงฆ์ ที่กำหนดไว้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาคิดควรจัดให้มีการศึกษาในกฎระเบียบของทางคณะสงฆ์ที่เกี่ยวกับการปกครองในส่วนของเจ้าอาวาส ควรทำความเข้าใจในกฎ ระเบียบวินัยที่ชาวบ้านควรรู้ให้เข้าใจกฎระเบียบก่อนที่รับกุลบุตรที่จะเข้าบรรพชา-อุปสมบท ให้เข้าใจด้วย

สภาพปัญหาด้านการศึกษา ขาดบุคลากรผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ประกอบกับผู้เรียนไม่ค่อยสนใจในการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม-บาลี และมีเวลาเรียนน้อย ควรจัดการศึกษาแผนกนักธรรม-บาลี ให้เป็นระบบ โดยการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจใน พระธรรมวินัย อย่างจริงจัง มิใช่เพียงสอนเอาไปประกาศนียบัตรเท่านั้น

ปัญหาด้านการเผยแผ่ ครอบคลุมของการเผยแผ่ ซ้ำซ้อนทั้งที่รูปแบบการเผยแผ่เหมือนกัน แต่มีวิธีการปฏิบัติแตกต่างกัน ควรกระจายงานให้ทั่วถึง พระสงฆ์รูปเดียวไม่ควรมีงานทำหลายตำแหน่งซ้ำซ้อนกันมากเกินไป อีกประการหนึ่งขาดบุคลากรที่มีความรู้อันเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา น้อยเกินไปในการที่จะถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนมากจะพูดถึงแต่เรื่องนรก สวรรค์ เรื่องอกนิหารความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนบุคคล และศาสนวัตถุมากเกินไป เมื่อเขาเข้าไปพิสูจน์แล้วไม่ได้ผลตามที่พูดที่สอน ความศรัทธาจึงถดถอย ไม่เข้าวัดเพราะกลัวถูกเรียกไร ในที่สุดจึงเกิดความคิดว่า เข้าวัดแล้วไม่ได้อะไรเลย

ข้อเสนอแนะ พระสงฆ์ควรปฏิบัติปฏิบัติชอบเป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้านให้มากขึ้น ควรเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ถกการสอนในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนบุคคลให้น้อยลง

Thesis Title	: The Problem study of Temple's Head Administration in Phrew District Chiang Mai Province
Student's Name	: Phrakrupannadheerayut
Department	: Buddhist Studies
Advisor	: Dr. Somwang Kaewsufong
Co-Advisor	: Phrapalad Boontham Punnadhammo
Academic Year	: B.E. 2552 (2009)

ABSTRACT

The objectives of this thesis were 1) to study the works regarding the administration of the abbots in Phrao District, Chiang Mai Province, 2) to study the act of administration of the abbots in Phrao District, Chiang Mai, 3) to study the administration problem of the abbots in Phrao District, Chiang Mai, and 4) to find solutions to the administration problem of the abbots in Phrao District, Chiang Mai. The sampling subjects were 21 abbots in the above district. Data collection was made possible by means of interview and group discussion. The data were then analyzed.

Results of the research were as follows:-

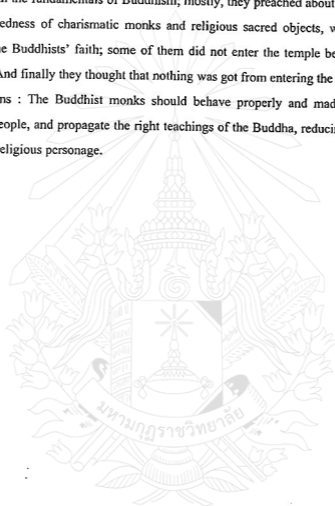
Administration problem : the abbot had no interest in acquiring legal knowledge on the Sangha administration, which resulted in violating the law. At the same time, those who were ordained as novices were not difficult to control when they were little novices. But when those novices were grown up and knew how to take advantage of the loophole, they were difficult to control gradually, not hearing the instructions of abbot and being self-centered; they went anywhere they wanted to go without asking for the permit from the abbot, behaving like when they lived with their parents who always followed their needs. Since the villagers did not know the rules and regulations inclusive of the Sangha disciplinary rules, they could not solve the problem. So the Ecclesiastical Organization should organize the study of Sangha regulations and disciplinary rules on part of the abbot, and make rules and regulations inclusive disciplinary rules known to young men before coming to join the Sangha Order.

Education problem : there was a shortage of competent teachers and, at the same time, the students were not interested in studying Naktham and Pali curriculum, and had a little time to

study. The Naktham and Pali study should be systematized with emphasis on the true knowledge of the Dhamma and Vinaya (disciplinary rules).

Propagation problem : the propagation frame was redundant though the propagation pattern was similar, but differed in practice; religious affairs should be distributed; one monk should not take too many positions. Besides, there was a shortage of competent preachers who were endowed with the fundamentals of Buddhism; mostly, they preached about hell and heaven, miracles and sacredness of charismatic monks and religious sacred objects, which resulted in deterioration of the Buddhists' faith; some of them did not enter the temple because they were afraid of charity. And finally they thought that nothing was got from entering the temple.

Suggestions : The Buddhist monks should behave properly and made themselves as examples for laypeople, and propagate the right teachings of the Buddha, reducing the talk about the sacredness of religious personage.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก มหาวิทยาลัยและคณาจารย์ต่าง ๆ ผู้ซึ่งให้ความกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจทานแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียน ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา

ขอขอบพระคุณ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง และพระปลัด บุญธรรม ปุณฺณธมฺโม ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วม

ขอกราบนมัสการพระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ร่วมเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบนมัสการและขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการช่วยตรวจสอบ แก้ไข และให้คำแนะนำเกี่ยวกับแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชา ที่กรุณาช่วยพิจารณาและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของแบบสอบถาม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเขียนรายงานผลการวิจัย

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการ และเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระเดชพระคุณทุกรูปที่ให้ออกาส ให้เวลาในการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อย และให้ความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นกำลังใจในการศึกษาตลอดมา ขออุทิศคุณความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้กับผู้อุปการคุณทุกท่าน

พระครูปัญญาวชิรยุค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ การบริหารงานของคณะสงฆ์	๖
๒.๒ การปกครองคณะสงฆ์	๑๒
๒.๓ การศึกษาคณะสงฆ์	๒๖
๒.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕	๓๒
๒.๖ กฎหมายเถรสมาคม	๓๓
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๕
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๓

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๔
๓.๑ การกำหนดประชากร	๔๔
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๔
๓.๓ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๔๕
๓.๔ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	๔๕
๓.๕ ข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล	๔๖
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
บทที่ ๔ ศึกษาสภาพพื้นที่	๔๘
๔.๑ ประวัติความเป็นมาของอำเภอพร้าว	๔๘
๔.๒ แผนที่อำเภอพร้าว	๕๐
๔.๓ อำเภอพร้าวในปัจจุบัน	๕๑
บทที่ ๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
๕.๑ สภาพงานบริหารของเจ้าอาวาส	๕๘
๕.๒ สภาพปัญหาการบริหารงานในปัจจุบัน	๕๙
๕.๓ สภาพการบริหารงานการศึกษาในปัจจุบัน	๖๕
๕.๔ สภาพการบริหารของเจ้าอาวาส	๖๕
๕.๕ สภาพปัญหาการบริหารงานด้านการศึกษา	๖๖
๕.๖ ข้อมูลสภาพปัญหาด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของพระภิกษุ สามเณรภายในวัด	๖๗
๕.๗ ข้อมูลสภาพปัญหาด้านในการเรียนการสอนนักรธรรม	๖๗
๕.๘ สภาพงานบริหารของเจ้าอาวาสในด้านการเผยแผ่ในปัจจุบัน	๖๙
๕.๙ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการเผยแผ่	๗๓
บทที่ ๖ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๗๕
๖.๑ สรุปผล	๗๕
๖.๒ อภิปราย	๗๙
๖.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๓

๖.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๘๓

๖.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๘๓

บรรณานุกรม

๘๔

ภาคผนวก

๘๖

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

๘๗

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

๘๘

ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

๘๓

ภาคผนวก ง แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

๑๐๓

ประวัติผู้วิจัย

๑๑๐

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับวัด

๕๓

ตารางที่ ๔.๒ รายชื่อวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพร้าว รายตำบล พ.ศ. ๒๕๕๐

๕๓

สารบัญญแนกนญมิ

แผนกนญมิที่ ๒.๑ แสดงอักษณกะการปกครงคณกะสงจรม รท.๑๒๑	หน้า
แผนกนญมิที่ ๒.๒ แสดงการปกครงคณกะสงจรมตามพระรารชบัญญัติ ๒๔๘๔	๑๘
แผนกนญมิที่ ๒.๓ โครงสร้งการปกครงการบริหรารวัดของเจ้าอาวาส	๒๑
แผนกนญมิที่ ๒.๔ ระบบบริหรารคณกะสงจรมตามพระรารชบัญญัติคณกะสงจรมในบั้งจูนัน	๒๓
แผนกนญมิที่ ๔.๑ แผนท่อำเภอพร้าว จ้งหวัดเชียงใหม่	๒๕
	๕๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำเภอพร้าวเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของตัวจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร มีประชาชนอาศัยอยู่จำนวน ๔๐,๐๐๐ คน โดยประมาณ ประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ๘๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ มีวัดในพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นวัดสำนักสงฆ์ และที่พักสงฆ์ รวม ๘๕ วัด เป็นวัดและสำนักสงฆ์ที่ถูกตั้งตามกฎกระทรวงจำนวน ๑๕ วัด การปกครองของคณะสงฆ์อำเภอพร้าวเป็นไปตามระบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุด ปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอพร้าวมีการบริหารงานคณะสงฆ์ตามองค์กร ๖ ประการ คือ

๑. องค์กรการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายมหาเถรสมาคม ระเบียบ กติกา มติของมหาเถรสมาคมทุกประการ

๒. องค์กรการศึกษา บริหารตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ไทย มีการศึกษา นักรรรมชั้นตรี โท เอก ธรรมศึกษา บาติ และ โรงเรียนปริยัติสายสามัญ

๓. องค์กรการเผยแผ่ อาศัยกรอบเดิม คือ สืบ สมาริ ปัญญา และอาศัยกรอบที่ทางมหาเถรสมาคมกำหนดให้โดยออกเป็นระเบียบ เรียกว่าระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๑

๔. องค์กรสาธารณูปการก็ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางคณะสงฆ์ อำเภอ และจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกัน

๕. องค์กรสาธารณสงเคราะห์ มีการปฏิบัติเป็นประจำ เช่น ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ โดยบริจาคสิ่งของ นอกจากนั้นยังอาศัยการปฏิบัติในจุดคงที่วัดเพื่อการปฏิบัติธรรม และช่วยสงเคราะห์ชาวบ้านสร้างสาธารณะประโยชน์ เช่น สร้างเมรุ สร้างศาลาปาชา สร้างถนน บูรณะซ่อมแซมสถานเฝ้าอาณัติ เป็นต้น

๖. องค์กรศึกษาสงเคราะห์ ได้มีการมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่อยากจนทุก ๆ ปี

ใน ๖ องค์กรที่กล่าวมาแล้วคณะสงฆ์อำเภอพร้าว ได้ทำมานานพอสมควรแต่ที่ประสพมาเห็นว่ายังมีปัญหา คือ ๑ องค์กรข้างต้น ได้แก่

๑. องค์การด้านการปกครอง มีสภาพปัญหา ดังนี้ คือ

๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการขอแต่งตั้งเจ้าอาวาส และผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเพราะอำเภอพร้าวปัจจุบันมีวัดอยู่ ๕๔ วัด แต่มีวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียง ๖๔ วัด นอกนั้นเป็นที่หักสงฆ์ (ผลสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๐) ที่มีปัญหา คือ ที่หักสงฆ์ซึ่งไม่สามารถจะขอแต่งตั้งเจ้าอาวาสได้ แม้แต่การที่จะแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะมีปัญหาทางด้านกฎของกระทรวง และกฎระเบียบของทางคณะสงฆ์มาก เช่น ต้องมีที่ดิน ๖ ไร่ ขึ้นไป ต้องมีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาอยู่อย่างน้อย ๔ รูป ขึ้นไปติดต่อกัน ๓ ปี และยังมีปลัดย่อยอีกมากจึงทำให้วัดในแถบชนบทในปัจจุบันมีได้ยาก จึงถูกมองว่าเป็นวัดเถื่อนตามสายตาของนักเคร่งครัดทางกฎหมายทั้ง ๆ ที่หักสงฆ์บางแห่งสร้างมานานเกือบ ๒๐ ปี

๑.๒ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดศาสนทายาท เพราะปัจจุบันมีกุลบุตรเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาไม่น้อยมากจึงมีส่วนไม่พอกับวัดที่มีอยู่ จึงทำให้บางวัดมีแค่หลวงคาวอยู่รูปเดียว ซึ่งเมื่อสำรวจแล้ว วัดที่มีพระภิกษุอยู่รูปเดียว โดยไม่มีสามเณรหรือเด็กวัดอยู่ด้วยมีจำนวนมากเกือบ ๕๐ เปอร์เซนต์ (ผลสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๐) คือวัดที่มีอยู่ทั้งหมด

๒. องค์การด้านการศึกษา มีสภาพปัญหา ดังนี้ คือ

๒.๑ ขาดการสนับสนุนด้านการสอน ปัจจุบันสำนักศาสนศึกษาของอำเภอพร้าวมีอยู่แห่งเดียว เรียกว่าโรงเรียนปริยัติธรรมสาธิต การเดินทางไปสอนของครูผู้สอนก็มีระยะทางไกลพอสมควร ต้องเสียค่าพาหนะในการเดินทางตลอดปีการศึกษาจำนวนมากพอสมควรเหมือนกัน ส่วนงบประมาณที่ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดมาถวายครูผู้สอนตลอดปีการศึกษานั้น คิดว่าน่าจะไม่พอเพราะปัจจุบันน้ำมันมีราคาสูงมาก ไม่ว่าจะใช้รถของตนเองหรือรถรับจ้างก็มีค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกัน ไหนจะต้องจ่ายค่าภัตตาหารเพลอีกด้วย

๒.๒ ขาดการสนับสนุนในด้านการศึกษาของพระภิกษุ-สามเณร เพราะพระภิกษุสามเณรได้รับสวัสดิการจากทางฝ่ายบ้านเมืองน้อยมาก เช่น ต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะในการเดินทางไปโรงเรียนเอง ค่าภัตตาหารเพลก็ต้องจ่ายเองทั้งสิ้น จึงเป็นเหตุให้ผู้ปกครองของเด็กมองว่าการส่งให้ลูกเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนามีภาระมากกว่าทางโลก ทั้งพฤติกรรมก็ไม่ค่อยสะดวก ไม่แตกต่างจากทางโลก ถ้าจะพูดถึงสวัสดิการแล้วน่าจะสู้ศาสนาอื่นไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุแห่งปัญหาทางด้านศาสนทายาทที่จะสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

๓. องค์การด้านการเผยแผ่ มีสภาพปัญหา ดังนี้ คือ

๓.๑ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในทางธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่จะเป็นนักเผยแผ่ได้ดี ส่วนพระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับการอบรมเป็นพระนักเผยแผ่ตามโครงการของกรมการศาสนา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนมากจะเป็นพระสังฆาภิการระดับเจ้าอาวาสเสีย

เป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องยอมรับว่าพระภิกษุสงฆ์ในระดับนี้ย่อมมีภารกิจอื่น ๆ อีกมากไม่ค่อยจะมีเวลา มาปฏิบัติศาสนกิจในส่วนนี้มากนัก แม้แต่พระที่เป็นพระธรรมทูตที่มีอยู่ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน

๑.๒ ไม่ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนมากเท่าที่ควร เพราะปัจจุบันชาวบ้านมี ภารกิจมาก มีหนี้สินรัดตัวจึงไม่ค่อยมีจิตใจมุ่งคงในการมาร่วมกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น

สภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วหากได้รับการวิจัยถึงสาเหตุของปัญหา จากความคิดเห็นของ เจ้าคณะพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่บริหารงานของคณะสงฆ์อำเภอพร้าวแล้วน่าจะจะมีวิธีการ แก้ไขปัญหาร่วมกันในโอกาสต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษางานบริหารของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๔ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงาน วิธีการ และระเบียบขกกฎเกณฑ์ใน การดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาส โดยจะมุ่งเน้นในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสเป็นหลักตามที่ปรากฏ อยู่ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาธรรมกถมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาส มี ๖ ด้าน คือ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศึกษา ๓. ด้านการเผยแผ่ ๔. ด้านสาธารณูปการ ๕. ด้านสาธารณ สงเคราะห์ และ ๖. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ยกประเด็นปัญหาขึ้นมาวิจัยเพียง ๓ ด้าน คือ

๑. สภาพปัญหาการบริหารงานในด้านการปกครอง และวิธีการแก้ไข

๒. สภาพปัญหาการบริหารงานด้านการศึกษา และวิธีการแก้ไข

๓. สภาพปัญหาการบริหารงานทางด้านการเผยแผ่ และวิธีการแก้ไข

โดยอาศัยเหตุผลดังนี้คือ

๑) องค์กรของสงฆ์ ๓ ด้าน ดังกล่าวมีปัญหาต่อการบริหารของเจ้าอาวาสมากเพราะปัจจุบัน บ้านเมือง ได้พัฒนาการทางเทคโนโลยีไปมากทำให้เกิดความเจริญในทางด้านวัตถุ ทำให้คน ส่วนมากมัวเมาหลุ่มหลงอยู่ในด้านวัตถุ ไม่สนใจเรื่องศีลธรรมอันดีงาม ผู้ที่เข้ามาบวชใน พระพุทธศาสนาที่เป็นบุคลลว่าชกสอนยาก เพราะพวกเขาได้รับการอบรมเกี่ยวกับความเป็น ประชาธิปไตยไม่คือพอเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาส่วนมากจะตามใจตัวเองอยากจะทำอะไรก็

ทำโดยไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ เมื่อรวมความแล้วก็คือความเป็นไประหว่างทางโลกกับทางธรรมไม่สอดคล้องกัน จึงมีความจำเป็นในการที่ศึกษาเรียนรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับองค์กรดังกล่าว แล้วช่วยกันหาวิธีในการจัดปัญหาที่เกิดขึ้นให้บรรเทาเบาบางลงไปในโอกาสอันควรต่อไป

๒) องค์กร ๓ ด้านนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อความอยู่รอดของพระพุทธศาสนา ถ้าการปกครองไม่ดี การศึกษาไม่เข้าถึงหลักธรรมคำสอน การเผยแผ่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่สามารถที่จะทำให้ศาสนาของพระองค์เสื่อมหรือเจริญได้ ศาสนาของพระองค์จะเจริญ หรือเสื่อมก็ขึ้นอยู่กับพุทธบริษัทคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา นั่นเอง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ เจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งหมครวม ๘๐ วัด ได้เลือกเจาะจงมา ๒๑ รูป เพราะเป็นพระเถระที่เชื่อถือได้ บวชเรียนในพระพุทธศาสนามานาน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ วัดในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ทำให้ได้ทราบสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว

๑.๔.๒ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหา ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการค้างตำแห่น่งและอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

๑.๔.๓ ทำให้ได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาส

๑.๔.๔ ทำให้สามารถนำแนวทางการแก้ไขปัญหาไปใช้ในการแก้ปัญหาต่อไป

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการบริหาร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการรับผิดชอบการบริหารภารกิจหน้าที่ในองค์กรการบริหารงานของคณะสงฆ์ ๖ ประการ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์

เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตามกฎหมายตราสามศก ฉบับที่ ๒๔ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

การบริหารงานในด้านการปกครอง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส ปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัด รวมทั้งดูแลรักษาวัดด้วย

การบริหารงานด้านการศึกษา หมายถึง การร่วมจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรทั้งภายในวัดและภายนอก

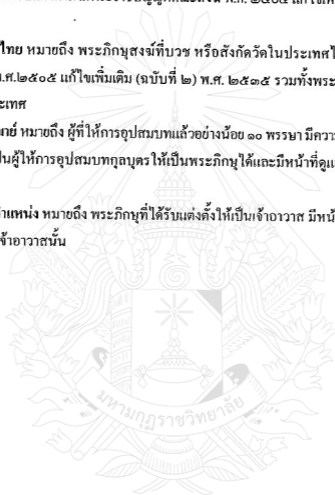
การบริหารงานทางด้านการศึกษา หมายถึง การร่วมจัดการเผยแผ่พระธรรมวินัยให้กับพระภิกษุสามเณร และศรัทธาทั้งภายในวัดและภายนอก

พระสงฆ์ หมายถึง บุคคลเพศชายที่มีอายุ ๒๐ ปี ขึ้นไปแล้วได้รับการบวชให้เป็นพระภิกษุ โดยพระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

คณะสงฆ์ไทย หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ที่บวช หรือสังกัดวัดในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งพระภิกษุที่ไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ

พระอุปัชฌาย์ หมายถึง ผู้ที่ให้การอุปสมบทแล้วอย่างน้อย ๑๐ พรรษา มีความรู้ ความสามารถ และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ให้การอุปสมบทกุลบุตร ให้เป็นพระภิกษุได้และมีหน้าที่ดูแลปกครองอบรมสั่งสอน

การดำรงตำแหน่ง หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส มีหน้าที่ปกครองดูแลกิจการในตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย แนวความคิด รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดรายละเอียดที่ศึกษาเพื่อประกอบการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ การปกครองของพระพุทธเจ้า
- ๒.๒ การศึกษาคณะสงฆ์ไทย
- ๒.๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม
- ๒.๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- ๒.๖ กฎหมายเดรสสามคม
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ การบริหารงานของคณะสงฆ์

คำว่า “พระสงฆ์” ตามคำนิยาม หมายถึง กุลบุตรที่มีอายุ ๒๐ ปี ได้รับการอุปสมบทจาก อุปัชฌาย์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อบรรพชาอุปสมบทแล้วต้องปฏิบัติตาม ระเบียบวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ เพราะเป็นเรื่องปกติที่คนเรามาอยู่รวมกันมากๆ ย่อมมี กฎระเบียบ กติกาในการบริหารงานเพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สำหรับพระสงฆ์แล้ว นอกจากจะมีพระวินัยเป็นเครื่องมือในการบริหารหมู่คณะแล้วยังมีกฎหมายบ้านเมือง กฎหมายเดรสสามคมซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นพระประมุขของสงฆ์ มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาทุกยุคทุกสมัย ปัจจุบัน ใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการออกกฎ ระเบียบ กติกา และมติ ในการบริหารงานคณะสงฆ์ในสังฆมณฑล ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังปรากฏตามพระราชบัญญัติสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตราที่ ๑๕ ตรี และมาตรา ๑ จัดว่าด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความมั่นคงมาโดยตลอดครบเท่าทุกวันนี้

การบริหารคณะสงฆ์ มีมาแล้วตั้งแต่พุทธกาล หลักที่ใช้คือ พระธรรมวินัย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้มีการทำปฐมสังคายนา ที่เมืองราชคฤห์ โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน การบริหารคณะสงฆ์ ก็เรียบร้อยมาได้ระยะหนึ่ง ต่อมาก็เกิดฉันททิฏฐิต่างกัน เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นอีก เป็นเช่นนี้ตลอดมา เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงมาได้ประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ครอบครองอาณาจักรอินเดีย อย่างกว้างขวาง พระองค์เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้ยกพระพุทธศาสนาเป็นประธาน สำหรับประเทศเป็นครั้งแรก พวกเดียวิญได้ปลอมตนเข้าบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อแสวงประโยชน์ส่วนตัวคนเป็นอันมาก เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในสังฆมณฑล พระเจ้าอโศกมหาราชจึงทรงอาราธนาพระ โมคคัลลีบุตร เป็นประธานสังคายนาพระธรรมวินัย ที่เมืองปาฏลิบุตร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖ วางระเบียบพระธรรมวินัยให้รวมลงเป็นอย่างเดียวกัน สังฆมณฑลจึงเกิดความเรียบร้อยสืบต่อมา เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ออกไปยังประเทศต่าง ๆ การบริหารสังฆมณฑลจึงต้องอนุโลมไปตามแบบแผน ประเพณีของประเทศนั้น ๆ ในบางส่วน เพื่อให้พุทธจักรและอาณาจักรเป็นไปด้วยดีทั้งสองฝ่าย สรุปแล้วพระภิกษุสงฆ์มีกฎหมาย ที่พึงปฏิบัติอยู่ตามประเภทคือ พระวินัย จาริด และกฎหมายแผ่นดิน*

๒.๑.๑ การบริหารคณะสงฆ์สมัยสุโขทัย

พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย และอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย ในประมาณปี พ.ศ. ๑๘๐๐ ประชาชนในดินแดนแห่งนี้ ได้รับนับถือพระพุทธศาสนา แบบเถรวาทเดิมสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แบบมหายาน แบบเถรวาทอย่างฟูกาม และแบบ เถรวาทอย่างลังกา สืบกันมาตามลำดับจากหลักฐานในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งราชอาณาจักรสุโขทัยพบว่ามีสังฆราช ปู่ครู มหาเถระ และเถระ ในสมัยนี้น่าจะมีพระสังฆราชมากกว่าองค์เดียว เพราะทางราชอาณาจักร มีทั้งเมืองในปกครองโดยตรง และเมืองประเทศราชมีเจ้าปกครอง จึงน่าจะมีสังฆราชของตนเองด้วย คณะสงฆ์สมัยสุโขทัย แบ่งออกเป็น ๒ คณะ คือ ความวาลี และอริยวาลี จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์เป็นฝ่ายขวา และฝ่ายซ้าย มีราชทินนาม สำหรับสังฆนายกตามแบบลังกา

* กองแผนงานกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆการีว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

ฝ่ายขวา คือ พระสังฆราชอยู่วัดมหาธาตุ และมีพระครูอยู่วัดต่างๆ เป็นสังฆนายกชั้นซ้ายมีพระครูธรรมราชาอยู่วัด ไทรภูมิป่าแก้วและพระครูวัดต่างๆ เป็นสังฆนายกรองลงมาอีก ๒ องค์^๒

๒.๑.๒ การบริหารคณะสงฆ์สมัยอยุธยา

ในตอนแรกคล้ายกับสมัยสุโขทัย คือเป็นคณะคามวาสีและคณะอริยวาสี ต่อมาเมื่อพระสงฆ์ไทยไปศึกษาพระธรรมวินัย ที่เมืองลังกา แล้วกลับมากำหนดปฏิบัติเคร่งครัดกว่าคณะสงฆ์ไทยที่เป็นอยู่เดิม จึงได้มีการตั้งคณะขึ้นอีกหนึ่งคณะ คือ คณะป่าแก้ว ซึ่งต่อมาเรียกว่าคณะคามวาสี ฝ่ายขวา ความนับถือพระพุทธศาสนาสมาฆะยุชยา ไม่สู้สนใจหลักธรรมชั้นสูงนัก ส่วนใหญ่มุ่งไปสู่เรื่องทำบุญ ทำกุศล สร้างวัด ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ และทำพิธีกรรมต่าง ๆ มาก รวมทั้งการฉลองและงานนันทนาการสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๕๕๑-๑๕๕๘) ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามาก ทรงออกผนวชถึง ๘ เดือน ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. ๒๑๖๓-๒๑๗๑) ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระไตรปิฎกไว้จบบริบูรณ์ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๑๓-๒๑๗๕) มีผู้นิยมบวชเรียนกันมากทำให้มีคณาธิบดียงราชการ ไปบวชกันมาก จนต้องมีการออกมาตรการให้มีการสอบความรู้พระภิกษุ สามเณรที่มาบวช โดยไม่มีความรู้ในพระศาสนา ถูกบังคับให้ลาสิกขาเป็นอันมาก ในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. ๒๒๑๕-๒๒๑๐) เกิดมีประเพณีว่า ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นขุนนาง ข้าราชการ มีศตวรรษคราศักดิ์ ต้องได้บวชมาแล้วจึงจะทรงแต่งตั้ง ในห้วงเวลานี้ทางลังกาเกิดสูญสิ้นพุทธศาสนวงศ์ กษัตริย์ลังกาดึงส่งราชทูตมาขอคณะสงฆ์ไทย ไปตั้งสชามวงศ์หรืออุบาสิกวงศ์ที่ลังกา สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน การบริหารคณะสงฆ์สมัยปลายอยุธยา ถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก ทางด้านอาณาจักรได้อาศัยพระบรมราชูปถัมภ์ จากพระมหากษัตริย์ ทำให้คณะสงฆ์เป็นระเบียบเรียบร้อยและเจริญก้าวหน้า สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศได้ การปกครองและการตั้งสมณศักดิ์ มีตำแหน่งสังฆนายก เป็น ๓ ระดับ คือ สมเด็จพระสังฆราช พระสังฆราชคณะและพระครู เจ้าคณะเมืองใหญ่เป็นที่สังฆราชา เจ้าคณะเมืองเล็กเป็นพระครู พระสังฆปริณายกเป็นสมเด็จพระสังฆราช บรรดาพระสงฆ์ต่างชาติ เช่น มอญ ลาว เป็นต้น ให้พระครูคณะคามวาสีฝ่ายซ้าย สมเด็จพระอริยวงศาคตสังฆราชาธิบดี วัดหน้าพระธาตุเป็นเจ้าคณะมีฐานานุกรม ๑๐ รูป มีพระราชาคณะในกรุงเป็นเจ้าคณะรอง ๑๑ รูป ๑๑ วัด มีพระครูหัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นไปปกครอง ๒๔ รูป ๒๒ เมือง ในจำนวนนี้ เมืองพิษณุโลกมีสังฆราชาและมีพระครูที่ขึ้นกับคณะพิษณุโลก ๑ เมือง ๓ รูป เมืองสุโขทัยมีสังฆราชา เมืองลพบุรี สว่างบุรีและนครราชสีมา มีพระครูเป็นที่สังฆราชา เมืองปรีดาลัยประเทศ มีพระครูเป็นเจ้าคณะ ๑ รูป มีเมืองที่ไม่

^๒เฉลิมพล โฉมอิน, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: มานการ : สำนักพิมพ์สุตราพิศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๘.

มีพระครู ๒๖ เมือง คณะคามวาสีฝ่ายขวา พระวันรัตวัดป่าแก้วเป็นเจ้าคณะ มีพระฐานานุกรม ๑๑ รูป มีพระราชาคณะในกรุงเป็น เจ้าคณะรอง ๑๗ รูป ๑๗ วัด คณะหัวเมืองปักษ์ใต้ มีพระครูหัวเมือง ๕๖ รูป ๒๖ เมือง เมืองราชบุรี เพชรบุรี และจันทบุรี มีพระครูเป็นที่ตั้งมหาราช มีหัวเมืองไม่มีพระครูอีก ๒๐ เมือง คณะอรัญวาสี พระพุทธานุรักษ์ วัด โบสถ์ราชคเชะ เป็นเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ฝ่ายสมถวิปัสสนา ทั้งในกรุง และนอกกรุง เจ้าคณะรอง ๗ รูป ๗ วัด และพระครูฝ่ายวิปัสสนา พระครูเจ้าคณะสามัญ พระครูเจ้าคณะลาว ขึ้นอยู่ในปกครองด้วย”

๒.๑.๓ การบริหารคณะสงฆ์สมัยกรุงธนบุรี

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นวัดวาอารามและพระสงฆ์รวมทั้งคัมภีร์ และศิลปกรรม จิตรกรรมทางพุทธศาสนา ก็ได้ถูกทำลายไปด้วยอย่างย่อยยับ เมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชขับไล่กองทัพ พม่าออกไป จากราชอาณาจักรและตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีขึ้นใหม่แล้ว ก็ได้ทรงรวบรวมคณะสงฆ์ตั้งเป็นปึกแผ่นขึ้นมาใหม่ โดยตั้งพระอาจารย์จากวัดประจำให้เป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์แรกแห่งกรุงธนบุรี เมื่อพระสังฆราช (ศี) สิ้นพระชนม์ ก็ได้ตั้งพระอาจารย์ดี จากวัดบางหว้าใหญ่ ซึ่งเป็นพระราชาคณะสมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่วัดพนัญเชิง เป็นสมเด็จพระสังฆราชได้ทรงส่งพระราชาคณะออกไปจัดการสังฆมณฑล ตามหัวเมืองฝ่ายเหนือ ซึ่งวิปริตไปตั้งแต่เจ้าพระฝาง ได้ทรงให้เสาะแสวงหาพระไตรปิฎก ที่กระจัดกระจายอยู่ ที่ต่างๆ มารวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นหลักในการบริหารคณะสงฆ์ ได้ถูกถวญสมบูรณ ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดวาอารามเป็นจำนวนมาก โดยโปรดเกล้าฯ ให้ว่าจ้างข้าราชการทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือนร่วมกันสร้างพระอุโบสถ วิหาร เสนาสนะและกุฏิสงฆ์ มีจำนวนมากกว่า ๒๐๐ หลัง พระอารามที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ ได้แก่ วัดราชคฤห์ (วัดบางเข้หรือเหนือ) พระอารามที่ปฏิสังขรณ์ ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม (วัดบางหว้าใหญ่) วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) วัดอินทาราม (วัดบางเข้หรือใต้) และวัดหงส์รัตนาราม (วัดหงส์อ่าวาวิหาร) ฯลฯ”

๒.๑.๔ การบริหารคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดหลายแห่ง ที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศน์ฯ วัดสระเกศฯ และวัดพระเชตุพน ฯ เป็นต้น เจ้านาข ขุนนาง ข้าราชการก็พากันสร้างวัด โดยตั้งพระราชาครูสกุลกันมาก เช่น สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท ทรงสร้างวัดมหาธาตุฯ เป็นต้น ทรงแก้ไขความวิปริตในสังฆมณฑลหลายประการ เช่น เปลี่ยนนาม

”เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๐.

”เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

พระราชกณะที่ห้องกับพระนาม พระพุทธเจ้าเป็นนามอื่น ตั้งสมเด็จพะสังฆราช ตั้งพระราชกณะ และตั้งพระราชกณะฝ่ายวรมัญ ที่ว่างอยู่ โปรดเกล้าฯ ให้ประชุมพระสงฆ์ และบัณฑิตทำการสังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๑ แล้วคัดลอกสร้างเป็นพระไตรปิฎกฉบับหลวง ๓ ฉบับ โปรดเกล้าฯ ให้มีการสอนพระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวังตลอดจนวังเจ้านาย และเจ้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทรงตรากฎหมายพระสงฆ์ เพื่อควบคุมและกวดขันความประพฤติของพระสงฆ์ รวม ๑๐ ฉบับ เป็นการชำระพระศาสนาให้บริสุทธิ์ และทรงสืบต่อประเพณีพระราชปวงกณะสงฆ์ การคณะสงฆ์ในสมัยพระองค์ คงจัดตามแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาและมีการแก้ไขบางประการให้เหมาะสมแก่สภาพความเป็นจริง เช่น คณะอริยวาสีมีน้อยไม่พอตั้งเป็นคณะ จึงคงมีเพียง ๒ คณะ คือ คณะเหนือ และคณะใต้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดอรุณฯ วัดโลกโมฬี และวัดสุทัศน์ฯ เป็นต้น โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระสังฆราช (มี) จัดสมณทูตไปสืบศาสนาวงศ์ในลังกาทวีป ทรงมีพระราชดำริด้วยสมเด็จพระสังฆราช ให้ทำพิธีวิสาขบูชาขึ้นเป็นครั้งแรก ในสมัยรัตนโกสินทร์ และสมเด็จพระสังฆราช (มี) ได้ขยายหลักสูตรการเรียนบาลี ๓ ชั้นเดิม คือ บาลี เรขนครี โท เอก ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเปรียญ ๘ ประโยค ต่อมาสมัยสมเด็จพระสังฆราช (สุก) ได้โปรดให้สังคายนาบทสวดมนต์^๕

๒.๑.๕ การบริหารคณะสงฆ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มขึ้นไว้ อีกหลายฉบับให้ครบสมบูรณ์กว่าเดิม โปรดเกล้าฯ ให้แปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นพระสูตร ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ พระอารามหลวง ทรงอุปการะอุดหนุนให้มีผู้สร้าง และปฏิสังขรณ์วัดอารามขึ้นเป็นจำนวนมาก พระราชทานอุปถัมภ์ ภิกษุ สามเณร ที่สอบได้ตลอดไปตั้งบิดามารดา โปรดเกล้าฯ ให้รวมพระอารามหลวง และวัดราษฎร์ในกรุงเทพฯ เข้าเป็นคณะกลาง เมื่อรวมกับคณะเดิมจึงมี ๔ คณะ คือ คณะเหนือ คณะใต้ คณะกลาง และคณะอริยวาสี (มีแต่ตำแหน่งเจ้าคณะ)^๖

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงสร้างบรมนิวาส วัดโสมนัสวิหาร วัดปทุมวนาราม วัดราชประดิษฐ์ และวัดมกุฏกษัตริยาราม ทรงบูรณะพระปฐมเจดีย์ โปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีมาฆบูชาขึ้นเป็นครั้งแรก ให้การรับรองเป็นทางการ แก่พุทธศาสนิกชนขึ้นเป็นครั้งแรก

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๑๐๓.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๓-๑๐๕.

๒.๑.๖ การบริหารคณะสงฆ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ

พระองค์ได้ทรงสร้างวัดขึ้นใหม่ ๖ วัด โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นตามวัดต่าง ๆ โดยเริ่มที่วัดมหรณพาราม ย้ายที่ราชบัณฑิตยสถานปรีดิธรรมแก่ภิกษุ สมณเฑาะ จากในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาจัดเป็นบาลีวิทยาลัย ขึ้นที่วัดมหาธาตุฯ ให้ชื่อว่า มหาธาตุวิทยาลัย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นมหาจุฬาราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่วัดบวรนิเวศวิหารทรงมีพระบรมราชโองการประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองเป็นการประกาศเพื่อให้พระสงฆ์ทั่วพระราชอาณาจักรเอาใจใส่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน และฝึกสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่กุลบุตรทรงมีพระบรมราชโองการประกาศ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ เพื่อให้ฝ่ายพุทธจักรมีการปกครองคู่กันกับฝ่ายพระราชอาณาจัก พระองค์ได้พระราชทานสมณศักดิ์แก่พระหัวหน้าพระจีน และพระญาณ โดยให้หัวหน้าฝ่ายจีน เป็นพระอาจารย์ รองลงมาเป็นผู้ช่วย หัวหน้าฝ่ายญาณเป็นพระครู รองลงมาเป็นปลัด รองปลัดและผู้ช่วยเดิมขึ้นกับกรมท่าซ้าย ต่อมาจึงย้ายมาขึ้นกับกระทรวงธรรมการ เป็นการเริ่มต้นคณะสงฆ์จีนนิกายและอนันนิกายในปัจจุบัน^๑

๒.๑.๗ การบริหารคณะสงฆ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ใช้พุทธศักราช (พ.ศ.) แทนรัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๕๖ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน จึงเป็นวันขึ้นปีใหม่ในครั้งนั้น ได้มีเพลงมีเนื้อร้องว่า “วันที่หนึ่งเมษายน ตั้งคืนปีใหม่” สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงริเริ่มการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่งเพิ่มเติมจากการสอนบาลีสันสกฤตหลวงเรียกว่านักธรรม โดยมีการสอบครั้งแรก เมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๕๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดระเบียบสมณศักดิ์ใหม่ โดยแยกสมณศักดิ์ออกเป็นฝ่ายฐานันดร และฝ่ายตำแหน่ง ฝ่ายฐานันดรคือขจัดเป็น ๒๑ ชั้น ตั้งแต่สมเด็จพระมหาสมณะไปจนถึงพระพิธีกรรมดังนี้ สมเด็จพระมหาสมณะ สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะชั้นหัวริ้วบัตร พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาชั้นราช พระราชาคณะชั้นสามัญ พระครูสังฆปาโมกข์หัวเมืองนิตยภัต ๑๒ บาท และพระบาเรียน ๘ ประโยก พระครูนิตยภัต ๘ บาท และบาเรียน ๘ ประโยก พระครูนิตยภัต ๖ บาทและพระบาเรียน ๘ ประโยก พระครูเจ้าคณะรองหัวเมือง พระครูเจ้าคณะแขวงมีราชทินนามพระครูปลัดและพระบาเรียน ๖ ประโยก พระครูวินัยธร พระครูวินัยธรรมและพระบาเรียน ๕ ประโยก พระครูคู่สวด และพระบาเรียน ๔ ประโยก พระปลัดของพระราชาคณะสามัญและพระบาเรียน ๑ ประโยก พระครูรองคู่สวด พระครูสงฆ์และพระผู้

^๑เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘-๑๑๐.

อุปการะโรงเรียนหนังสือไทย พระครูเจ้าคณะแขวงไม่มีราชทินนาม พระครูสมุห์พระครูใบฎีกา พระสมุห์และพระใบฎีกา พระदानานุกรมเจ้าอธิการและพระอุปัชฌาย์ พระอธิการ พระพิธีกรรม ฝ่ายค่านาง จัดเป็น ๑๑ ลำดับ คือ สกตสังฆปริณายก มหาสังฆปริณายกหรือเจ้าคณะใหญ่สังฆนายก หรือเจ้าคณะรอง เจ้าคณะมณฑล และคณาจารย์เอก รองเจ้าคณะมณฑล เจ้าคณะเมือง เจ้าคณะแขวง ในกรุงเทพฯ ปลัดและคณาจารย์โท รองเจ้าคณะเมือง เจ้าคณะหมวดในกรุงเทพฯ และคณาจารย์ตรี รองเจ้าคณะแขวง เจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ รองเจ้าอาวาสและอาจารย์รอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐจบลง ๔๕ เล่ม พระราชทานไปยังต่างประเทศด้วย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มีสาระที่สำคัญ คือ จัดการปกครองสงฆ์ให้อนุโลมตามระบอบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย สรุปแล้วคณะสงฆ์ไทย เป็นลัทธิหินยานแบบเถรวาท ชี้อธิพระธรรมวินัย อันเป็นพุทธบัญญัติ มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์เอก อัครศาสนูปถัมภก พุทธศาสนานับเป็นศาสนาประจำชาติไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงปัจจุบัน^๑

๒.๒ การปกครองคณะสงฆ์

๒.๒.๑ การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ตอนแรก ๆ นั้นยังมีพระภิกษุสงฆ์ไม่มาก พระพุทธองค์จึงทรงปกครองด้วยตนเอง โดยอาศัยวิธีการปกครอง ๓ ประการที่เรียกว่าอชิปไตย ๓ คือ^๒

๑. อิตตชิปไตย โดยพระองค์เป็นผู้กำหนดระเบียบวิธีการต่าง ๆ เอง เช่น การอุปสมบทก็ทรงเป็นผู้อุปสมบทเอง แม้พระภิกษุสงฆ์ ที่ออกไปประกาศพระศาสนามีกุลบุตรเกิดความเลื่อมใสศรัทธาขออุปสมบทในพระพุทธศาสนาถึงแม้จะอยู่ห่างไกลแต่ไหนก็ตามก็ต้องนำกุลบุตรนั้น ไปให้พระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้ ที่เรียกว่าอหิกขุอุปสัมปทา

ต่อมาพระพุทธองค์ทรงมองเห็นความลำบากของพระภิกษุสงฆ์ที่ไปประกาศพระพุทธศาสนาในที่ไกล ๆ กว่าจะพากุลบุตรไปบวชที่พระพุทธองค์ได้ก็ต้องรอนแรมกลางป่ากลางดง บางทีก็เป็นเดือน กว่าจะเดินทางไปถึงที่พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ จึงอนุญาตให้พระภิกษุ ๑ รูป ทำการอุปสมบทได้โดยสมเด็จพระผู้มีพระภาค ทรงปรารภเหตุอันเป็นนิทานจึงได้ทรงอนุญาตว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราผู้พระตถาคตอนุญาต บัดนี้ท่านทั้งหลายนั้นแสดงให้กุลบุตร บรรพชา

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

^๒ เพ็ชร ปิ่นทอง, ธรรมวิภาคปริเฉทที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๗), หน้า ๑๔.

อุปสมบทในทีศนั้น ๆ ในชนบทนั้น ๆ เกิด ก็แลกุลบุตรนั้น ๆ อันท่านทั้งหลายพึงให้บรรพชาอุปสมบทอย่างนี้คือ ท่านทั้งหลายพึงปลงผมและผนวคเสียก่อนแล้ว พึงกล่าวว่า ท่านจงว่าอย่างนี้ดังนี้แล้ว พึงกล่าวอุทเทสธณคมนั้นว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอเถิดเอาพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพนับถือเป็นครั้งที่ ๑ ข้าพระพุทธเจ้าขอเอาพระธรรมเป็นที่พึ่งที่เคารพนับถือเป็นครั้งที่ ๒ ข้าพระพุทธเจ้าขอเอาพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพนับถือ เป็นครั้งที่ ๓ ดังนี้ ให้กุลบุตรนั้นว่าความไปให้ถูก ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราผู้พระตถาคต อนุญาตซึ่งบรรพชาอุปสมบท ด้วยสรณคมนั้น ด้วยการกล่าววาจาทั้ง ๓ นี้สมเด็จพระผู้มีพระภาคผู้ธรรมสามิสสราธิบดี พระองค์ทรงอนุญาตอุปสมบทในปฐมโพธิกาล ด้วยไตรสรณคมนั้นดังแสดงมาจะนี้ จะเห็นได้ว่าแม้พระพุทธเจ้าทรงปกครองเป็นอัคราธิปไตยแต่พระองค์ยังมีความเป็นธรรมในการมอบหมายหน้าที่อันสำคัญให้แก่พระสาวกทำแทนด้วยความเมตตา

ต่อมาเมื่อมีกุลบุตรเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้นการปกครองก็ย่อมมีปัญหาคามา พระองค์ก็ทรงพึงเสียดังจากประชาชนอยู่ตลอดเวลาเมื่อมีคำติฉินนินทาจากประชาชนหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ พระองค์ก็ทรงประชุมสงฆ์แล้วพิจารณาบัญญัติพระวินัยตามสมควรแก่เหตุที่เกิดขึ้น การที่พระองค์ได้ใช้เสียดังของประชาชนมาเป็นเครื่องตัดสินในการบัญญัติพระวินัย จึงถือได้ว่าพระองค์ทรงมีการปกครองโดยโลกาธิปไตยแต่การปกครองแบบโลกาธิปไตยแต่การปกครองแบบโลกาธิปไตยของพระพุทธเจ้านั้น ได้มีธรรมาธิปไตยคือความถูกต้องโดยเหตุผลเป็นประการสำคัญ^{๑๑}

ส่วนการปกครองโดยธรรมาธิปไตยของพระพุทธเจ้านั้นพระองค์อาศัยความถูกต้องของธรรมซึ่งจะได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติวิธีการระงับอธิกรณ์ ๑ ประการจะเห็นได้ว่ามีความละเอียดของธรรม ปราศจากอคติโดยประการทั้งปวง^{๑๒} พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอธิปไตยสูตร (ไตรหลวง ๒๐/๑๗๓) สรุปความเกี่ยวกับอำนาจการปกครองตามอธิปไตย ๓ ความว่า หากเห็นว่าเป็นคนสำคัญด้วยอำนาจอัคราธิปไตยควรใช้ก็ควรริบประพฤติธรรมเพื่อความบรรลุความสุขสูงสุดหรือหากเห็นว่าเป็นโลกสำคัญต่อโลกไซ้ร์ ก็ควรริบประพฤติธรรม เพื่อความบรรลุความสุขสูงสุด

^{๑๑}พระปลัด บุญธรรม บุญธรรม โม. “เอกสารประกอบการบรรยายการปกครองคณะสงฆ์ไทย”, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, ๒๕๔๕, หน้า ๔-๕, (อัคราธิปไตย).

^{๑๒}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, นวโกวาท, (กรุงเทพมหานคร : เสียดังธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลโลก และหากเห็นว่าธรรมสำคัญด้วยอำนาจธรรมาธิปไตยก็ยิ่งควรริบประพาศิธรรมโดยสมควรแก่ธรรมอย่างไม่ง่อนแง่นจะได้บรรลุธรรมสูงสุด^{**}

๒.๒.๒ การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยหลังพุทธกาล

ต่อมาหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วพระสงฆ์ได้แตกแยกออกเป็นหลายคณะ เริ่มตั้งแต่หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ พระสงฆ์ได้เริ่มมีรอยร้าวเกิดขึ้นสาเหตุมาจากที่พระอานนท์ได้ถวายรายงานที่ท่ามกลางสงฆ์เกี่ยวกับที่พระพุทธองค์ได้ทรงคร่ำครวญพระอานนท์ว่า หากพระสงฆ์ต้องการที่จะดอนสิกขาบทเล็กน้อยก็ยอมทำได้ เป็นเหตุให้ในที่ประชุมสงฆ์ถกเถียงกันว่าสิกขาบทเล็กน้อยนั้นคืออะไร ไม่สามารถตกลงกันได้ พระมหากัสสปะได้ตัดสินใจว่าจะไม่มีการดอนสิกขาบทใดเลยเพราะสิกขาบทที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้แล้วนั้นเหมาะสมทุกประการ ต่อมาได้มีพระประณโศได้นำบริวาร ๘๐๐ รูปเดินทางมาถึงที่ประชุมสังคายนาข้ากว่ากำหนดจึงขอให้พระมหากัสสปะเรียกประชุมสังคายนาใหม่อีกหนซึ่งก็ได้ผลเหมือนเดิม ทำให้พระประณโศไม่เห็นด้วย จึงพาพระสงฆ์ทั้งหมดเดินทางไปทางทิศเหนือ เนื่องจากพระสงฆ์ที่จากไปนั้นมีจำนวนมากจึงเรียกว่า มหาสังฆิกะ ต่อมาเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานพระสงฆ์ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันในวัตร ๑๐ ประการคือ

๑. ภิกษุเก็บเกลือไว้ในกรักเขาควยก็ควร
๒. ตะวันบ่ายไปแล้ว ๒ นิ้วภิกษุยังฉันอาหารได้
๓. ภิกษุฉันแล้วไม่ทำวินัยกรรมก่อนจะฉัน ในละแวกบ้านก็ควร
๔. ภิกษุอยู่ในอาวาสใหญ่สี่มาเดียวกัน จะแยกอุโบสถต่างกันก็ควร
๕. ภิกษุทำอุโบสถ ไม่ร้อฉันทานุมัติก็ควร
๖. ภิกษุทำตามครูบาอาจารย์เคยทำมาแล้วผิดถูกก็ควร
๗. ภิกษุฉันแล้วไม่ทำวินัยกรรม จะคืนมนสคาก็ควร
๘. ภิกษุดื่มเหล้าเมื่อกลั่นก็ควร
๙. ภิกษุใช้ผ้าสั้นถัดไม่มีชายก็ควร
๑๐. ภิกษุจะรับเงินและทองก็ควร

เมื่อพระยสกาภิณฑบุตรได้ทราบข่าวจึงมีความเห็นว่า ในสภาพภานี้จะมีคนแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระวินัยมากขึ้นจนทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลง จึงได้คิดที่จะทำการสังคายนาครั้งที่สองขึ้น เพื่อวินิจฉัยในวัตร ๑๐ ประการอันเป็นความเห็นและต้องการ ของพระภิกษุพวกวัชชีบุตร

^{**}พระปลัดบุญธรรม บุญธรรม โนม, "เอกสารประกอบการบรรยายการปกครองคณะสงฆ์ไทย", อังแล้ว, หน้า ๒๐.

ว่ามีความถูกต้องหรือผิดอย่างไร เพื่อมิให้พระภิกษุสงฆ์ที่ยังยึดมั่นในพระธรรมวินัยเดิมจะไม่ได้ไม่ผิดแตกต่างไปด้วยในวันข้างหน้า ในการวินิจฉัยในวัตถุ ๑๐ ประการนี้ที่ประชุมสงฆ์ต้องการให้มีความบริสุทธิ์และถูกต้อง ดังนั้นในที่ประชุมสงฆ์จึงสมมติสงฆ์ให้เป็นฝ่ายภิกษุพวกวิชัยบุตรด้วย จึงได้มีการสมมติพระอรหันต์ ๔ องค์ คือ ๑. พระสัพพากามี ๒. พระสาฬหเถร ๓. พระขุชช โสภิกุเถระ และ ๔. พระวาสวกามีเถระ ทั้ง ๔ องค์นี้สมมติไว้ข้างฝ่ายธรรมวาทิ แล้วจึงสมมติพระอรหันต์อีก ๔ รูป คือ ๑. พระเววัดเถระ ๒. พระญาณสัมภุตเถระ ๓. พระยสกาภันฑบุตรเถระ และ ๔. พระสุนนเถระ โดยให้ทั้ง ๔ องค์ นี้เป็นฝ่ายธรรมวาทิแล้วพระอรหันต์ทั้ง ๘ องค์ ได้ทำการวินิจฉัยอธิกรณ์ ทั้ง ๑๐ ข้อให้สิ้นสงสัย แล้วพระอรหันต์ ๑๐๐ องค์ ได้ยกให้พระสัพพากามีเถระเป็นประธานและเป็นผู้วิสาขนา โดยมิพระเววัดเถระเป็นผู้ถามการทำสังคายนาครั้งนี้นานถึง ๘ เดือนจึงสำเร็จการทำสังคายนาในครั้งนี้ถือว่าเป็นการชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับพระไตรปิฎก มิให้มีการขัดแย้งกันใด ๆ และไม่ต้องอดนอนเปลี่ยนแปลงสิกขาบทของหมู่สงฆ์ที่เป็นธรรมวาทิสืบต่อไปในภายภาคหน้า^{๑๑}

๒.๒.๓ การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง ร.ศ. ๑๒๑

การปกครองของคณะสงฆ์ไทยกับพระราชอาณาจักรไทยย่อมมีความสัมพันธ์กันกันอย่างแยกไม่ออก เพราะพระพุทธศาสนาเกิดมาจากวรรณภาษัตถีย์ และได้รับการสนับสนุนอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยตลอดทั้งที่เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ และปรินิพพานไปแล้ว จะเห็นได้ว่า การทำสังคายนาทุกครั้งก็จะมีพระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์ทุกครั้ง อย่างเช่นการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ ที่วัดโกสการาม เมื่อปางาฏาติบุตร แคว้นมคธ ก็ได้พระเจ้าโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์จนเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายตามแคว้นต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วยที่ได้รับผลประโยชน์ในการทำสังคายนาในครั้งนี้ด้วย โดยที่พระเจ้าโศกมหาราชได้อาราณาพระโสณะและพระอุตุระ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยเข้ามาทางนครปฐม การปกครองคณะสงฆ์ในแรก ๆ ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะมีพระภิกษุสงฆ์ไม่มกปรกอบกับพระภิกษุสงฆ์เป็นสุปฏิบัติ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริให้ออกกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ เรียกว่าพระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง ร.ศ. ๑๒๑ มีอยู่ ๕๕ มาตราแบ่งออกเป็น ๘ หมวด ในที่นี้จะกล่าวถึงหมวดที่เกี่ยวกับงานวิจัยเท่านั้นคือ หมวดที่ ๔ ที่ว่าด้วยเรื่องเจ้าอาวาส การได้มาซึ่งเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ตามมาตราที่ ๑๐ ความว่า วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสหนึ่งรูป การเลือกสรรและตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงขึ้น แล้วแต่พระราชดำริเห็นควร เมื่ออารามราษฎร์และที่พัทธสงฆ์แห่งใดฝ่าทรงพระราชดำริ

^{๑๑}เฉลิมพล โฉมอิน, ประวัติพระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ่างแก้ว, หน้า

เห็นสมควร จะทรงเลือกสรรและแต่งตั้งเจ้าอาวาสก็ได้ มาตรา ที่ ๑๑ วัดในกรุงเทพมหานคร
วัดหลวงก็ดี วัดราษฎร์ก็ดี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเลือก ให้พระราชกณณะแขวงพร้อม
ทั้งทายาทภิกขา แต่งตั้งเจ้าอาวาสแล้วให้ประทับตราของกระทรวงธรรมการฝ่ายอาณาจักรด้วย^{๑๔}

มาตราที่ ๑๓ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ คือ

๑. ที่จะบำรุงรักษาวัดนั้น ๆ ตามกำลังและความสามารถ
๒. ที่จะตรวจตราอย่าให้วัดนั้นเป็นที่แอบแฝงของโจรผู้ร้าย
๓. ที่จะปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้น
๔. ที่จะรักษาความเรียบร้อยและระงับอธิกรณ ในหมู่บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้น
๕. ที่จะเป็นธุระในการสั่งสอนพระศาสนากับบรรพชิต ให้เจริญในสัมมาปฏิบัติตาม

สมควรแก่อุปนิสัย

๖. ที่จะเป็นธุระให้กุลบุตร ซึ่งอาศัยเป็นศิษย์อยู่ในวัด ได้เรียนวิชาความรู้ตามสมควร
๗. ที่จะเป็นธุระแก้สัปบุรุษ และทายาทผู้มาทำบุญในวัดนั้น ให้บำเพ็ญกุศลโดยสะดวก
๘. ที่จะทำบัญชีบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้นและทำรายงานการวัดอื่น ๆ

ต่อเจ้าคณะ

๕. ถ้าพระภิกษุสามเณรในวัดนั้นปรารถนาจะ ไปอยู่วัดอื่นก็ดี หรือจะไปทางไกลก็ตีก็นั้น
หน้าที่ของเจ้าอาวาสจะต้องให้หนังสือสุทธิก็ได้ แต่ต้องแจ้งเหตุให้พระภิกษุหรือสามเณรรูปนั้น
ทราบด้วย^{๑๕}

มาตราที่ ๑๔ เจ้าอาวาสมีอำนาจเหล่านี้คือ

๑. มีอำนาจที่จะว่ากล่าวบรรดาบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งอยู่ในวัดนั้น
๒. อธิกรณเกิดขึ้นในวัดใด ถ้าจะเป็นความตามกล่าวตามวินัย เจ้าอาวาสวัดนั้น มีอำนาจ
พิพากษาได้ ถ้าเป็นความแห่ง แม้คดีความทั้งสองฝ่ายยอมให้เจ้าอาวาสเปรียบเทียบก็เปรียบเทียบได้
๓. บรรพชิตก็ดี ถ้ามิได้รับอนุญาตของกิติ ถ้ามิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสจะเข้าไปบวช
หรือ ไปอยู่ในวัดนั้นไม่ได้
๔. บรรพชิตก็ดี คฤหัสถ์ก็ดี ที่อยู่ในวันนั้นถ้าไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ๆ จะไม่ให้อยู่
ในวัดนั้นก็ได้

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๘.

^{๑๕} อรรถา โภมลกกาญจน, พระพุทธศาสนาบนแผ่นดินไทย, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๔๕), หน้า ๒๔๐.

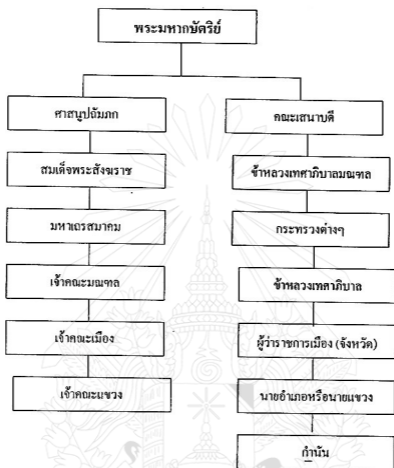
๕. ถ้าเจ้าอาวาสบังคับการอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติ หรือพระราชบัญญัติ และพระภิกษุสามเณรในวัดนั้น ไม่กระทำให้ตามกัณฑ์ หรือฝ่าฝืนคำสั่งหมิ่นประมาทเจ้าอาวาสกัณฑ์ เจ้าอาวาสมีอำนาจที่จะลงโทษกรรมแก่พระภิกษุสามเณรผู้มีความผิดนั้นได้

๖. ถ้าเจ้าอาวาสกระทำตามหน้าที่อันชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายและถ้าผู้ใดขัดขืนหรือถ่วงอานาจหมิ่นประมาทเจ้าอาวาสผู้นั้นต้องระวางปรับครั้งหนึ่งไม่เกิน ๒๐ บาท หรือจำขังหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำด้วยทั้งสองสถาน

จะเห็นได้ว่าการบริหารการปกครองในสมัยนี้ทางฝ่ายอาณาจักรบ้านเมืองได้เอาใจใส่ต่อการคณะสงฆ์ไทยเป็นอย่างมากจึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงเรียบร้อยเป็นอย่างดีการบริหารการปกครอง ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งการปกครองออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางหมายถึงการปกครองคณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ ๔ ตำแหน่ง คือเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุตนิภาช และมรโองเจ้าคณะอีก ๔ รูป รวมเป็น ๘ รูปมีหน้าที่ถวายการคณะสงฆ์ต่อพระมหากษัตริย์ ถ้ามีการประชุมวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไปให้ถือว่าเป็นอันเด็ดขาด ไม่สามารถจะอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปไม่ได้^{๖๖}

^{๖๖} เกลิมพล โจนอิน, ประวัติพระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๑.

ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ รศ.๑๒๑ เขียนแผนภูมิได้ดังนี้^{๑๙}

แผนภูมิที่ ๒๑.๑ แสดงลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ รศ.๑๒๑

^{๑๙} อธิชา โกมลกาญจน, พระพุทธศาสนานบนแผ่นดินไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๒๔๑.

หนังสืออ้างอิง
(REFERNCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

๒.๒.๓ การบริหารการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้รับการอุปถัมภ์จากฝ่ายอาณาจักรมาโดยตลอด โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกตามลำดับมา จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๘ คือ พระมหากษัตริย์ อานันทมหิดล คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยสภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เรียกว่า "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๕" มี ๖๐ มาตรา แบ่งออกเป็น ๘ หมวด สำหรับข้อความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ คือ หมวดที่ ๔ ว่าด้วยเรื่องวัด

มาตราที่ ๔๒

ความว่า วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควร จะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปหนึ่งหรือหลายรูปก็ได้ ส่วนการแต่งตั้งเจ้าอาวาสในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ยังไม่ทราบชัดเจน แต่ตามมาตราที่ ๓๗ ได้ตราไว้ว่า การแต่งตั้งถอดถอนหรือโยกย้ายพระอุปัชฌาย์ และพระภิกษุอื่นเกี่ยวข้องกับตำแหน่งการบริหารการคณะสงฆ์ ให้กระทำการหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในสัญญาฉัตติ ส่วนการบริหารการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น ๔ องค์การคือ

๑. องค์การปกครอง
๒. องค์การการศึกษา
๓. องค์การการเผยแผ่
๔. องค์การการสาธารณูปการ

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.
ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร
ไปรคนนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

ส่วนที่มาหรือการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนั้นตามพระราชบัญญัติ ๒๔๘๕ มาตรา ๓๗ ความว่า การแต่งตั้งถอดถอน หรือ โยกย้ายพระอุปัชฌาย์ และพระภิกษุอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งการบริหารการคณะสงฆ์ ให้กระทำการหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในสัญญาฉัตติ ส่วนอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสนั้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ ๔๓-๔๔ มาตราที่ ๔๓ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ คือ

๑. บำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัด ให้เป็นไปโดยระเบียบเรียบร้อยตาม สัญญาฉัตติ กติกาสงฆ์ กฎองคกร กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๒. ปกครองสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่ หรือทำนบกอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สัญญาฉัตติ กติกาสงฆ์ กฎองคกร กฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบ
๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตราที่ ๔๔ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้ คือ

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่ในวัดนั้น

๒. ขับไล่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้ออกจากวัดนั้น

๓. กระทำทัณฑกรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ถิ่นที่อยู่ หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นให้ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑชนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบพระธรรมวินัย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบ^๕

ส่วนอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสนั้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ ๔๓-๔๔ ว่า มาตราที่ ๔๓ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้คือ

๑. บำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัด ให้เป็นไปโดยระเบียบเรียบร้อยตามสังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

๒. ปกครองสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่ หรือพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตราที่ ๔๔ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้ คือ

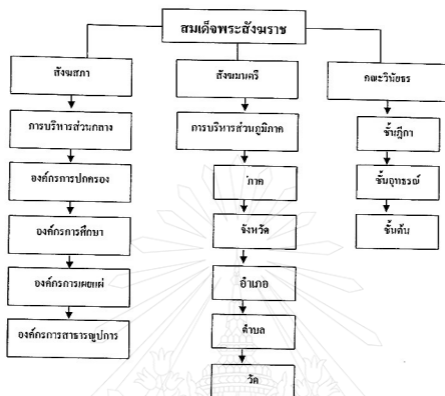
๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้ออกจากวัดนั้น

๒. ขับไล่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้ออกจากวัดนั้น

๓. กระทำทัณฑกรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ถิ่นที่อยู่ หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นให้ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑชนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบพระธรรมวินัย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับระเบียบ^๖

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔.

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ ๒๔๘๔^{๒๐}

การบริหารงานคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมามีความแตกต่างกันบ้าง แต่ส่วนมากมีลักษณะคล้ายกันอยู่มาก โดยเฉพาะพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่สังฆมอญรับว่ามีความสอดคล้องกับการปกครองฝ่ายบ้านเมืองมากที่สุด จึงขอให้ผู้อ่านได้ใช้ดุลพินิจต่อไป

๒.๒.๔ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การบริหารงานคณะสงฆ์ไทยในด้านการปกครอง ในปัจจุบันนี้อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ปรพ. มีอยู่ ๔๖ มาตรา แบ่งออกเป็น ๘ หมวด แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ส่วน คือ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และให้มีเจ้าคณะปกครองตามลำดับ คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรที่จะให้มี รองเจ้าคณะ หรือผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้ สำหรับหมวดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้คือ หมวดที่ ๕ ว่าด้วย เรื่องวัดคามมาตราที่ ๑๖ ความว่าวัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสได้หนึ่งรูป และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ คือ

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒. ปกครองสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอยู่อาศัยในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓. เป็นธุระในการศึกษาและอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่การบำเพ็ญกุศล

มาตราที่ ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้คือ

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาต ของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

๒. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนี้ประพฤติผิดคำสั่ง เจ้าอาวาสซึ่งได้สั่ง โดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม^{๒๐๐}

๒.๒.๕ การแต่งตั้งถอดถอนเจ้าอาวาส

ตามกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

หมวดที่ ๖ ว่าด้วยเรื่องเจ้าอาวาส ข้อที่ ๒๖

ความว่าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

๑. มีพรรษาพัน ๕

๒. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในดินนั้น

การแต่งตั้งเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวงในตำบลใดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังฆคณาไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอคัดเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้นรวมกันทั้งหมด ไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๑ และข้อ ๒๖ แล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในวัดนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

^{๒๐๐} กองแผนงานกรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, อ่างแก้ว, หน้า ๔๐๖.

ในกรณีที่หาพระภิกษุที่คุณสมบัติดังกล่าวมิได้โดยเฉพาะผู้มีพรรษาไม่ครบ ๕ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยกรณีวัดราชบูรพ์ ให้เจ้าคณะตำบลในถิ่นที่วัดนั้นสังกัดอยู่สั่งแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามกฎหมายธรรมนูญคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วย การแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัดและให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสปฏิบัติงานตามหน้าที่ ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

แผนภูมิที่ ๒.๓ โครงสร้างการปกครองการบริหารวัดของเจ้าอาวาส

จากตารางได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการปกครองการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในแถบชนบท อย่างเช่น อำเภอพร้าว โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานในการบริหารงานของวัด จะเห็นได้ว่าองค์กร (ชะโงมวัด) ไวยาวัจกร ผู้นำในหมู่บ้าน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) คณะกรรมการวัด ตลอดจน ทาส ทาสี

วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยมีเจ้าอาวาสเป็นตัวแทนของวัดคือผู้เป็นใหญ่ในวัดกิจการของวัดทุกองศาหน้าที่ของเจ้าอาวาสจะต้องดูแลเอาใจใส่ ให้ดี และงานบางอย่างไม่เหมาะสมกับสมณวิสัย วัดหนึ่งจึงให้มีไวยาวัจกรของวัดอีก เพื่อช่วยกิจการของวัดตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหมายถึงพระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสตามกฎหมายธรรมนูญคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้ง ถอดถอนพระสังฆาธิการ ส่วนที่ ๖ ข้อที่ ๒๘ ว่าการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสถ้ามิใช่พระอารามหลวงให้เจ้าอาวาสคัดเลือกพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่มีคุณสมบัติตามข้อที่ ๖-๒๖ ให้ระบุหน้าที่ที่ตนมอบหมายแล้วส่งเจ้าคณะตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง^{๒๒}

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๘-๔๐๙.

ไวยาวัจกร หมายถึง ตัวแทนของวัดที่เจ้าอาวาสตั้งขึ้นตามกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร โดยการอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ บุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งไวยาวัจกรนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติตามข้อ ๖ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๘ หมวดที่ ๑ ว่าด้วยการแต่งตั้งไวยาวัจกร และจะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อประกอบด้วยองค์ประกอบตามข้อ ๘ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๘ หมวดที่ ๒ ว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของไวยาวัจกร^{๒๐}

ผู้นำในหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลที่ได้รับเลือกจากชาวบ้านตามกฎหมายระเบียบของฝ่ายบ้านเมือง ให้เป็นผู้นำในหมู่บ้าน เช่น เป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน บุคคลเหล่านี้ก็จะต้องเข้าร่วมในการบริหารจัดการวัดด้วย เพื่อเป็นการสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัดให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

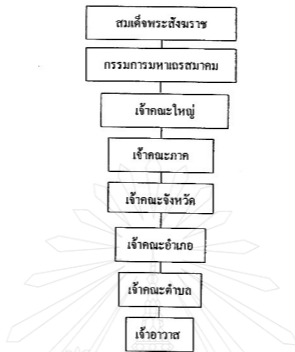
พระภิกษุ สามเณร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ที่ถูกต้องตามกฎหมายของทางคณะสงฆ์ ที่อาศัยอยู่ในวัดนั้น ๆ

ศิษย์วัด หมายถึง จรราวสที่ยังมีได้ทำการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัดนั้น ๆ

คณะกรรมการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ให้ปฏิบัติภารกิจของวัดจะเป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือคณะกรรมการเฉพาะงานก็ได้ คณะกรรมการเฉพาะกิจคือ คณะกรรมการที่เจ้าอาวาสตั้งขึ้น เพื่อปฏิบัติภารกิจในงานที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้เป็นหนังสือ

ทายก ทายิกา หมายถึง ชาวบ้าน ในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่ ที่ให้ความอุปถัมภ์เป็นประจำในปัจจุบัน ๔ คือ เกี่ยวกับอาหารบิณฑบาต เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่เรียกว่าคณะศรัทธาของวัดนั้น ๆ เป็นต้น

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๖๓.

แผนภูมิที่ ๒.๔ ระบบบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๒๔}

ความจริงการบริหารงานคณะสงฆ์ไทยในอดีตที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดตามความเหมาะสมของเหตุการณ์ในแต่ละสมัยอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงการบริหารงานคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาเป็นพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่อสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยอาศัยเหตุผลว่า การบริหารงานคณะสงฆ์มีความล่าช้ามีการถ่วงดุลอำนาจกันมากจึงเป็นเหตุให้งานคณะสงฆ์ไม่ก้าวหน้าตามที่ควรเพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีความรวดเร็วขึ้นจึงได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕^{๒๕}

สรุปว่า การบริหารงานคณะสงฆ์ไทยที่ผ่านมาได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดตามความเหมาะสมของเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัย เช่น การเปลี่ยนแปลงการบริหารงานคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาเป็นพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่อสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยเหตุผลว่า การบริหารงานคณะสงฆ์มีความล่าช้า

^{๒๔} อธิชา โทสถกลางุณ, พระพุทธศาสนาบนแผ่นดินไทย, อ่างแก้ว, หน้า ๒๗.

^{๒๕} กองแผนงานกรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, อ่างแก้ว, หน้า ๓.

มีการถ่วงดุลอำนาจกันมาก จึงเป็นเหตุให้งานคณะสงฆ์ไม่ก้าวหน้าตามที่ควรเพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีความรวดเร็วขึ้นจึงได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แทนฉบับเดิม

๒.๓ การศึกษาคณะสงฆ์ไทย

๒.๓.๑ การศึกษาของพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาล

การศึกษาในสมัยครั้งพุทธกาลนั้นพระพุทธรองค์ทรงสอนด้วยพระองค์เองทรงอนุญาตให้บวชด้วยศีลธมมณุตัมปทา และบัญญัติจตุกรรมวาจา หลังจากบวชแล้วให้ศึกษาอยู่ในสำนักพระอุปัชฌาย์ เรียกว่า สัทธิวีหริก หรืออยู่ในสำนักอาจารย์เรียกว่า อันตเวสิกทรงให้พระอุปัชฌาย์อาจารย์ตั้งสอนทั้งคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ หรือจะปฏิบัติตามสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน การสอนนั้นแล้วแต่พระอุปัชฌาย์จะสอนอะไรก่อน หรือหลัง ถ้าหากมีปัญหาใดที่จะทูลถามพระบรมศาสดาถึงแม้พระภิกษุที่อยู่ในสำนักพระอุปัชฌาย์ก็ตามแต่ก็ยังสามารถอยู่ร่วมกับพระบรมศาสดาอยู่เมื่อมีความสงสัยในพระธรรมวินัยก็ทรงทูลถามพระพุทธรองค์อยู่ตลอดเวลาเมื่อพระพุทธรองค์ทรงวินิจฉัยปัญหานั้นแล้วพระสงฆ์ทั้งหลายก็พากันนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติสืบต่อไป^{๒๖} รวมความแล้วการศึกษาในครั้งพุทธกาลมีอยู่ ๓ ประการ คือ อธิลลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เพื่อให้ตั้งอยู่ในมรรค ผล เบื้องสูงขึ้นไป

๒.๓.๒ การศึกษาในสมัยหลังพุทธกาล

การศึกษาในสมัยหลังพุทธกาลยังศึกษาพระ ไตรปิฎกอยู่ฝึกกันแต่เพียงว่าผู้ศึกษาได้ถือเอาพระธรรมวินัยเป็นจุดศูนย์กลางแทนพระพุทธรเจ้าในบรรดาพระอุปัชฌาย์ผู้มีความฉลาดแตกฉานในพระ ไตรปิฎกส่วนมากเป็นผู้ประพาดตีปฏิบัติชอบเคร่งครัดในพระธรรมวินัยก็เป็นที่เคารพนับถือของท่าน ในเมื่อพระพุทธรเจ้าปรินิพพานใหม่ ๆ ก็มีพระภิกษุไม่กี่องค์ เช่น พระมหากัสสปะ พระอุบาลี และพระอานนท์ เป็นต้น ที่เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ทั้งหลายในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ได้มีหลักฐานเกี่ยวกับการศึกษาตอนหนึ่งมีข้อความว่า เมื่อคิสสุมารอายุได้ ๑๖ ปี ได้เรียนจบไตรเพทอันเป็นคัมภีร์ของทางศาสนาพราหมณ์ วันหนึ่ง ได้ตามปัญหาเกี่ยวกับไตรเพททั้งหมดกับพระสิควเถระ พระสิควเถระ ก็แก้ได้ทุกข้อ พอพระสิควเถระถามพระคิสสุมารบ้าง ว่าที่ท่านถามนั้นเป็นมนต์อะไร พระสิควเถระก็ตอบว่าเป็นพุทธมนต์ พระคิสสุมารมีความปรารถนาที่จะเรียนเอมนต์นั้น พระสิควเถระ จึงให้เขาบวชเป็นสามเณรก่อน เมื่อคิสสุมารได้บวชเป็นสามเณรแล้วได้ศึกษาเล่าเรียนจนได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน จะเห็นได้ว่ากุลบุตรผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ได้ศึกษากฎมณเฑาะอย่างใดอย่างหนึ่งก่อนแล้วจึงให้เรียนอย่างอื่นภายหลังก็เป็น

^{๒๖} เถลิ้มพล โฉมอิน, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ่างแก้ว,

การดี แต่ในปัจจุบันพระอุปัชฌาย์ส่วนมาก เมื่อบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรแล้วก็จะบอกตจปัจฉกกรรมฐาน คือ เกศา โลมา นะขา ทันดา ตะใจ พอเป็นธรรมเนียมเท่านั้น แต่จะให้นำไปปฏิบัติกันจริง ๆ นั้นไม่มี ส่วนในสมัยพุทธกาลเรียนสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นการฝึกจิต พอสมควรแล้วจึงให้เรียนคัมภีร์ คือ พระไตรปิฎกต่อไปหรือจะเริ่มจากการเรียนพระไตรปิฎกก่อนก็ได้ ส่วนฎีกา อนุฎีกา คงจะมีหลังจากที่พระพุทธโฆษาจารย์ได้เขียนอรรถกถาขึ้นที่ประเทศศรีลังกา ในปีพุทธศักราชประมาณ ๘๕๖ และมาเรียนกันจริง ๆ ในปีพุทธศักราช ๑๐๘๖ ในสมัยพระเจ้าปรักกมพาทุมหาราชเป็นกษัตริย์ของประเทศศรีลังกา พระมหากัสสปะ จึงเห็นว่าการที่การพรรณนาเป็นภาษาสิงหลขึ้นมาใหม่ หลังจากนั้นพระพุทธศาสนา จึงเจริญในประเทศศรีลังกา ดังนั้นจึงถือได้ว่าการทำสังคายนานั้นเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย^{๒๘}

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการศึกษาในสมัยพุทธกาล และในสมัยแรกเริ่มที่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อการบรรลุธรรมเบื้องสูงคือ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นไปเพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ และหลุดพ้น ไปจากโลก แต่การศึกษาในพระพุทธศาสนาปัจจุบัน เป็นการศึกษาในพระพุทธศาสนาแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น

๒.๓.๓ การศึกษาคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การศึกษาของคณะสงฆ์

การศึกษาของคณะสงฆ์ ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้น มาเพราะการศึกษาย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับโลกเหมือนกัน ในสมัยพุทธกาล หรือหลังพุทธกาล ไม่นานเท่าไรผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา หรือสาวกที่เป็นกำลังของพระพุทธศาสนา เช่น พระสารีบุตร พระมหากัสสปะ และพระโมคคัลลิสฺสบุตร ได้เป็นผู้ดำเนินการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ก็ได้รับการศึกษาในสมัยนิยมมาก่อน ต่อมาจึงได้เข้ามศึกษาพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาในภายหลังจนมีความรู้ในพุทธธรรมเป็นอย่างมาก ดังเช่น ในสมัยปัจจุบันผู้ที่เข้ามาพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาดมสมัยนิยมก่อนแล้วจึงจะเข้าศึกษาพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาจึงจะมีความรู้แตกฉานรู้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ นอกจากการศึกษาพระปริยัติธรรมในพระพุทธศาสนาแล้วก็ได้จัดการศึกษาแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๙๖ มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย มีการเปิดการศึกษาในรูปแบบเดิวก่อน ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๑๒

^{๒๘} เรื่องเดิวก่อน, หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

มหาเถรสมาคม ได้ออกคำสั่งรับรองมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการ^{๒๘}

นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรบาลีศึกษาดำหรับอุบาสกอุบาสิกา และผู้ที่สนใจจะศึกษาอีกส่วนหนึ่งด้วย

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม

การศึกษานักธรรมแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. นักธรรมชั้นตรี มีเรียนอยู่ ๔ วิชา คือ วิชาธรรมวิภาคปริเฉทที่ ๑ วิชาวินัยมุขเล่ม ๑ วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมศาสนสุภาษิตเล่ม ๑ และวิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธีเล่ม ๑

๒. นักธรรมชั้นโท มี ๔ วิชา คือ เรียงความแก้กระทู้ธรรม (ใช้พุทธศาสนสุภาษิตเล่ม ๒) วิชาธรรมวิภาคปริเฉทที่ ๒ วิชาอนุพุทธประวัติ วิชาวินัยมุขเล่ม ๒ และศาสนพิธีเล่ม ๒

๓. นักธรรมชั้นเอก มี ๔ วิชา คือ วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม (โดยใช้พุทธศาสนสุภาษิตเล่ม ๓) วิชาธรรมวิจารณ์ วิชาพุทธธานุพุทธประวัติ และวิชาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ทุกวิชาใช้หลักสูตรของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงรจนา ต่อมาทางฝ่ายบ้านเมืองได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยให้กฤษฎาทั้งหลายจะต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างน้อย ๑๒ ปี คามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้^{๒๙} จึงเป็นเหตุให้มีผู้เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาน้อยลง ซึ่งทำให้ทางคณะสงฆ์เปิดวิชาการทางโลกด้วยเรียกว่าปริยัติธรรมสาธสามัญญ์^{๓๐}

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญนั้นทางคณะสงฆ์เกิดความวิตกกังวลว่าจะไม่มีศาสนทายาทผู้ที่จะสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา จึงได้มีการขอเปิดโรงเรียนปริยัติธรรมสาธสามัญญ์ขึ้น ซึ่งดำเนินการโดยกรมการศาสนาในสมัยนั้น ต่อมาได้มีผู้สนใจเอาบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้นจนปริมาณของพระภิกษุสามเณรมีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่การเพิ่มของพระภิกษุสามเณรนี้ก็กลับเป็นปัญหาทางด้านการศึกษาแผนกนักธรรมและบาลี เพราะผู้เข้ามาบวชมุ่งแต่ที่จะเรียนทางโลกมิได้มีความสนใจในการที่จะเรียนนักธรรม-บาลีอย่างจริงจังจึงเป็นเหตุให้

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗.

^{๒๙} อุคม เชบกิจวศ์, ศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน.

พระภิกษุสามเณรในปัจจุบันขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างจริงจังไม่สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้

ที่กล่าวมาแล้วสรุปว่าการศึกษาคณะสงฆ์ไทยในสมัยก่อนๆ ผู้ศึกษามาแล้วสามารถนำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันผู้ศึกษาเน้นการศึกษาทางโลกมากไปจนไม่มีเวลาสนใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัย จึงทำให้การศึกษาในด้านพระธรรมวินัยมีประสิทธิภาพลดลง จึงสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เท่าเทียมกัน เพื่อจะได้เรียกประสิทธิภาพของนักธรรม-บาลีให้กลับมาเหมือนเดิม

๒.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีลักษณะอยู่ ๓ ประการคือ

๑. การเทศนาเป็นการสั่งสอนประชาชนจะเป็นการสอนที่บ้านที่วัดหรือที่อื่นเหมาะสม เช่น ในสมัยก่อนขุนรามคำแหง ได้นิมนต์พระสงฆ์สาวกธรรมให้พุทธศาสนิกชนฟังในวันพระ บนแผ่นศิลาในบริเวณคันดาลใกล้กับพระราชวัง

๒. การแนะนำสั่งสอน เช่น การให้อาหารการตกแต่งเครื่องนุ่งห่มหรือการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหาต่าง ๆ การฝึกสมาธิ การเป็นประธาน หรือเป็นกรรมกรในการเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนา

๓. การแสดงออกมาในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการบรรพชา-อุปสมบท เป็นต้น^{๓๓}

ในสมัยพระพุทธกาล หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้แล้ว จึงได้วางแผนการเผยแผ่ธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบ โดยอาศัยดอกบัวสี่เหล่าเป็นที่เปรียบเทียบ เพราะธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบนั้นลึกซึ่งสูงมคัฒกิริภาพากยากที่สัตว์ทั้งหลายจะรู้ได้ แต่เพื่อพระองค์ได้ทรงเปรียบเทียบกับดอกบัวหุดสี่เหล่าแล้วพระองค์ จึงทรงตัดสินใจพระทัย ในการที่จะเผยแผ่คำสอน พระองค์จึงทรงนึกถึงอาจารย์ทั้ง ๒ คือ อาหารคาวพและอุทกคาวส แต่ท่านทั้ง ๒ ได้จากโลกนี้ไปก่อนแล้ว จึงได้ปรารถนึ่งพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มิ โภณทัณญะ วัปะปะ ภัททิยะ มหามานะ และอัสนธิ จึงมุ่งหน้าไปผู้ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน อันเป็นที่อยู่อาศัยของญาติ ทั้ง ๕ หลังจากไปรบคปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จนได้บรรลุมรรคผลแล้ว ได้มีสาวกเพิ่มขึ้นมา คือ พระยสะ และสหาย ของพระยสะอีก ๕๔ รูป ปรากฏชื่ออยู่ ๔ รูป คือ วิมลละ สุพาฬุ ปุณณชิ ควิมปติ รวมพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลกแล้วในครั้งนั้นรวม ๖๐ องค์ รวมทั้งพระพุทธเจ้าด้วยเป็น ๖๑ องค์ เมื่อมีพระสาวกมากขึ้นพระพุทธองค์จึงทรงส่งให้

^{๓๓}เจติมพล โสมอินทร์, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและ การปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๑.

พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายออกไปเผยแผ่ โดยทรงคิดว่า ตูก่อนภิกษุทั้งหลายพวกเรจงออกไปประกาศดีจรรยา เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก พวกเรจงไปแห่งละ ๑ รูป อยู่ห่างไป ๒ รูป แม้เราก็จะไปในแคว้นมคธเหมือนกัน

นับว่าการเผยแผ่ดีจรรยาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายเป็นไปอย่างชากลำบาก เช่น การเดินทางตามภูเขาเต้านาไพร์ ผ่านแม่น้ำลำคลอง ประกอบกับประชาชนส่วนมาก นับถือศาสนาพราหมณ์ หรือฮินดูมาก่อน แต่ก็ไม่เป็นสาเหตุให้พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายเกิดความขบถต่อแต่ประการใด จนเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาข้งยืนานามตามลำดับ จนพุทธบริษัท ๔ มีครบบริบูรณ์ พอที่จะดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างยั่งยืนพระองค์จึงทรงรับอาราธนาจากพระขามารเพื่อเสด็จเข้าปรินิพพาน นับว่าพระพุทธองค์ได้เป็นแสงสว่างของโลกได้นานถึง ๔๕ ปี แล้วพระพุทธองค์ก็ปรินิพพานไปในที่สุด

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๓ ที่ได้พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งนามว่าพระเจ้าโสภณมหาราช ได้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก พระองค์ทรงให้ความอุปถัมภ์โดยจัดให้มีการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ขึ้น ณ วัดอโศการาม เมืองปาฏลิบุตร เป็นประธานหลังจากการทำสังคายนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้จัดพระธรรมทูต ออกเป็น ๕ สาย เพื่อเดินทางไปเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ คือ

สายที่ ๑ มีพระมัชฌันติกเถระ เป็นหัวหน้า เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ แคว้นกัมบิระ

สายที่ ๒ มีพระมหาเทวเถระ เป็นหัวหน้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้น มหิสมณฑล ปัจจุบัน ได้แก่รัฐ โมเซอร์ ตอนใต้ของประเทศอินเดีย

สายที่ ๓ มีพระรักขิตเถระ เป็นหัวหน้า ไปเผยแผ่พุทธศาสนา ณ วนาลีประเทศ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย

สายที่ ๔ มีพระธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา อปรินตกชนบท ในปัจจุบัน คือ ดินแดนแถบเมืองบอมเบย์

สายที่ ๕ มีพระมหาธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าสาย ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ แคว้นมหาราช ปัจจุบัน ได้แก่ รัฐมหาราษฏร์ของประเทศอินเดีย

สายที่ ๖ มีพระธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าสายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเอเชียกลาง ปัจจุบัน ได้ประเทศอิหร่านและตุรกี

สายที่ ๘ มีพระมัทรมิตรและ พร้อมด้วยคณะอีก ๔ รูปเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนแถบภูเขาหิมาลัย ปัจจุบันคือประเทศเนปาล^{๑๒}

สายที่ ๘ มีพระโสธมเถระ และพระฤคฺตรเถระ ได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ปัจจุบันสันนิษฐานกันว่าเป็นประเทศ พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น

สายที่ ๙ มีพระมหินทเถระ พร้อมด้วยคณะ อีก ๔ รูป เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ลังกาทวีป ปัจจุบันคือประเทศศรีลังกา^{๑๓}

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้ชื่อว่าลังกาวงศ์ เพราะเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมามีพ่อขุนรามคำแหงได้อาราธนาพระลังกามาจากนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่ในกรุงสุโขทัยทำให้พระสงฆ์และประชาชนในกรุงสุโขทัยหันมานับถือลัทธิลังกาวงศ์และเมื่อ ๒๕๐ ปี ที่ผ่านมามีพระสมณะในลังกาได้ขาดศูญพระอุบาลีจึงเข้าไปฟื้นฟูทำการอุปสมบทในลังกาและมีศานาปานิกายว่า สยามวงศ์ในศรีลังกา นับว่าเป็นที่น่ายินดีที่นิกายอันสำคัญของลังกามีชื่อว่า สยามวงศ์

ในประเทศไทยในสมัยปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ภายใต้นับถวญญูติของรัฐธรรมนญู ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะจึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความมั่นคงมาโดยตลอด

๒.๔.๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๒ กรอบคือ

๑. เผยแผ่อยู่ในกรอบดั้งเดิม ซึ่งเป็นกรอบที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

๒. เผยแผ่ในกรอบใหม่ที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้น

กรอบดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล คือการเผยแผ่อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา โดยอาศัยการบรรยายบ้าง การฝึกปฏิบัติบ้าง ปัจจุบันมีสำนักฝึกการปฏิบัติธรรมอยู่หลายแห่ง ที่มีการมีการฝึกปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานอยู่ ซึ่งเป็นที่สนใจของชาวพุทธไทย และชาวต่างประเทศมากพอสมควร การเผยแผ่ในกรอบใหม่ที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้นตามระเบียบของมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖ มีชื่อย่อว่า (อ.ป.ต.) โดยกำหนดกรอบหัวข้อการอบรมไว้ ๘ ประการคือ

๑. ศีลธรรมและวัฒนธรรม

๒. สุขภาพอนามัย

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๔.

^{๑๓}พระธรรมโกศาจารย์, พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

๓. สัมมาชีพ
๔. สันติสุข
๕. ศึกษาสงเคราะห์
๖. สาธารณสงเคราะห์
๗. กตัญญูกตเวทิตาธรรม
๘. สามัคคีธรรม

ทั้ง ๘ หัวข้อนี้ในกรอบใหม่ที่ใช้ในการเผยแพร่เพื่อเป็นการผสมผสานกันอย่างเป็นระบบ มีคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการอุปถัมภ์ประกอบไปด้วยผู้มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามีความปรารถนาที่จะเห็นความเจริญของพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการโดยตำแหน่งประกอบด้วยเจ้าอาวาสในตำบลนั้นเป็นรองประธาน โดยตำแหน่ง กำนัน ในเขตปกครอง ตำบลนั้นเป็นรองประธาน โดยตำแหน่งฝ่ายบรรพชิต ผู้ใหญ่บ้าน นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ๆ เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และมีคณะกรรมการ โดยแต่งตั้งทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์อีกจำนวนไม่เกิน ๘ ท่าน มีเลขานุการหนึ่งรูป ผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งเป็นคฤหัสถ์อีกจำนวนหนึ่งท่าน ร่วมกันดำเนินการนอกจากนั้นทางคณะสงฆ์ยังให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจัดเข้าในองค์การเผยแพร่ซึ่งเป็นองค์กรหลักของการบริหารงานคณะสงฆ์ อีกทางหนึ่งเพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบในองค์กร ได้ดูแลอีกด้วย^{๑๔}

สรุปได้ว่า การเผยแพร่ของคณะสงฆ์ได้พยายามในการที่จะปรับปรุงให้ถูกต้องตามกาลสมัยแต่ก็ไม่ว่าทั้งหมดโดยอาศัยศีล สมาธิ ปัญญาเป็นหลักสำคัญผสมผสานกันไปอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อให้พระพุทธศาสนาได้คงอยู่สืบต่อไป

๒.๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งหมคมมี ๘ หมวด ๔๖ มาตรา สำหรับมาตรา ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ คือ

หมวดที่ ๓

มาตราที่ ๒๐ ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

มาตราที่ ๒๑ ว่าด้วยการปกครองส่วนภูมิภาค

มาตราที่ ๒๒ ว่าด้วยให้มีผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

^{๑๔}ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กอพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

หมวดที่ ๕

มาตราที่ ๓๑ ว่าด้วยวัด มี ๒ อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และวัดที่มีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเรียกว่า สำนักสงฆ์

มาตราที่ ๓๒ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตราที่ ๓๓ ว่าด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายตราสามคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควร ในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ที่ ๓๔ ว่าด้วยอำนาจของเจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัฬหีบนหรือให้ขอมาโทษ เมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๒.๖ กฎมหาเถรสมาคม

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่ ได้เกี่ยวโยงถึงกฎหมายตราสามคมหลายฉบับ เช่น

กฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน ไวยาวัจกร ผู้ศึกษาออกคำตัวอย่างมาประกอบการวิจัยเพียง ๒ ฉบับ ดังนี้

กฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ครี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม

โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๖ และมาตรา ๑๘ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ได้ตรากฎหมายตราสามคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎหมายตราครุฑนี้เรียกว่า กฎหมายตราครุฑ ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ข้อ ๒ กฎหมายตราครุฑนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎหมายตราครุฑนี้ให้ยกเลิก

(๑) กฎหมายตราครุฑ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

(๒) กฎหมายตราครุฑ ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

(๓) กฎหมายตราครุฑ ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๓๓)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎหมายตราครุฑนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎหมายตราครุฑนี้ให้ใช้กฎหมายตราครุฑนี้แทน

ข้อ ๔ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลนั้นแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสแล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมและแจ้งให้กรรมการศาสนาทราบ ภายในกำหนด ๓๐ วัน เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเข้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือ

(๒) ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัดหรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย

ในกรณีดังกล่าวใน (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเข้าสังกัด หรือพระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นแล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรรมการศาสนาทราบ ภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องที่ที่กั้นการและยังไม่มียี่หรือหาพระภิกษุผู้มีพรรษาพัน ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ เมื่อมีพระภิกษุผู้มีพรรษาพัน ๕ แล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔ โดยอนุโลม

สำหรับพระอารามหลวง เมื่อยังไม่มียี่หรือหาพระภิกษุผู้เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ แต่มิให้เกินห้าปี ให้เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณีดำเนินการให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งให้เจ้าคณะตำบลด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ ตั้งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เหมาะสมควรถือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส และรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวงให้เจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมตั้งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เหมาะสมควรถือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งหรือผู้แต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณีให้พ้นจากหน้าที่ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖ ในกรณีดังกล่าวในข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสอาพาธจนไม่อาจเสนอผู้ที่สมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสได้ให้เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี แต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เหมาะสมควรถือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูปให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรให้เจ้าคณะจังหวัดเข้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นก็ให้เจ้าคณะภาคด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเข้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามความในวรรคแรกแล้วให้ผู้แต่งตั้งรับรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัดหรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้แต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราวให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก เป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วันให้เจ้าอาวาสรายงานจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรกพ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสให้พ้นจากหน้าที่หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้หรือเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

ข้อ ๘ การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้ทำเป็นหนังสือตราไว้ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖^{๑๔}

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ให้ยกเลิก กฎฯ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วย การแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และกฎฯ ๒๐ (๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎฯ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กฎฯ ๒๔ มีข้อที่เพิ่มเติมเป็นเรื่องใหม่ก็คือ

๑. การแต่งตั้งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ กำหนดให้รวบรัดกว่าเดิม โดยให้ที่ประชุมมีเจ้าคณะอำเภอ ๑ รองเจ้าคณะอำเภอ ๑ เจ้าคณะตำบล ๑ และรองเจ้าคณะตำบล ๑ รวมเป็นคณะผู้ดำเนินการ ๔ รูป มาพิจารณาาร่วมกัน แล้วกำหนดตัวผู้จะเป็นเจ้าอาวาส เสนอไปจังหวัด เพื่อเจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้ง (ข้อ ๒๗ วรรคแรก) ซึ่งเดิมเจ้าคณะอำเภอจะออกไปประชุมประชาชนในพื้นที่ แล้วให้มีประชามติ หรือออกเสียงเลือกตั้ง แล้วนำเสนอเจ้าคณะจังหวัด ผู้มีอำนาจเดิมในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส โดยที่เจ้าคณะจังหวัดจะเอาคามเสียงประชาชนหรือไม่ก็ได้ แต่ตามกฎหมาย ใหม่ จะไม่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่เลย ไม่ต้องออกไปประชุมราษฎรและให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหมือนเดิมเพียงพระ ๔ รูปนั้นพบประชุมกันพิจารณาเลือกพระสงฆ์ที่จะให้เป็นเจ้าอาวาส แล้วรายงานเข้าจังหวัดให้จังหวัดแต่งตั้ง ก็เสร็จสิ้นขั้นตอนของอำนาจ

^{๑๔} กนก แสตนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒-๖๔.

๒. การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นหน้าที่เจ้าคณะจังหวัดแต่เพียงผู้เดียวที่จะพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคล แล้วเสนอไปตามลำดับชั้นและสิ้นสุดที่ มหาเถรสมาคม ฯ เป็นผู้อนุมัติ (ข้อ ๓๑)

๓. มีระบบเกษียณอายุราชการสงฆ์ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค - รองเจ้าคณะภาค, เจ้าคณะจังหวัด - รองเจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะอำเภอ - รองเจ้าคณะอำเภอ, เจ้าคณะตำบล - รองเจ้าคณะตำบล เมื่ออายุครบ ๘๐ ให้ยกเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ แต่มหาเถรสมาคมอาจให้ต่ออายุไปได้อีกไม่เกิน ๓ ปี ตามความเหมาะสม (ข้อ ๓๔ วรรค ๒)

มีข้อปลีกย่อยอีกหลายข้อ เช่น ข้อ ๒๘ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร และข้อ ๔๐ พระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งเจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะได้เพียงตำแหน่งเดียว และอื่น ๆ อีกเล็กน้อย

กฎ ๒๔ มีหมวดที่พิถีพิถันมากเป็นพิเศษ ก็คือหมวด ๔ จริยาพระสังฆาธิการ แบ่งเป็น ๓ ส่วนเพื่อความชัดเจนและกระจ่างในทางปฏิบัติ โทษฐานละเมิดจริยาที่ร้ายแรงที่สุด ๒ ข้อแรกที่น่าสังเกตให้ดี ก็คือ

๑. ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ [ข้อ ๕๔ (๑)]

๒. ปลดจากตำแหน่งหน้าที่ [ข้อ ๕๔ (๒)]

หากพระสังฆาธิการรูปใดต้องโทษข้อใดข้อหนึ่ง หรือทั้ง ๒ ข้อ ไม่ว่าข้อ ๕๔ (๑) หรือ ๕๔ (๒) ต้องพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง (ข้อ ๕๗) ซึ่งรวมไปถึงการพ้นจากตำแหน่งอุปฆาตด้วย (เพราะอุปฆาตต้องมีตำแหน่งพระสังฆาธิการรองรับ) จึงนับว่ากฎ ๒๔ เข้มงวดอา กับโทษฐานละเมิดจริยาพระสังฆาธิการมากเป็นพิเศษ

การละเมิดจริยาพระสังฆาธิการนั้นมีดังนี้

๑. ทูจรีตต่อหน้าที่

๒. ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน

๓. ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

๔. ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

๕. ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง (ข้อ ๕๕)

กรณีอุปัชฌาย์วัดพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม ถ่มเมื่อ ๒ พ.ย. ๔๑ น่าจะเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับการละเมิดจริยา ตามกฎ ใหม่ นี้ โดยน่าจะพิจารณาว่ากรณีเข้าข่ายละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ ข้อ ๕๕ (๓) และ ๕๕ (๕) หรือไม่ มองจากองค์ประกอบความผิด ๒ ประการ คือ เจตนา กับการกระทำ น่าจะเป็นดังนี้

๑. มีเจตนาขัดคำสั่งตามข้อ ๕๕ (๓) [เกษมมิตติ สั่งการไว้ตั้งแต่เกิดกรณีอุบัติเหตุกระเช้าวัดพระธาตุคอกยสุเทพคันปี ๔๑ ว่าการดำเนินการก่อสร้าง วัดจะต้องประสานงานกับวิศวกรของกรมโยธาธิการ หรือสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) หรือเทศบาล หรือปฏิบัติหน้าที่เข้าอवासอย่างประมาท ตามข้อ ๕๕ (๔) ซึ่งหมายถึงกระทำไปโดยใช้ความระมัดระวังไม่เพียงพอ สมเหตุสมผลแก่งานที่ทำนั้น กรณีนี้มีได้ใช้เทคนิคโดยเหมาะสมแก่งานที่ทำนั้น รู้ผู้มีเจตนาอยู่ว่าเป็นการก่อสร้างขนาดใหญ่ที่มุ่งหมายให้เป็นที่สุดของโลก แต่ถ้ามิได้ใช้หลักวิชาทางวิศวกรรมศาสตร์ หรืออาศัยช่างเทคนิควิศวกรรมศาสตร์ ให้สมกับขนาดความสำคัญของงานเลขการอาศัย ประสิทธิภาพของไวยวจักรวัดที่มีได้มีความรู้ทงนี้เลยนับว่าเป็นการใช้ความระมัดระวังที่ไม่เพียงพอถือว่ากระทำไปโดยประมาท ตามกฎ ๒๔ ข้อ ๕๕ (๔) นี้ได้

๒. เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่การคณะสงฆ์ในที่นี้เหตุที่เกิดขึ้นก็คือ ประชาชนเสียชีวิตทันที ๕ คน อย่างน่าอนาด บาดเจ็บอีกเป็นจำนวนมาก เสียทรัพย์สินของประชาชน วัด และแผ่นดินไปเป็นจำนวนไม่น้อย เป็นเหตุแห่งความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพราะมีการแถลงข่าวไปทั่วโลก

นอกจากนี้คำว่า “ความเสียหายอย่างร้ายแรง” จะต้องรวมความถึงเหตุที่กระทำ มีผลทางพระธรรมวินัยหรือไม่ อย่างไรด้วย อย่างกรณีนี้ การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้คนตายถึง ๕ คน ต่อหน้าสถานที่อันศาสนิกชนทั้งหลายเคารพบูชา นั้น ต้องนับว่าเป็นปาณาติบาตอันมีผลมาจากความประมาทเกินเอื้อ (หากมีเจตนาต้องถึงปาชิกทันที) นำสะท้อนคุณธรรมชนิดใดของพระสังฆาธิการรูปนั้น นอกจากขาดความสังวรตามควรแก่สมณวิสัย ขาดหลักพรหมวิหารธรรม โดยนิสัยสันดานหรือไม่

เมื่อองค์ประกอบความผิดดังกล่าวชัดเจน ก็อาจถูกพิจารณาโทษถึงถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ตามข้อ ๕๔ (๑) หรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ตามข้อ ๕๔ (๒) และหากเป็นเช่นนั้นข้อใดข้อหนึ่งเข้าอवासจะต้องพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง หากดำรงตำแหน่งมากกว่า ๑ ตำแหน่งขึ้นไปก็ตำแหน่งก็ตาม เช่น เป็นเจ้าคณะอำเภอด้วยเป็นเจ้าอवासด้วย (ตามข้อ ๕๑) และหากเป็นอุปัชฌาย์ก็ต้องพ้นด้วยโดยอัตโนมัติ

ในกรณีนี้ ยังมีบทกำหนดลความรับผิดชอบไปถึงผู้บังคับบัญชาด้วย ว่า “ผู้บังคับบัญชารูปใดไม่จัดการลงโทษผู้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา” (ข้อ ๕๒ วรรค ๒) ข้อ ๕๒ วรรค ๒ มีความหมาย ๒ ประการ ๆ ที่ ๒ ไม่จัดการลงโทษและประการที่ ๒ จัดการลงโทษโดยไม่สุจริต เช่น ลงโทษโดยอคติ เป็นต้น นี้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยาด้วย มีความผิดตามไปด้วย ฉะนั้น กรณีอุบัติการณ์นี้ น่าจะหวังว่าจะ

ลามไปถึงผู้บังคับบัญชา หากมีอคติไม่จัดการลงโทษผู้กระทำผิด (ฐานละเว้นการกระทำ) หรือ
ลงโทษผู้กระทำผิดโดยอคติ ไม่สุจริตจริงใจ

ฉะนั้น จึงน่าจะมองเห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาฉบับใหม่นี้ว่า วางอยู่บน
หลักการอะไร โดยจะเห็นชัดเจนจากส่วนที่ว่าด้วยจริยาพระสังฆาธิการนี้เอง ที่มองการคณะสงฆ์
เป็นระบบราชการ ชัดเจนขึ้น ฉะนั้น พระสังฆาธิการจึงต้องมีหน้าที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งงาน
ของตน และต้องรับผิดชอบในหน้าที่ ตำแหน่งของคณนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เฉกเช่นเดียวกับ
ข้าราชการฆราวาสทั้งหลาย และบทที่ลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ใหม่ นี้ ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการ
บริหารงานในหน้าที่ตำแหน่งราชการสงฆ์ มิได้วางอยู่บนพื้นฐานพระธรรมวินัยโดยตรง และเมื่อ
มองระบบสงฆ์ ณ บัดนี้ วันนี้นี้ก็จะเห็นได้ว่า ระบบ ได้จำกัดความมีอิสรภาพของสงฆ์ไปอย่าง
มากมาย กล่าวคือได้ทำให้ความเป็นสงฆ์ลดน้อยลงไป ตามลำดับ ความเป็นข้าราชการเข้ามาแทนที่
เพิ่มขึ้น ๆ แต่ดูเหมือนว่าสงฆ์ไทยจะนิยมชมชอบเช่นนั้น คือนิยมความเป็นข้าราชการ มีตำแหน่ง
พร้อมยศศักดิ์ที่โก้หรู หากจะว่าเป็นข้าราชการจริง ๆ แล้วต้องมีระเบียบวินัย มีความ
รับผิดชอบต่อหน้าที่ รับผิดชอบต่อประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย (ประชาชนต้องตรวจสอบ
การบริหารการเงิน ฯลฯ รวมทั้งให้มีการวิพากษ์วิจารณ์งานของสงฆ์ได้ตามสิทธิของเขา) มีคุณที่จะ
ให้เป็นรางวัล และโทษที่จะให้เมื่อกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ไม่มีสิทธิ์ที่จะนั่งจะนอนขี้มั่ววาระ
รอรับพระเคนลูกเดียว นำสำนึกอย่างนี้จักกินมาสู่ความริเริ่มปรับระบบสงฆ์เราเสียใหม่ให้เป็นสงฆ์
จริง ๆ ที่อิงอยู่กับแก่นหลักอันล้ำเลิศของพระบรมศาสดา คือ พระธรรมวินัยเป็นใหญ่กันเสียที

กฎฯ ๒๓ และกฎฯ ๒๔ ทั้ง ๒ ฉบับมีผลบังคับใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช
๒๕๔๑ เป็นต้นมา โปรดศึกษาจากแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๘๖ วันที่ ๑ ตุลาคม
พุทธศักราช ๒๕๔๑^{๑๖}

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพฑูริ นาควิริยะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย”
พบว่า “ปัจจุบันอุปัชฌาย์เปรียบเสมือนเบ็ดที่ไขแล้ว ไม่ค่อยได้ฝึกการฝึกส่วนมากจะเป็นหน้าที่ของ
แม่ไก่ ปัจจุบันความเสียหายที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ เช่น พระตืด เนรเกย์ เป็นต้น มักจะไปโทษ
พระอุปัชฌาย์ว่า ไม่คัดสรรบุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาให้ดีถ้าเรามองโดยผิวเผินแล้ว
น่าจะเป็นเช่นนั้นเพราะตามกฎหมายอาญา ได้กำหนดไว้ว่าการบวชเป็นหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์
แต่ถ้ามองให้ลึกลงไปไปถึงการออกใบอนุญาตให้บวชส่วนมากยังเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองในระดับ
อำเภอคือเจ้าคณะอำเภอและหลังจากที่พระอุปัชฌาย์บวชให้เสร็จแล้วคามพิธีกรรมร้อยละเก้าสิบ

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑.

กว่าจะมอบให้เจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ เป็นผู้ดูแล อบรมสั่งสอนแทนพระอุปัชฌาย์ ถ้าหากวัดใดที่มีเจ้าอาวาสที่มีการศึกษาดีมีความรู้ก็จะดูแลอบรมสั่งสอนได้ดี อีกประการหนึ่งที่ควรจะได้รับการพูดถึงคือ การบวชในวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ทางราชการ ได้จัดให้มีขึ้น การบวชแต่ละครั้งก็มีจำนวนไม่น้อย เพราะแต่ละจังหวัดแต่ละอำเภอได้มีการกำหนดตามความสำคัญของงานนั้น ๆ ทางการก็ได้มีการประสานงานกับคณะสงฆ์ พร้อมกับการประกาศรับสมัครบุคคลที่มีศรัทธาจะเข้าบวช ความที่ต้องการให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้จึงมีการตรวจสอบพอเป็นพิธีเท่านั้น เมื่อครบกำหนดแล้วก็นำไปมอบให้พระอุปัชฌาย์ที่มีอำนาจสูงสุดในท้องถิ่นนั้น เช่น เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น กำหนดพิธีที่จะทำการอุปสมบท บางทีพระอุปัชฌาย์รูปเดียวรับผิดชอบในสัททวิหาริกตั้ง ๔๐-๕๐ รูป หรือบางทีก็เป็นร้อย จริงอยู่การบวชเช่นนี้ย่อมมีกำหนดในการอยู่ในเพศบรรพชิตแต่ก็มีได้มีกฎบังคับ ให้สึกเมื่อถึงกำหนดแล้ว จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะมีบุคคลบางคนบางกลุ่มที่คอยโอกาสนี้เข้ามาบวชแล้วไม่สึก และยอมรับว่า บางคนที่เขามิมีความปรารถนาดีก็มี แต่ส่วนมากก็ควรจะยอมรับว่าที่เข้ามาทำลายพระพุทธศาสนาก็มีมากเช่นกัน ซึ่งชาวพุทธเราควรจะต้องตระหนักในเรื่องนี้แล้วหาทางแก้ไขในโอกาสต่อไป^{๑๑๑}

ศาสตราจารย์ นานิตย์ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีวัดธรรมกาย” พบว่า “การปกครองคณะสงฆ์ไทยในอดีตนอกจากจะปกครองด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีอีกด้วย จึงทำให้ประชาชนชาวไทยดำรงชีวิตตามแบบอย่างและคำสั่งสอนของพระภิกษุสงฆ์ด้วยความสงบสุขเรียบร้อย และความเจริญรุ่งเรืองโดยสม่ำเสมอ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจจนชาวต่างชาติเรียกว่า “สยามเมืองยิ้ม” อย่างไรก็ตามความเจริญทางวัฒนธรรมตะวันตกหลัง ใสศเข้ามาอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทำให้วิถีชีวิตประจำวันของคนไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นอีกจึงเท่ากับซ้ำเติมให้คนไทยเสื่อมลงจากวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมจนบอบช้ำแตกต่างไปจากเดิมมากยิ่งขึ้น ทั้งความประพฤติปฏิบัติและแนวคิดทางด้านพระธรรมวินัยและหลักธรรมคำสั่งสอนตามพระไตรปิฎกเถรวาท ตลอดจนวัตรปฏิบัติทั้งด้านความเชื่อ และศาสนพิธีอีกด้วย”^{๑๑๒}

พระครูปลัด อาทิตย์ อุดมเวที (ซองดี) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขต

^{๑๑๑}ไพฑูริย์ นาควัชร, “บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๗, ๑๒๐ หน้า.

^{๑๑๒}ศาสตราจารย์ นานิตย์, “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีวัดธรรมกาย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๒, ๑๑๒ หน้า.

ปกครองภาค ๒ ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา-สระบุรี-อ่างทอง” พบว่า “แนวคิดการปกครองตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรมเอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางและที่สำคัญ คือ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”^{๕๕}

ศิริพร พงศ์พัฒน์พันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ผลงานพระพุทธศาสนาของพระธรรมปัญญาบดี (เพ็ชร อุคตโม) วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” พบว่า “ในด้านการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในภาค ๑๔ ได้แก่จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ท่านใช้การปกครองแบบปิณฑาธิปไตย (พ่อปกครองลูก) โดยหลักสังฆวิถุ ๔ ประการ (ทาน ปิยวาจา อุดมจริยา และสมานัตตคา) เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เป็นที่ตั้ง”^{๕๖}

พระมหาประดิษฐ์ ปณิฑิตกรมุโณ (ปัญญาจีน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ชีวิตและผลงานของพระศรีธรรมนิเทศ (กมล ไชติมโนโต)” พบว่า “ตั้งแต่ท่านบวชเป็นสามเณรและได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนสามารถสอบพระปริยัติธรรมนักธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรม ๗ ประโยค ท่านทุ่มเทกำลังสติปัญญาเพื่อพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ครูสอนพระปริยัติธรรมและเป็นผู้บริหารสำนักเรียนก่อตั้งสำนักเรียนวัดสันป่าข่อย ท่านพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าโดยเฉพาะผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีสรุปได้ ๗ วิธี คือ

- (๑) ยกบุคคลที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างแต่ละวัน
- (๒) ยกอุทาหรณ์และเล่านิทาน
- (๓) เชื่อมโยงเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
- (๔) เปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมย

^{๕๕}พระครูปลัด อาทิตย์ อดุลเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) : ศึกษากรณีเฉพาะพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒ ประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา-สระบุรี-อ่างทอง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๖, ๑๐๘ หน้า.

^{๕๖}ศิริพร พงศ์พัฒน์พันธุ์, “ผลงานพระพุทธศาสนาของพระธรรมปัญญาบดี (เพ็ชร อุคตโม) วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ), ๒๕๕๑, ๑๑๐ หน้า.

(๕) ขกพุทธภายิต สุภายิต ภายิต คำคม ปรัชญา บทประพันธ์ โคลงและกลอนมาประกอบการเผยแผ่

(๖) ใช้ความหมายใหม่ในศัพท์เดิม

(๗) ใช้ภาษาง่ายๆ เหมาะสมกับผู้ฟัง^{๑๑}

มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธาและความนิยมของชาวพุทธศาสนิกชน คือบทบาทของพระสงฆ์” พบว่า “บทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์กับทัศนคติของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธานั้นควรมีบทบาทหน้าที่บริบทของพระพุทธศาสนา คือบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาคนหรือเป้าหมายประการหนึ่งของด้านจิตใจกำหนดให้พระสงฆ์ต้องมีกรอบมโนธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็เพื่อ “พัฒนา” โดยเฉพาะใจให้สูงขึ้นโดยไม่เลือกชั้นวรรณะและทำทุกโอกาส”^{๑๒}

พระมหาบุญเลิศ ธรรมทศฐี (โอรุสูง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิฑายกม (หลวงพ่อดูณ ปรีสุทโธ) ในด้านบุคลิกภาพที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่” พบว่า

“๑) ทำนึ่ง	(๒) ชีตมัน ในธรรมวินัย
(๓) เกรงครัดน่านับถือ	(๔) มีอารมณ์ขัน
(๕) ฉลาด	(๖) ตำรวม
(๗) มีเมตตาธรรมสูง	(๘) มกน้อย ถันโดย สมณะเรียบง่าย
(๙) สุขุมเยือกเย็น	(๑๐) คำพูดเป็นเอกถึภณณ์ (ภาษาพื้นบ้าน)
(๑๑) พูดชัดเจน	(๑๑) ชอบพูดตรงไม่อ้อมค้อม
(๑๒) พูดเข้าใจง่าย	(๑๔) พูดจริงใจ
(๑๕) พูดเคร่งขรึม	(๑๖) พูดยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

^{๑๑}พระมหาประดิษฐ์ ปญฺจติศฺรม โอม (ปญฺญาจีน), “ชีวิตและผลงานของพระศรีธรรมนิเทศ (กมล ชลิมฺนุ โด)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, ๘๘ หน้า.

^{๑๒}มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริและคณะ, “บทบาทของพระสงฆ์ยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธาและความนิยมของชาวพุทธศาสนิกชน คือบทบาทของพระสงฆ์”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒, ๘๘ หน้า.

ด้านการเผยแผ่ พบว่า ท่านสามารถเผยแผ่ธรรมะ คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หัตถ์เทศาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาเข้ากับหลักธรรม ได้อย่างเหมาะกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยวิธีของท่าน คือ การสนทนาธรรม ตอบคำถาม สื่อภาษาและการใช้สื่อสัญลักษณ์^{๔๑}

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนักเพราะคณะสงฆ์ได้ยึดหลักพระธรรมวินัยอันเดียวกันเป็นฐานในการกำหนดระบบ ระเบียบ ในการปกครองบริหารงานคณะสงฆ์ แต่มีส่วนแตกต่างกันบ้างตรงปลีกย่อยเท่านั้น เพื่อความเหมาะสมตามยุคตามสมัย แต่การยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ส่วนแนวความคิดและการปกครองของเจ้าอาวาสแต่ละท่านอาจมีแนวคิดและวิธีต่างกันบ้างและในที่สุดก็ยึดหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเดรสมาคมเช่นกัน

๒.๘ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา และด้านการเผยแผ่ ตามแนวความคิด ทฤษฎีและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่กล่าวถึงการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัยปัญหาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

สภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสและวิธีแก้ไข

๑. สภาพงานบริหารของเจ้าอาวาส
๒. สภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส
๓. แนวทางการแก้ปัญหาของเจ้าอาวาส

^{๔๑}พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทศฺสี (โอบุสุง). "วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิเทศม (หลวงพ่อดูณ ปรีสุทฺโธ)", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓, ๑๐๔ หน้า.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานดังกล่าวด้วย ในการศึกษาผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวความคิด ในการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ การกำหนดประชากร
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๔ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- ๓.๕ ข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ การกำหนดประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าอาวาสที่ปฏิบัติงานในอำเภอพร้าว จำนวน ๒๑ รูป โดยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์ ๘ รูป และใช้การสนทนากลุ่ม ๑๒ รูป

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามที่คุณวิจัยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ โดยได้ใช้เทคนิคและวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ดังนี้

๑. วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมพนักงานประจำเดือน ซึ่งผู้วิจัยอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์เท่านั้น นอกจากนั้นแล้วยังได้สังเกตผู้สัมภาษณ์ควบคู่กับการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง

*ไพฑูริย์ ฅวิล, ทอดิกรรรมนุษย์กับการพัฒนาคน, (ลำปาง : สถาบันราชภัฏลำปาง, น.ป.ป.),

๒. ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Interview) ควบคู่กับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้การตั้งคำถาม โดยมีเพียงคำถามที่นำไปสู่การพูดคุยสนทนาที่ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบกว้าง ๆ ในการสัมภาษณ์ มีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการเป็นเจ้าอาวาส

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับงานบริหารของเจ้าอาวาส สภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาส และสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส ตลอดจนแนวทางการแก้ไข ในด้านการปกครอง ในด้านการศึกษา ในด้านการเผยแผ่

๓.๓ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

๒. ได้ศึกษาเครื่องมือรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open Ended) ซึ่งสามารถบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้เพียงพอ

๓.๔ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และความเที่ยง (Reliability) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ อาจารย์ที่ปรึกษาในสาขาวิชา จำนวน ๓ ท่าน และผู้เชี่ยวชาญในการปกครองคณะสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญในการบริหารศาสนกิจอีก 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้เครื่องมือที่มีความตรงเชิงเนื้อหา

๒. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ไปทดลองใช้กับเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว ๑ รูป จำนวน ๒ ครั้ง สอบถามครั้งที่ ๑ เว้นไปอีก ๒ สัปดาห์ ไปสอบถามอีกครั้ง ในคำถามเดิมกับคนเดิม และเมื่อได้คำตอบเหมือนเดิมกับ

ครั้งแรก ถือว่าแบบสัมภาษณ์นี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล กับเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าวต่อไป

๓.๕ ข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนตั้งแต่ การค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตการณ์ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสร้างแบบสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัด จำนวน ๘ รูป โดยได้มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางมหาวิทยาลัยในการอนุเคราะห์ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล และได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

๑. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูง เช่น เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ รวมทั้งเจ้าคณะตำบลอื่น ๆ จำนวน ๘ รูป โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open Ended Interview) ควบคู่กับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการ สัมภาษณ์ที่ใช้การตั้งคำถาม และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมในแต่ละครั้ง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ถูกเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้แก่เจ้าอาวาสรูปใดรูปหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการวิจัยตามวัตถุประสงค์เท่านั้น

๒. การสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนาและอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับเจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบลที่เหลือจากการสัมภาษณ์ โดยจัดกลุ่มอภิปราย กลุ่มละประมาณ ๓-๔ รูป โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนประเด็นคำถามและอภิปรายเป็นประเด็นเดียวกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย

๓. การสังเกตการณ์ จากการประชุมและการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของการปกครอง ปัญหาต่าง ๆ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่ปรับปรุง ประกอบด้วย

๑. โครงสร้างการบริหารงานของคณะสงฆ์

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าอาวาส

๓. ผลการปกครองของเจ้าคณะอำเภอและของเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ย้อนหลัง ๓ ปี ได้แก่ ปี

๒๕๔๕, ๒๕๔๘ และ ๒๕๕๑

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่ศึกษาโครงสร้างการบริหารงาน การขอคัดสำเนาเอกสารที่สำคัญและจำเป็น การเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมกลุ่มย่อย การติดต่อบริษัทเอกชนและแต่ละท่าน รวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสแบบตัวต่อตัวและจัดอภิปรายกลุ่มจนครบทั้ง ๑๒ รูป และได้เข้าพบเจ้าอาวาสบางรูปอีกเป็นครั้งคราวเพื่อเก็บข้อมูลบางส่วนที่ยังขาดตกบกพร่องและเป็นการตรวจสอบข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมเพื่อให้ผลการวิจัยออกมาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการอนุมัติให้ทำการศึกษาวิจัย ภายใต้วินัยข้อเรื่องที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เริ่มศึกษาโครงสร้างการบริหาร การปกครอง จนถึงการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสจนครบทั้งหมด รวมระยะเวลา ๖ เดือน

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้สัมภาษณ์

การศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงหัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและ ขอบเขตของเนื้อหา ก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ชี้แจงลักษณะของการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นแบบตัวต่อตัวในเชิงลึก และได้ชี้แจงให้ทุกรูปทราบว่า ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้แก่รูปใดรูปหนึ่งหรือเจ้าอาวาสในเขตอื่น และจะนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการวิจัยตามวัตถุประสงค์เท่านั้น ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนการรายงานผลการวิจัยจะกล่าวในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อและรายงานเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้สัมภาษณ์

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในเชิงวิชาการ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน ได้แก่ เพศ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการเป็นเจ้าอาวาส เป็นคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความเรียง

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับงานของเจ้าอาวาส สภาพการบริหารงานในปัจจุบันของเจ้าอาวาส สภาพปัญหาการบริหารงาน และแนวทางแก้ไข ด้านการปกครอง การศึกษาและการเผยแผ่ที่ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่ปรับปรุง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิเคราะห์โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาจัดหมวดหมู่เพื่อแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นระบบและเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษา และทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ได้แยกแยะเงื่อนไขเพื่อ

อธิบายความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าข้อมูลส่วนใดซึ่งขาดความสมบูรณ์ และต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติมแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้สมบูรณ์อีกครั้ง โดยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงตีความและสรุปผลข้อมูลในรูปแบบแผนภาพความเรียง

บทที่ ๔

ศึกษาสภาพพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาในการบริหารงานของเจ้าอาวาส สภาพปัญหาในการทำงานของเจ้าอาวาส กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในท้องถิ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้สถาบันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันต้องมีการปรับตัวตามไปด้วย ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงสมบูรณ์ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์จึงได้ใช้เวลาสัปดาห์การเก็บข้อมูลในสนามก่อนข้างยาวนาน โดยเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในขณะสงฆ์อำเภอพร้าวด้วยตนเอง ตลอดจนคลุกคลีอยู่ในวงการคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อทำความเข้าใจในบริบทของคณะสงฆ์ให้ละเอียดลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้ใช้ประสบการณ์ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยหลายประเภทคงได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาริบทของคณะสงฆ์ และชุมชนที่มีความสัมพันธ์ คือ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๑ สภาพพื้นที่ที่ศึกษาดังต่อไปนี้

๔.๑ ประวัติความเป็นมาของอำเภอพร้าว

อำเภอพร้าวมีชื่อเรียกตามภาษาพื้นบ้านว่า เมืองพร้าว เป็นเมืองโบราณที่มีชื่อเสียงในสมัยโบราณว่า เวียงพร้าววังหิน หรือเวียงแจ้สัก ปัจจุบันเรียกว่า เมืองพร้าว มีประวัติความเป็นมาปรากฏตามตำนาน โยนก ดังนี้

พุทธศักราช ๑๑๘๐ พระเจ้าราวีเม็ง ผู้ครองนครหิรัญนครเงินยาง จังหวัดเชียงใหม่ ทรงพระนามว่า พระนางเทพคำข่ามี โอรสชื่อ เม็งราย พ.ศ. ๑๘๐๑ พระเจ้าราวีเม็งทิวังคค พระเจ้าเม็งรายพระราชโอรสได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อมา ในขณะนั้นทรงมีพระชนมายุ ๒๐ พรรษา มีพระโอรส ๓ พระองค์ คือ ๑. ขุนเครื่อง ๒. ขุนคราม ๓. ขุนเครือ

พุทธศักราช ๑๘๑๖ พระเจ้าเม็งรายทราบข่าวว่าทางหริภุญชัยนคร อุดมสมบูรณ์พูนสุข จึงส่งอ้ายฟ้าจระบูนรูป ไปกระทำเวทไสยบาลศึกทางเมืองลำพูนนานถึง ๗ ปี อ้ายฟ้าได้กระทำการสำเร็จ จึงทูลพระเจ้าเม็งรายเพื่อเกณฑ์ไพร่พลยกทัพไปตีเมืองลำพูน

พุทธศักราช ๑๘๒๓ พระเจ้าเม็งรายทรงให้ขุนคราม โอรสองค์ที่สอง ครองเมืองเชียงใหม่ และพระองค์ได้ยกทัพไพร่พลมุ่งสู่เมืองลำพูน การเดินทางถึงที่แห่งหนึ่ง พระองค์เห็นว่าท้องที่แห่งนี้เป็นชัยภูมิที่เหมาะสมตามตำราพิชัยสงคราม มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ จึงหยุดทัพเพื่อสะสมไพร่พลและเสบียงอาหารเพื่อให้กองทัพมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยตั้งค่ายอุปถุระฮอบอย่างมั่นคงแข็งแรงอยู่บนสันคอยแห่งหนึ่งชื่อ เวียงหวาย และขนานนามว่า นครพร้าว บางตำนานว่า

นครเข็สั๊ก หรือเมืองป้าววังหิน คำว่า ป้าว มาจากคำว่า ป้าวร้องกะเกณฑ์ไพร่พล ภาษาท้องถิ่น หมายถึง มะพร้าว เมืองกองสร้างขึ้นด้วยพลโยธาของพระเจ้าเม็งรายและยังสร้างไม่เสร็จ พระองค์ได้ยกทัพผู้เมืองลำพูนต่อไป มุ่งทัพลงมาทางใต้เลียบฝั่งแม่น้ำปิงไปพบขอมอีกแห่งหนึ่ง แต่ภารกิจยังไม่บรรลุเป้าหมาย จึงเคลื่อนทัพเข้าที่ราบผืนนี้ ทำการเกณฑ์ไพร่พลขึ้นใหม่ เพื่อสร้างเมือง และขนานนามว่า นครพิงค์

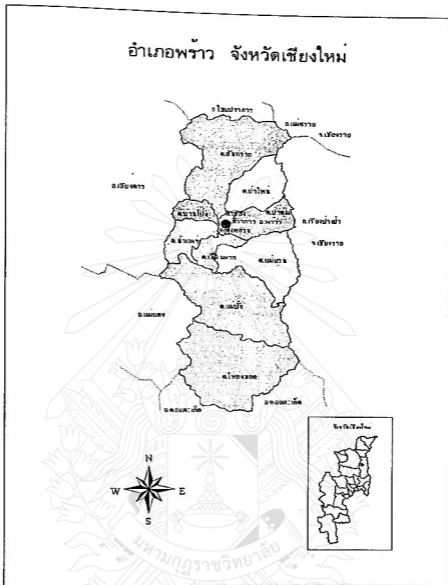
ในเวลาต่อมา พระเจ้าเม็งรายทรงเสด็จมาครองเมือง นครพิงค์ที่สร้างขึ้นใหม่ และขนานนามเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ และทรงให้ขุนเครื่อง ราชโอรสองค์ที่สามไปครองเมืองป้าว ขุนเครื่องได้บูรณะและสร้างต่อเติมเมืองป้าววังหิน จนได้ขนานนามว่า นครป้าว ขุนเครื่องครองเมืองป้าววังหินนานเท่าไร ไม่ปรากฏหลักฐาน จนถึงที่สุดท้าย ได้ถูกพระเจ้าเม็งรายลงทัณฑ์เกี่ยวกับการทำกบฏจึงจลาจลกับที่สะไก้ จึงถูกเนรเทศไปยังเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปัจจุบัน หลังจากนั้นนครป้าวจึงลดลงมาเป็นเมืองลูกหลวง ในเวลาต่อมา กษัตริย์ผู้ครองนครล้านนาไทยไม่มีราชบุตร ก็ส่งขุนนางคนสนิทไปครองเมืองแทน จนกระทั่งสมัยพระเจ้าแสน พ.ศ.๑๕๕๔ - ๑๕๕๘ พระองค์ส่งลูกเจ้าราชบุตรองค์ที่ ๖ หรือเจ้าดี โลกราช หรือพระเจ้าดี โลกราช ไปครองนครป้าวนับเป็นองค์สุดท้ายที่ครองนครป้าวนับแต่สร้างนครป้าวมา พ.ศ. ๑๘๒๓

สมัยฉนวนชลบทซ์ ซึ่งมีเมืองเชียงใหม่มิเป็นเมืองหลัก ได้รับการเปลี่ยนแปลงจากฐานะหัวเมืองประเทศราช มาเป็นมณฑลเทศาภิบาล หมายถึง เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๒ สมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓) ถือเป็นการสิ้นสุดของ “ระบบเจ้า” ของล้านนา และเริ่มมีระบบราชการ ข้าราชการจากส่วนกลางถูกส่งมาปกครอง มีแบ่งเขตการปกครองจากเมืองเล็กลงไปเป็นอำเภอต่าง ๆ หรือเรียกว่า แขวง แต่ละแขวง มีนายแขวง ๑ คนและรองแขวง ๑ - ๒ คน ซึ่งกำหนดว่านายแขวงจะต้องเป็นข้าราชการไทยจากส่วนกลางเท่านั้น ปัญหาในช่วงแรก คือ ข้าราชการส่วนกลางมีจำนวนน้อย บางแขวงต้องใช้แต่งตั้งข้าราชการท้องถิ่น ดังเช่น เจ้าน้อยปิงเมือง ณ เชียงใหม่ ที่รับแต่งตั้งเป็นนายแขวงหรือนายอำเภอพร้าวคนแรก ก่อนหน้านั้นชาวอำเภอพร้าว มีประวัติของพญาเขื่อนและพญาเพชร ที่ร่วมสร้างเมืองและพัฒนามาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๑๓ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ จึงแต่งตั้งให้ปกครองเมืองพร้าว (จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีอายุถึง ๓๒๗ ปี)*

๔.๒ แผนที่อำเภอพร้าว

อำเภอพร้าวตั้งอยู่ตอนเหนือของตัวจังหวัดเชียงใหม่ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอไชยปราการ ทิศตะวันตกติดกับอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนทิศตะวันออกติดกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

* สวัสดิ์ ฮ่องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๑๕), หน้า

แผนภูมิที่ ๔.๑ แผนที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

๔.๓ อำเภอพร้าวในปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของอำเภอพร้าวมีรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอพร้าวในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๔.๓.๑ การปกครองทางฝ่ายบ้านเมือง

อำเภอพร้าว ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ ตำบล ประกอบด้วย

๑. ตำบลเวียง	๒. ตำบลทุ่งหลวง	๓. ตำบลป่าคุ้ม
๔. ตำบลป่าไผ่	๕. ตำบลสันทราย	๖. ตำบลบ้านโป่ง

๑. ตำบลน้ำแพร่ ๘. ตำบลเขื่อนผาก ๙. ตำบลแม่แวน
 ๑๐. ตำบลแม่ปิ้ง ๑๑. ตำบลโหล่งซอด

๔.๓.๒ ด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนชาวอำเภอพร้าวส่วนมากมีอาชีพทำนาเป็นหลัก ในด้านฤดูฝนจะมีการปลูกพืชพันธุ์ทางเศรษฐกิจ เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพด มันเทศ เป็นต้น รายได้ทางการเกษตรไม่ค่อยดี เพราะขาดน้ำคือ น้ำไม่เพียงพอในการใช้ทางการเกษตร บางปีถึงกับขาดทุนย่อยยับ มีหนี้สินผูกพันล้นพ้น จึงเป็นเหตุให้ประชาชนในอำเภอพร้าวอยู่อย่างไม่ค่อยมีความสุขมากนัก และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ประชาชนส่วนมากไม่สนใจในการที่จะเข้าวัดฟังเทศน์ เป็นเพราะภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง จึงสนใจแต่ว่าจะหาเงินที่ไหนดมาใช้หนี้ และค่าใช้จ่ายในการศึกษาของลูก

๔.๓.๓ ด้านคมนาคม

อำเภอพร้าวอยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๕๐-๑๑๕ กิโลเมตร มีหนทางเข้าสู่ตัวอำเภอพร้าว ๒ สาย คือ สายเหนือ จากตัวจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอำเภอแม่ริม แม่แตง เชียงดาว เข้าสู่ตัวอำเภอพร้าวรวมระยะทางประมาณ ๑๑๕ กิโลเมตร สายใต้ จากตัวจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอำเภอสันทราย แม่แตง เข้าสู่อำเภอพร้าวรวมระยะทาง ๕๐ กิโลเมตร และยังมีหนทางที่จะเดินทางไปสู่จังหวัดเชียงรายได้โดยจากตัวอำเภอพร้าว ผ่านอำเภอเวียงป่าเป้า แล้วมุ่งสู่ตัวจังหวัดเชียงราย อีกทางหนึ่งจากตัวอำเภอพร้าวผ่านอำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง และอำเภอแม่ฮวย มุ่งเข้าสู่ตัวจังหวัดเชียงราย

๔.๓.๔ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ในอำเภอพร้าวมีวัฒนธรรมทางด้านภาษาของเมืองเหนือที่ใช้สื่อสารกันในสังคมทั่วไป ปัจจุบันการใช้ภาษาเมืองเหนือจะเพี้ยนไปเพราะได้รับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทรก คำบางคำในสังคมยังถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ เช่น คำว่า คิง ที่ชาวบ้านใช้เรียกกัน ในหมู่เพื่อนฝูงที่สนิทชิดเชื้อกัน ส่วนประเพณี ก็มีเหมือนกับอื่น ๆ ที่กระทำกันแต่อาจจะมีคิดแยกแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่เหตุปัจจัย ในอำเภอพร้าวไม่มีประเพณีและวัฒนธรรมอะไรที่เด่นชัดว่าเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอพร้าวโดยตรง

๔.๔.๕ ด้านศาสนา

พระพุทธศาสนาในอำเภอพร้าวมีข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาพอสังเขป ดังนี้

๔.๕.๑ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอพร้าว ในอำเภอพร้าวมีวัดรวมทั้งหมดจำนวน ๕๔ วัด แต่มีวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง จำนวน ๖๘ วัด นอกนั้นเป็นที่พักสงฆ์ แต่ชาวบ้านก็เรียกว่า วัดเพราะความเคยชิน โดยมี

พระครูวิมลธรรมานุศาสน์	วัดเขื่อนผาก	อำเภอพร้าว	เป็นเจ้าของคณะอำเภอ
พระครูปัญญาธิรยุต	วัดบ้านโป่ง	อำเภอพร้าว	เป็นรองเจ้าคณะอำเภอ
พระครูพิศิษฐ์ปัญญาธาร	วัดแม่เห็ชะ	อำเภอพร้าว	เป็นรองเจ้าคณะอำเภอ

๔.๕.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดและบุคลากรของวัดในอำเภอพร้าว มีเจ้าอาวาสที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามสถานที่ของวัดครบทุกวัด มีพระภิกษุสามเณร ตามสถิติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับวัด

เขตปกครองคณะสงฆ์ตำบล	วัดมีภิกษุ จำนวนวัด	ภิกษุ เฉลี่ยวัดละ	สามเณร เฉลี่ยวัดละ	ภิกษุ/สามเณร เฉลี่ยวัดละ	ศิษย์วัด เฉลี่ยวัดละ
เวียง-ทุ่งหลวง	๕	๑.๖	๕.๐	๖.๖	๐.๕๐
ป่าดู้ม	๑๒	๑.๕	๓.๐	๔.๕	๐.๒
ป่าใหม่	๑๑	๑.๐	๐.๓	๑.๓	๐.๒
สันทราย	๕	๑.๐	๑.๒	๒.๒	๐.๔
บ้านโป่ง	๘	๑.๒	๑.๕	๒.๗	๐.๓
น้ำแพร่	๖	๑.๐	๐.๓	๑.๓	๐.๒
เขื่อนผาก-แม่แวน	๑๐	๒.๓	๓.๕	๕.๘	๒.๐
แม่ปิ้ง	๑๐	๑.๔	๑.๕	๒.๙	๓.๕
โหล่งขอด	๕	๑.๐	๑.๕	๒.๕	๒.๐
รวมทุกตำบล=๕ ตำบลละ(N=๕.๐)	๘๔ ๕.๐	๑.๐	๔.๘	๒.๐๑	๕.๒

ตารางที่ ๔.๒ รายชื่อวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพร้าว รายตำบล พ.ศ. ๒๕๕๐

คณะสงฆ์ตำบล ลำดับที่	ชื่อวัด	คณะสงฆ์ตำบล ลำดับที่	ชื่อวัด
เวียง-ทุ่งหลวง ๑	กลางเวียง	๕	ที่พักสงฆ์บ้านแม่จัดใต้
๒	หนองอ้อ	ป่าดู้ม ๑๐	ป่าดู้มคอน
๓	ป่าสีเขว	๑๑	ป่าดู้มโห่ง
๔	แม่กอย	๑๒	ห้วยฤ
๕	ขามกุ่มเวียง	๑๓	ด้นกอก
๖	ทุ่งหลวง	๑๔	
๗	ป่าจี้	๑๕	คอยใต้
๘	บ้านหม้อ	๑๖	ทุ่งห้า

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

	๑๗	ที่พักสงฆ์พระธาตุจอมหิน		๔๔	ที่พักสงฆ์บ้านล้อม
ป่าดู่	๑๘	สันกะมอก	บ้านโป่ง	๔๕	บ้านโป่ง
	๑๙	คันรุง		๔๖	ทุ่งน้อย
	๒๐	สันถนน		๔๗	บ้านคง
	๒๑	ทุ่งปู่		๔๘	ป่าฮิน
	๒๒	ที่พักสงฆ์บัวแก้ว		๔๙	ป่าลิ้น
	๒๓	ที่พักสงฆ์ปางฟาน		๕๐	ที่พักสงฆ์ป่าห้วย
ป่าไผ่	๒๔	ป่าไผ่		๕๑	ที่พักสงฆ์หนองบัวงาม
	๒๕	สันขาว		๕๒	ป่าเจดีย์าราม(โป่งงาม)
	๒๖	บ้านโล๊ะปูละ	น้ำแพร่	๕๓	น้ำแพร่
	๒๗	ม่วงคำ		๕๔	ถ้ำคอกคำ
	๒๘	บ้านเหล่า		๕๕	ป่าจิว
	๒๙	สันกลาง		๕๖	สันขวาง
	๓๐	ที่พักสงฆ์ค้อยพระเจ้า		๕๗	หนองปลามัน
	๓๑	ที่พักสงฆ์ป่าหญ้าไทร	เขื่อน	๕๘	พระเจ้าล้านทอง
	๓๒		ผาก-แม่ แวน	๕๙	เขื่อนผาก
	สันทราย	๓๓	สันทราย		๖๐
๓๔		สันปง		๖๑	ห้วยบง
๓๕		ท่ามะเกี๋ยง		๖๒	แม่แวน
๓๖		ขามตุ่มนอก		๖๓	แม่เหิยะ
๓๗		พระธาตุกลางใจเมือง		๖๔	บ้านล้อม
๓๘		บ่อเต่า		๖๕	ป่าแหม
๓๙		หนองครก		๖๖	หนองบัว
๔๐		หนองปึก		๖๗	แม่พวก
๔๑		ห้วยสำน		๖๘	ที่พักสงฆ์บ้านเหล่า
๔๒		ที่พักสงฆ์ค้อยนางแล		๖๙	ที่พักสงฆ์แม่แวนน้อย
๔๓		ที่พักสงฆ์ผาแดง		๗๐	ที่พักสงฆ์ค้อยขุนแจ้ง

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

๗๑	แม่ปิ้ง	๘๒	โป่งบัวบาน
๗๒	ห้วยทราย	๘๓	ทุ่งบกข้าว
๗๓	พระเจ้าตนหลวง	๘๔	บ้านหลวง
๗๔	เฉลิมราช	๘๕	สันนาเม็ง
๗๕	ประจักษ์ธรรม	๘๖	ทุ่งแดง
๗๖	สหธรรมิการาม	๘๗	ป่าห้ำ
๗๗	ห้วยงู	๘๘	ประจักษ์ใจ
๗๘	ขุนปิ้ง	๘๙	ศรีมหาโพธิ์
๗๙	ม่อนหินไหล	๙๐	ดงมะไฟ
๘๐	แม่แพง	๙๑	พระธาตุม่วงนึ่ง
๘๑	ผาแดง	๙๒	แม่สาขานเลา

นอกจากเจ้าคณะและรองเจ้าคณะอำเภอแล้ว ยังมีการปกครองที่เป็นระดับตำบล ๙ ตำบล กับอีก ๓ เขต คือ

(๑) ตำบลเวียง-ทุ่งหลวง โดยมีพระครูโสภณกิตติญาณ วัดหนองอ้อ ตำบลเวียง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๒) ตำบลป่าดู่ เขต ๑ โดยมีพระอธิการมานิตย์ วัดต้นกอก ตำบลป่าดู่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๓) ตำบลป่าดู่ เขต ๒ โดยมีพระครูประพัฒน์ปัญญากร วัดคันธงตำบลป่าดู่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๔) ตำบลป่าไผ่ เขต ๑ โดยมีพระปลัดกฐา ธรรมธิโร วัดบ้านโละปุเถย ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๕) ตำบลป่าไผ่ เขต ๒ โดยมีพระครูอมรสารวัตร วัดสันติะผาบ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๖) ตำบลสันทราย โดยมีพระครูโสภิตมโนคารณ์ วัดสันป่า ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๗) ตำบลบ้านโป่ง โดยมีพระครูอัครธรรมสารัตต์ วัดทุ่งน้อย ตำบลบ้านโป่ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๘) ตำบลน้ำแพร่ โดยมีพระครูปิณฑิการม วัฒนน้ำแพร่ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๙) ตำบลเขื่อนผาก-แม่แวน โดยมีพระครูวชิรปัญญาวิมล วัดแม่แวน ตำบลแม่แวน อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๑๐) ตำบลแม่ปิ้งเขต ๑ โดยเจ้าอธิการชุมพล รนตปญญ วัดแม่แพง ตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๑๑) ตำบลแม่ปิ้งเขต ๒ โดยมีพระครูสังฆรักษ์สุบิน ปิยวณฺโณ วัดบ้านหม้อ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

(๑๒) ตำบลโหลงซอด โดยมีพระปลัดคนพური นหาวณฺโณ วัดบ้านหลวง ตำบลโหลงซอด อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าคณะตำบล

๔.๕.๓ การศึกษาคณะสงฆ์อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านการศึกษา คณะสงฆ์อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ได้มอบหมายให้พระครูปัญญาธิรุต รองเจ้าคณะอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ดูแลการศึกษาแผนกมัธยมศึกษา-บาลี-ปริยัติธรรมสาขาสัมณ ซึ่งในอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่มีสำนักศาสนศึกษา บาลี ๑ สำนัก คือ สำนักศาสนศึกษาวัดเขื่อนผาก ตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ และมีโรงเรียนปริยัติสาขาสัมณ ๑ โรงเรียน คือ โรงเรียนเขื่อนผากวิทยา ตั้งอยู่ที่วัดเขื่อนผาก ตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการเรียนการสอนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๔.๕.๔ ด้านการสาธารณูปการ ในงานส่วนนี้ทางเจ้าคณะอำเภอได้มอบให้พระครูพิทักษ์ปัญญาธร เป็นผู้ดูแล ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการก่อสร้างวัด รื้อถอน ก่อสร้างศาสนวัตถุ การขอพระราชทานวิสุงคามสีมา เป็นต้น เพื่อให้เป็นตามกฎระเบียบของทางคณะสงฆ์

๔.๕.๕ ด้านการเผยแผ่ งานในส่วนนี้ทางอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้ร่วมกันปฏิบัติทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติในทางทฤษฎีได้มีการจัดการธรรมสังฆจรไปตามวัดต่าง ๆ ในเขตตำบลนั้น ๆ โดยเรียนเชิญ หรืออาราธนาเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง หรือพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ ความหลักการปฏิบัติของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ๘ ประการเป็นหลักในการเผยแผ่ โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติบ้างตามสมควรแก่สภาพในปัจจุบัน

๔.๕.๖ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ก็มีการเปิดศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นทุก ๆ ตำบลในเขตอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่จำนวน ๒๐ ศูนย์ มีการส่งพระเข้าไปสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ตามโครงการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นอกจากนั้นยังมีการจัดมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ที่ศึกษาแผนกธรรม-บาลีและปริยัติสาขาสัมณทุก ๆ ปี

๔.๕.๗ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเป็นประธานการก่อสร้างสาธารณะประโยชน์ให้แก่ชุมชน ในด้านการปฏิบัติ ทางคณะสงฆ์อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดให้มีการปฏิบัติคุณจักรวาล ตามหลักของ

พระพุทธศาสนาในจุดคงค์ ๑๓ เช่น โสสานิกังคจุดคงค์ อยู่ป่าช้าเป็นวัด หรือรุกขมุถิกังคจุดคงค์ มีการเผยแผ่ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ และการปฏิบัติในสาธารณสงเคราะห์ไปด้วยก็ได้ร่วมกับชุมชนในถิ่นนั้นสร้างสาธารณประโยชน์ไว้ในสถานที่นั้นด้วย เช่นสร้างศาลาที่พักในป่าช้า สร้างเชิงตะกอนที่เผาศพ สร้างหรือซ่อมแซมถนนเข้าสู่ป่าช้า เพื่อให้เกิดสาธารณะประโยชน์และเป็นบำเพ็ญสาธารณสงเคราะห์อีกด้วย

คณะสงฆ์อำเภอพร้าวมียกรกิจและหน้าที่รับผิดชอบตามที่กฎหมายตราคกกำหนดไว้ คือ งานด้านการปกครอง งานด้านการศึกษา งานด้านการเผยแผ่ งานด้านการสาธารณูปการ งานฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ และงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเช่น ทางคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้วางนโยบายฝ่ายงานเผยแผ่ไว้ดังนี้^๒

๑. จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ทุกกลุ่ม เช่น พระธรรมทูตพระธรรมทูตเฉพาะกิจ พระธรรมทูตพื้นที่สูง พระนักเผยแผ่พระนักเทศน์ พระธรรมวิทยากร ให้มีความรู้ความสามารถ ศักยภาพทั้งวิชาการและวิธีในการเผยแผ่ ให้เหมาะสมกับเหตุการ์ณ เวลาและบุคคล

๒. จัดให้มีการฟื้นฟูงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ค.) ตามขอบเขตหัวข้อที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ และให้มีการสรุปกิจกรรมประจำปี

๓. สร้างเสริมด้านกิจกรรมการเผยแผ่ เช่น การเข้าค่ายอบรมนำหลักธรรมเข้าสู่กลุ่มบุคคล เป้าหมาย กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาวเยาวชน นักเรียนนักศึกษา กลุ่มพุทธฆราวาสสงเคราะห์ เป็นต้น

๔. ให้ทุกวัด ทุกตำบลเน้นการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ร้งงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชน ได้รู้ได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญให้มากขึ้น

อนึ่งในรายงานการวิจัยในบทที่ ๔ นี้เป็นการนำเสนอข้อมูลตามที่เป็นจริงในปัจจุบันมิใช่เป็นการนำเสนอเพื่อการวิเคราะห์

^๒อภิธาน สมใจ, "ประชาคมวัดบ้าน", สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานเจ้าคณะตำบลเขื่อนฝากแม่แวน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๔๖, หน้า ๑๐, (อัคราณา).

บทที่ ๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้อยู่ในเขตพื้นที่นี้มานาน ได้รับรู้ปัญหาอย่างมากพอสมควร จึงค้นคว้าตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทยและเก็บข้อมูลจากพระเถรานุเถระหรือพระสังฆาธิการในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นสำคัญ ๘ รูป และการประชุมกลุ่มย่อยอีก ๑๒ รูป ซึ่งมีกรอบและรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานที่เจ้าอาวาสที่จะต้องบริหาร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายตราสามคม มี ๖ องค์ คือ (๑) องค์การปกครอง (๒) องค์การศึกษา (๓) องค์การเผยแผ่ (๔) องค์การสาธารณูปการ (๕) องค์การสาธารณสงเคราะห์ (๖) องค์การศึกษาสงเคราะห์

๕.๑ สภาพงานการบริหารของเจ้าอาวาส

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในเชิงลึกเกี่ยวกับงานการบริหารงานในด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเป็นอย่างดี บางท่านมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลด้วย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังที่จะได้นำมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ที่ได้สัมภาษณ์มาส ได้ให้ข้อมูลที่เป็นไปในแนวเดียวกันดังนี้ การบริหารงานของเจ้าอาวาสส่วนมากก็เป็นการบริหารงานตามองค์การบริหารงานของคณะสงฆ์ ๖ องค์การคือ

๑. องค์การด้านการปกครอง มีการออกระเบียบการปกครองพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อาศัยอยู่ในวัด ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบ ของทางคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด ทำวัตร สวดมนต์ ศึกษายศธรรม ผู้ใดล่วงละเมิดก็ได้รับโทษตามสมควรแก่เหตุ พร้อมกับการปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาที่ได้มีคำสั่งให้ทำ มีการรับบรรพชาอุปสมบทกุลบุตร ในภาคฤดูร้อนบ้าง บวชกุลบุตรผู้ที่ยังไม่มีงานทำ ตามมติของมหาเถรสมาคมบ้าง

๒. องค์การด้านการศึกษา มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาทั้งนักรธรรม บาลี และปริยัติสาขสามัญ มีการสนับสนุนให้มีทุนการศึกษา และมอบรางวัลเป็นประจำ แก่ผู้สอบนักรธรรม-บาลี ได้ในส่วนของวัดทุกครั้งทุกปีที่มีการสอบได้เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียน

๓. องค์การด้านการเผยแผ่ ก็มีการเทศนาอบรม สรีทธาประชาชนทั้งในพรรษา และนอกพรรษา โดยเฉพาะกลางพรรษามีเป็นประจำทุกวันพระ ส่วนนอกพรรษาก็มีการออกเผยแผ่ร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นบางครั้ง ประกอบกับการจัดประเพณีต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอย่างไม่ขาดสาย เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีถวายทานสลาก เป็นต้น

๔. องค์การสาธารณูปการ มีการปรับปรุงวัดให้มีสภาพร่มเย็น ปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดวัดอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนอำนวยความสะดวกแก่โยบายของผู้บังคับบัญชาในการตรวจการณ์ คณะสงฆ์ของวัดปีละ ๓ ครั้ง ตามมคิมหาเถรสมาคม

๕. องค์การด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการเปิดสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามโครงการของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้ศีลธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าถึงเด็กและเยาวชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมตามสมควรแก่งานที่ปฏิบัติ

๖. องค์การด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติบ้าง เช่น อัคคีภัย วัคซีน อุทกภัย เป็นต้น โดยเชิญชวนศรัทธาญาติโยมนำวัตถุสิ่งของที่จำเป็นและมีปัจจัยบ้างตามสมควร ได้บริจาค ประกอบกับเพื่อเป็นการเชื่อมเยินให้กำลังใจ

สรุป ส่วนใหญ่จะมีการบริหารไปในทางเดียวกันเพราะเป็นองค์กรหลักของคณะสงฆ์ไทย บางที่ก็ท้อให้ชื่นใจ ได้ว่าการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทย มีอยู่ ๖ องค์กร ๑๒ ตำแหน่งที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้ยกหัวข้อใน ๓ องค์กรข้างต้น คือ องค์กรปกครอง องค์กรการศึกษา และองค์กรการเผยแผ่ ขึ้นมาวิจัย เพราะองค์กรทั้ง ๓ นี้เป็นองค์กรที่สำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา ในที่นี้จะได้ยกงานการบริหารของเจ้าอาวาสขึ้นมาวิจัยเพียง ๓ องค์กร คือ องค์กรการปกครอง องค์กรการศึกษา องค์กรการเผยแผ่

๕.๒ สภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานด้านการปกครองของเจ้าอาวาสจากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ตามเป้าหมาย มีความคิดเห็นเป็นไปในแนวเดียวกันไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก สามารถสรุปเป็นข้อมูลได้ ดังนี้ ปัญหาในทางด้านปกครอง ขาดบุคลากรที่จะมาช่วยทำงานเพราะปัจจุบัน วัดในชนบทมีผู้เข้ามาบวชเรียนน้อย บางวัดไม่ต้องพูดถึงพระภิกษุ แม้สำเณรก็ไม่ค่อยจะมี บางทีไม่มีสามเณรเลย บางวัดมีแต่พระไม่มีสามเณร บางวัดมีแต่สามเณรไม่มีพระแม้กระทั่งบางวัด ไม่มีแม้แต่

เจ้าอาวาส ปัจจุบันวัดที่มีอยู่ส่วนมากจะมีแค่เจ้าอาวาสเดิมยังเป็นหลวงตาหรือที่เรียกว่ามัลลภิกษุ คือ พระภิกษุที่บวชตอนแก่ การปกครองก็มีปัญหาทำให้วัดไม่เป็นที่ศรัทธาที่จะเข้าไป เพราะขาดการเอาใจใส่ดูแล เจ้าอาวาสรูปเดียวแก่ด้วยจะทำงานอะไรได้มาก สำหรับที่มีสามเณรมาหน่อยก็ไปเรียนหนังสือปริยัติสายสามัญกันหมดคืนเช้าก็ต้องเตรียมตัวบางที่เช้าก็ยังไม่ได้นั้นเลยก็มีลดมา รับไปแล้วงานทุกอย่างภายในวัดก็ตกเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสเหมือนเดิม ยกเว้นวัดที่พอจะมีผลประโยชน์บ้างก็สามารถว่าจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาทำคามระฮาด ทำงานช่วยเจ้าอาวาสได้บ้าง จึงพอจะมีวัดที่ให้ศรัทธาญาติโยมเข้าไปสักการ ได้อย่างสะดวกสบายใจส่วนวัดที่ขาดจนก็อยู่กันไป ตามมีตามเกิดที่พออยู่ได้ก็อยู่กันไปที่อยู่ไม่ได้สักเวลาพอออกไปตามวัฏจักรของโลก ไปแล้วก็มามากแล้วก็ไป อยู่อย่างนี้จึงทำให้พระพุทธศาสนาก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไม่น่าพึงพอใจ เพราะปัญหา ทางด้านการปกครองพระภิกษุสามเณรมีมาก ดังที่ได้มีมากแล้วไว้ในที่มีพอเป็นแนวทางการศึกษา เพื่อหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

ก. สภาพปัญหาด้านการปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัด ปรากฏว่าพระภิกษุสามเณร เป็นผู้ว่ายากสอนยากเพราะสิ่งแวดล้อมทางโลกประกอบด้วยพระภิกษุที่เข้ามาบวชในปัจจุบัน ส่วนมากเป็นการบวชตอนแก่ มีนิสัยของชาวโลกไม่หาย ส่วนสามเณรก็เอนที่เน้นหนักไปในโลก มากจึงไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย ตั้งอยู่ในอันตรขของพระภิกษุสามเณร ๔ ประการ คือ

๑) อดทนต่อคำสั่งสอน ไม่ได้ชี้แจงทำตาม แม้เจ้าอาวาสจะอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎกติกาของสงฆ์ก็ตาม

๒) เป็นคนเห็นแก่ปากท้องทนความอดอยากไม่ได้ ไม่รู้จักกาลเวลา และสถานที่ในการที่จะขบฉัน โดยถือเอาท้องหิวเป็นเกณฑ์ จึงเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาแก่ผู้ได้พบเห็น

๓) เพลิดเพลินกามคุณ อยากรู้ความสุขข้งๆ ขึ้นไป มีพฤติกรรมไม่ต่างไปจากกฤหัสถ์ มีงานที่ไหนไปทีนั้น แม้เจ้าอาวาสจะตักเตือนว่ากล่าวก็ตามเพราะเขาถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพ จะทำโทษก็ไม่ได้เพราะ ผู้ปกครองคือบิดามารดาคอยเอาอกเอาใจอยู่

๔) รักผู้หญิง โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์ และอินเตอร์เน็ต เป็นต้น ในการติดต่อประสานสัมพันธ์กับสีกาเป็นเหตุให้เกิดความมัวหมองแก่พระศาสนาดังที่เป็นข่าวอยู่บ่อย ๆ

ข. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสในชนบทส่วนมากเป็นหลวงตา การศึกษาไม่พอ ไม่รู้จักกฎเกณฑ์สมัยใหม่ ไม่ว่าจะป็นวินัยหรือกฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม จึงไม่มีสมรรถภาพในการปกครองพระภิกษุสามเณรในปัจจุบันนี้ได้ดีเท่าที่ควร และเป็นเหตุให้ถูกก้าวท้าวหน้าอย่างไม่สามารถจะแก้ไขได้

ค. ปัญหาเกี่ยวกับความไม่รู้ไม่เข้าใจในการปฏิบัติงานของไวยาวัจกร และคณะกรรมการ ไวยาวัจกรและคณะกรรมการส่วนมากจะเข้าใจว่า เขาเข้ามาทำงานช่วยวัดก็ด้วยชาวบ้านเขาแต่งตั้งมา

จึงไม่เห็นความสำคัญของเจ้าอาวาส ส่วนมากจะเข้ามาควบคุมการทำงานของเจ้าอาวาสจนเจ้าอาวาสไม่สามารถจะทำอะไรได้เป็นเหตุให้ไม่มีใครอยากเป็นเจ้าอาวาส ทำให้วัดขาดแคลนเจ้าอาวาสไปตาม ๆ กัน

ดังนั้น ทางคณะสงฆ์จึงควรช่วยกันพิจารณาเอาใจใส่รักษาคุณภาพสถานภาพของเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ความสามารถและอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม ตามสมควร เพื่อที่จะรู้ระเบียบการปกครองและจรรโลงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

สภาพปัญหาการแต่งตั้ง ถอดถอนเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.) ๒๕๑๕ ผลวิจัยพบว่า บางส่วนมีผลคือเจ้าอาวาส บางส่วนเช่น ในส่วนที่ ๖ ว่าด้วยเจ้าอาวาสแต่ก็มีส่วนเสียอยู่บ้าง ในการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าอาวาสพระจะมีกฎเกณฑ์มาก เช่น ต้องเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่านายนักรธรรมชั้นตรี เพราะปัจจุบันในชนบท ส่วนมากเป็นหมัทธิภิกษุ คือ ภิกษุที่บวชตอนที่มียาอายุมากแล้วความจำก็ไม่ค่อยจะดี ไม่สามารถจะสอบผ่านนักรธรรมชั้นตรีได้ จึงต้องเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสแล้วโดยไม่ได้รับสวัสดิการที่อื่น ฟังจะได้บางอย่างไปจนมรณภาพ บางส่วนก็ใช้ไม่ได้เลย เช่น การลงนิคมกรรมแก่พระภิกษุผู้ประพฤติดีพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงเช่นต้องอาบัติปาราชิก ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคมตราเป็นเป็นกฎหมายใช้บังคับ ทางมหาเถรสมาคมได้ออกกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ ว่าด้วยลงนิคมกรรมแก่พระภิกษุที่ต้องอาบัติอย่างร้ายแรง เป็นอันติมวิตุฎ เป็นค้ำประกันว่าต้องออกกฏนี้มาเท่าที่จำได้ ใช้เพียงครั้งเดียวกรณีของพระนิกร ตั้งแต่นั้นก็ไม่มีการใช้อีกในพิธีต่าง ๆ ในนักขัตฤกษ์ หรือที่วัดพระธรรมกายจัดการบวชพระ ๑๐๐,๐๐๐ รูป (หนึ่งแสนรูป) น่าจะมีพระที่เคยต้องปาราชิกมาแล้วอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย เพราะพวกนี้คอยจ้องหาโอกาสอยู่แล้ว เพราะคณะสงฆ์ไม่มีการชำระอธิกรณ์ ตามพระธรรมวินัยจึงถือว่าเป็นอันครายต่อการทำสังฆกรรมของสงฆ์เป็นอย่างมาก

ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ของพระภิกษุสามเณร ผลวิจัยพบว่า มีอสังขีปปลอมบวชในพระพุทธศาสนาส่วนมากมีสังกัดไม่ชัดเจนสัญญาเรื่องใบอนุญาตตามห้างร้านต่าง ๆ มีการบิณฑบาตเวียนเทียน จนเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันบ้าง ผ่านทางจอโทรทัศน์บ้าง ในการประชุมคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๓ วันเสาร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๓ ห้องประชุมชั้น ๒ อาคารพัฒนาคุณธรรมศรีสุภอักษร วัดพระธาตุดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในวาระ ๓.๓ เกี่ยวกับอาจารย์ของพระภิกษุ สามเณร ประพฤติอันไม่เหมาะสม เช่นบิณฑบาตไม่สำรวม เรี่ยไร โดยมีได้รับอนุญาต เทียวร่อน พักแรมตามบ้านเรือน ปลักกลดในย่านชุมชน นุ่งห่มไม่เรียบร้อยกล่าวถ้อยคำไม่เหมาะสม เสพยาเสพติด

ดื่มสุรา เล่นการพนัน ถือหนังสือสุทธิไม่ถูกต้อง เกี่ยวเนื่องกับการเมือง เล่นอินเตอร์เนตลามก และ กระตุ้งกระต๋องคล้ายผู้หญิง เป็นต้น ในเรื่องนี้พระเดชพระคุณ พระเทพโกศล เจ้าคณะจังหวัด เชียงใหม่ ในฐานะประธานในที่ประชุมได้ให้พระสิงหวิชัย เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ได้ชี้แจงในที่ประชุมซึ่งพระสิงหวิชัย ได้ชี้แจงพอสรุปได้ดังนี้ ๑) พระเณรที่มากระทำกรณไม่เหมาะสมในตัว เมืองเชียงใหม่ส่วนมากมาจากที่อื่น ไม่รู้มาจากไหน ไม่มีหนังสือสุทธิ ในประเด็นนี้วิเคราะห์ได้ว่า ทางคณะสงฆ์เรามีระบบการปกครองไม่ชัดเจนพอ เพราะตามพระวินัยแล้วพระภิกษุที่มีพรรษาขง ไม่หั้น ๕ จะออกไปจากสำนักพระอุปัชฌาย์ยังไม่ได้ ดังนั้นพระที่ไม่มีหนังสือสุทธิ ขอมมีลักษณะ ๒ ประการ คือ บวชเอง โดยไม่มีพระอุปัชฌาย์บวชให้ ถ้ามีพระอุปัชฌาย์บวชให้โดยถูกต้องแต่ยังมี พรรษาไม่หั้น ๕ อุปัชฌาย์ จึง ไม่ออกหนังสือสุทธิให้เพราะกลัวว่าจะนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ในลักษณะนี้น่าจะนำคำสั่งของมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเข้าไปพำนักอาศัยหรือ ดำเนินการใด ๆ ในสถานที่ซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างวัด พ.ศ. ๒๕๓๐ มาใช้บังคับได้ หรือ คำสั่งของมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร มาใช้โดยเคร่งครัด ๒) พระภิกษุบางรูปตั้งอุปัชฌาย์ โดยนำมาราคูผู้บังเกิดเกล้าที่พิจารณาด้วย บอกว่าไม่สามารถที่จะเข้าไปพำนักอาศัยอยู่ในวัด ไหนได้ เพราะต้องรับภาระเลี้ยงดูมารดาที่พิการดังกล่าว ในข้อนี้ ทางผู้มีหน้าที่ควรสืบสวน สอบสวนเอาความจริงให้ได้ว่า เขาได้บวชเป็นพระ โดยถูกต้องจริงหรือไม่ หนังสือที่คิดตามมานั้นเป็นการของพระรูปนั้นจริงหรือไม่ ถ้าเป็นจริงก็ควรจะได้รับการสงเคราะห์ในการจัดหาวัด ให้อยู่เป็นหลักแหล่ง ถ้าไม่เป็นความจริง ก็ควรที่จะจัดการอย่างหนึ่งตามความเหมาะสมมิใช่ปล่อย เลยตามเลยแล้วปัญหาหนักก็แก้ไขไม่ได้

ปัญหาการปกครองภายในวัด

จากการสัมภาษณ์พระเถระ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสตามเป้าหมาย ได้ข้อมูลที่สำคัญ ๆ กัน คือ การปกครองภายในวัดมีปัญหาหลายด้าน เช่นปัญหาเกี่ยวกับพระภิกษุ-สามเณรภายในวัด โดยเฉพาะ สามเณรถือว่าเป็นเด็กอยู่ นิสัยข่มเหมือนเด็ก ๆ โดยทั่วไปเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น จึงชอบเล่น ชอบลอง การเล่นเกมทดลองของสามเณรบางครั้งก็ไม่ถูกต้องตามจริยวัตรของสามเณร เพราะไม่ได้รับการศึกษาทางธรรมพอ จึงเป็นเหตุ ทำสามเณรเป็นบุคคลที่ว่างกสนอยากเพราะ การศึกษาในธรรมไม่พอนั่นเองมัวฝึกไปกับการเล่นสนุกไปกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกมบ้าง โทรทัศน์มือถือบ้างจึงควรหาทางช่วยกันแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป

สภาพปัญหาการแทรกแซงก้าวก่ายหน้าที่ของผู้นำในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์พระเถระเจ้าอาวาสแล้วแต่ละ รูป ได้ข้อมูลที่สำคัญ ๆ กัน คือ ปัญหาในทุก วัดส่วนที่มีปัญหาภาค โดยเฉพาะเจ้าอาวาสเป็นหลวงตามแก่ ๆ วางตัวไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้ขาด ความนับถือเพราะอำนาจข่มอยู่ที่ความนับถือ ตามข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารงานของ

เจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มักจะมีการทำวาทะเทศน์จากผู้นำในหมู่บ้าน เช่นกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอื่น ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเงินของวัด บางวัดผู้ใหญ่บ้านนำไปเก็บเสียเอง เวลาจ่ายก็จ่ายเองเจ้าอาวาสไม่มีบทบาทอะไรแต่หากวัดใดมีผลประโยชน์มากโดยเจ้าอาวาสเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีลาภสักการะมากเจ้าอาวาสรูปนั้นก็ได้รับการยกย่องเอาใจใส่จะเกรงใจ เพื่อหวังผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเท่านั้นเอง ดังมีคำกล่าวของผู้พบหนึ่งว่า “พระราชาไทยต้องการพึ่งพาอาศัยแต่ใจนั้น ไม่ศรัทธา”

ปัญหาความไม่รู้ ไม่เข้าใจในตำแหน่งหน้าที่การงานของไวยาวัจกรและคณะกรรมการ ผลวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ความไม่รู้ในหน้าที่ของไวยาวัจกรนั้นมีมากเพราะคิดว่าไวยาวัจกรนั้นเป็นคำใหม่ และเป็นภาษาราชการ แต่เดิมที่เขาเรียกกันว่า “แก้ววัด” เข้าใจกันว่าเป็นผู้มีความรับผิดชอบทุกอย่างเกี่ยวกับเรื่องของในวัดทุกอย่างบางวัดเจ้าอาวาสจะไปไหนมาไหนจะต้องบอกกล่าวให้แก้ววัดก่อนชาวบ้าน เขาเข้าใจแบบนั้นเพราะเป็นประเพณีที่เขาเชื่อกันมาแบบนี้จึงเกิดปัญหาแก้ววัดหน้าที่กัน

ข้อมูลด้านการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยยังได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยเจ้าอาวาสในเขตปกครองเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเดียวกันที่ได้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๔ รูป รวม ๑๒ รูป และได้แบ่งปัญหาออกเป็น ๓ ประเด็น กลุ่มที่หนึ่ง ให้หัวข้อเกี่ยวกับปัญหาการปกครอง และวิธีแก้ไข กลุ่มที่สอง ให้หัวข้อเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษา และวิธีแก้ไข กลุ่มที่สาม ให้หัวข้อเกี่ยวกับปัญหาด้านการเผยแผ่ และวิธีแก้ไข ผลจากการประชุมได้ข้อมูลพอที่จะสรุปดังนี้

รายงานการประชุมกลุ่มเป้าหมาย เจ้าอาวาสในอำเภอพร้าวเกี่ยวกับปัญหาด้านการปกครอง จำนวน ๔ รูป

กลุ่มที่ ๑ หัวข้อเรื่องสภาพปัญหาการปกครอง ประกอบด้วย

๑. พระครูวิจิตรธรรมากินันท์	วัดสันกลาง	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูปลัด กฤษณา สิริวิญ โฉ	วัดกลางเวียง	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระอธิการคนงค์ อุดกาโม	วัดป่าจ้าว	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระอธิการสมพล ปณฺณาวิโร	วัดสันทราย	สมาชิกกลุ่ม

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการปกครองผลจากการประชุมกลุ่มย่อยได้ข้อมูลที่ไม่ค่อยแตกต่างจากการสัมภาษณ์ พระเถระเจ้าอาวาสได้ข้อมูลคล้ายคลึงกัน คือปัญหาพระเถระ ไม่ค่อยเคารพและเชื่อฟังเจ้าอาวาสว่ากล่าวตักเตือนยาก ปกครองยาก เพราะได้รับการปลูกฝังจากชาวบ้านหรือมีเพื่อนฝูงมาก เพราะอิทธิพลสื่อ มีอิทธิพลพระเถระมีใช้แบบคิด ๆ เกินขอบเขตของพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะสามเณรจะเป็นผู้ที่ปกครองยาก เพราะการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองและทาง

ฝ่ายคณะสงฆ์ไม่สอดคล้องกับเด็กที่ได้รับการฝึกฝนอบรมในด้านเสรีภาพประชาธิปไตยมาจากทางโลกอย่างเต็มเปี่ยมแต่เมื่อเข้ามาบวชแล้ว ไม่มีเวลาเรียนพระธรรมวินัยอย่างเพียงพอจึงเป็นเหตุให้สามเณร ไม่ละทิ้งนิสัยเดิมเคยประพฤติผิดมาอย่างไรก็จะทำอย่างนั้นซึ่งสภาวะความเป็นอยู่ระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต ไม่เหมือนกัน และผู้เข้ามาบวชมิได้มีการเตรียมตัวดีพอก่อนที่จะเข้ามาบวชที่บวชก็เพียงเพื่อต้องการศึกษาต่อวิชาการทางโลกเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้พระภิกษุสามเณรเน้นการศึกษาเล่าเรียน ทางโลกมากกว่าทางธรรม จนมีหลายท่านพูดว่าการศึกษาปริยัติ-อภิพ ศึกษาปฏิบัติ-อาเพศ และศึกษาปฏิเวธ-อาพาธ สาเหตุหนึ่งมาจากระบบการปกครองหรือ เพราะการปกครองมีปัญหาซึ่งเป็น เรื่องที่แก้ได้ยากจริงเพราะบางอย่างมันเป็นการวิวัฒนาการทางโลกที่เป็นไปอย่างไม่หยุดยั้งจนกระทั่งมาถึงยุคการสื่อสาร ไร้พรมแดน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัญหาหารดับโลกก็ว่าได้เพราะคนไม่เข้าใจคำว่าประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ ท่านพุทธทาส ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ประชาธิปไตย หมายถึงธรรมเป็นใหญ่มิใช่ประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าประชาชนเป็นใหญ่ หากประชาชนมีกิเลส บ้านก็ฉิบหายล่มจมหมด” คำกล่าวนี้การปกครองต้องยึดหลักการ ถ้ายึดแต่ประชาชนแล้วอาจทำให้บ้านเมืองฉิบหายได้ ถ้าหากบ้านเมืองฉิบหาย พระพุทธศาสนาย่อมจะหมดไปด้วยเช่นกัน ประการหนึ่งพระภิกษุสามเณร ปัจจุบันเมื่อบวชแล้วไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเพียงพอเพราะไปเน้นเรียนทางโลกมาก จึงทำให้ไม่มีความรู้ทางพระธรรมวินัย เป็นสาเหตุให้ความประพฤติไม่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะของความเป็นเพศบรรพชิต เช่น ถักถอบออกไปเล่นเกมตามร้านเกมภายนอกวัดบ้าง เที่ยวเตร่ตามอำเภอใจบ้าง ทำให้เกิดปัญหาการปกครองของเจ้าอาวาสเป็นอย่างมาก ส่วนไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการของวัดไม่มีความรู้ความเข้าใจหน้าที่ของตนตามกฎระเบียบของทางคณะสงฆ์ ไม่สามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าอาวาสได้ แล้วยังถือว่าตนเองเป็นใหญ่ในบ้านเมือง หรือมีอำนาจทางการปกครอง จึงก้าวข้ามหน้าที่ มักตั้งตนเป็นใหญ่กว่าเจ้าอาวาสไม่เชื่อฟังคำสั่งของเจ้าอาวาสซึ่งสิ่ง โดยชอบธรรมมองไม่เห็นความสำคัญของเจ้าอาวาส จึงเป็นปัญหาในการบริหารงานของเจ้าอาวาสประการหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ การปกครองของคณะสงฆ์ไทยโดยรวม ไม่สอดคล้องกับการปกครองของทางฝ่ายบ้านเมือง เด็กที่เข้ามาบวชในปัจจุบัน ได้รับการอบรมปลูกฝังการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตามใจตัวเองมาอย่างเต็มเปี่ยม เมื่อเข้ามาบวชแล้ว ไม่เข้าใจการปกครองคณะสงฆ์ จึงไม่ค่อยชอบรับการปกครองของคณะสงฆ์จึงเป็นปัญหาการปกครองของเจ้าอาวาสประการหนึ่ง

แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาด้านการปกครอง

๑. ปรับปรุงแก้ไขระบบการปกครองคณะสงฆ์ ให้มี ระบบนิติรัฐ นิติธรรม อย่างเคร่งครัด เช่นการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ใน ๑๒ หน้าที่ นั้นควรให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ที่ได้ตราไว้

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายอาญาแพ่งอย่างตรงไปตรงมา ก็จะเป็นเหตุให้เกิดกำลังใจและความสามัคคีในสังฆมณฑล

๒. ให้ฝ่ายอาณาจักรสนับสนุนให้ค่าตอบแทนบ้าง โดยเฉพาะไวชาวัจน ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะปัจจุบันหากงานด้วยจิตอันเป็นบุญกุศลได้ยากแล้วจัดอบรมไวชาวัจนให้เข้าใจในบทบาทของตัวเอง จะทำให้ไวชาวัจนของวัดได้มองเห็นความสำคัญของเจ้าอาวาสที่มีต่อหน้าที่ของตนเอง เพราะปัจจุบันในอำเภอพร้าว ประสบปัญหาเรื่องไวชาวัจนไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนั้นควรที่จะมีการชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของไวชาวัจน ตามกฎหมายอาญาฉบับที่ ๗ ให้ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวชาวัจนให้ทราบก่อนว่าไวชาวัจนเป็นผู้ทำหน้าที่แทนใคร มีหน้าที่อย่างไร หากไวชาวัจนทำงาน โดยไม่ค่าตอบแทนจะทำให้วัดได้รับความสนใจจากผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นอย่างดี และจะทำให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมองเห็นความสำคัญของเจ้าอาวาสด้วย

๓. แก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ ในการกระจายอำนาจ การปกครองให้เหมาะสมกับยุคสมัย ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มากขึ้น ปัจจุบันการปกครองภายใต้พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับที่ ๑ ฉบับที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๓๕ ถึงแม้จะมีความรวดเร็วไม่มีการถ่วงดุลอำนาจมากนักก็ตามแต่ก็มีข้อผิดพลาดมากเหมือนกัน ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ส่วนมากจะเกิดจากตัวบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว ยกตัวอย่างเช่นมหาเถรสมาคมมีมติขอบริจาคที่ดินจากพระสังฆาธิการที่เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้น ไปปีละ ๑ เดือน ถือได้ว่าเป็นความคิดที่ดีมาก เพราะเป็นการช่วยเหลือเพื่อนภิกษุ สามเณร ด้วยกัน แต่วิธีการไม่ค่อยชัดเจน คือ ไม่มีการจัดทำโครงการเสนอ รู้แต่เพียงว่าเป็นโครงการวัดช่วยวัด แต่วิธีการช่วยเหลือเป็นอย่างไร ในแต่ละปี ได้รับเงินเท่าไร จำนวนเงินที่ต้องการจัดตั้งมูลนิธิอยู่ในวงเงินเท่าไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ มีกำหนดระยะเวลาการหักบัญชีที่ดิน เป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้ผู้ที่มีส่วนบริจาค น่าจะมีส่วนรับรู้โดยความเป็นธรรมได้

๕.๓ สภาพการบริหารงานการศึกษาในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่าการศึกษที่เจ้าอาวาสในอำเภอพร้าวบริหารอยู่ คือ การศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม และปริยัติธรรมสาขาสามัญ ประกอบกับการเปิดสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภายในวัด

๕.๔ สภาพการบริหารของเจ้าอาวาส

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสได้เอาใจใส่ในงานการศึกษา โดยมีการสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ที่อยู่ในความปกครอง ได้รับการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม คือ

นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ตามลำดับ นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ โดยมีการจัดตั้งทุนนิเวศการศึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนที่เรียนดีแต่ยากจน ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาด้านสมถกรรมแก่สถานภาพ นอกจากนั้นยังมีการเปิดศูนย์การศึกษาพระนพพุทธศาสนา โดยมีคณะสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา มีสำนักงานพระนพพุทธศาสนาแห่งชาติให้การอุดหนุนในด้านงบประมาณทุก ๆ ปี

๕.๕ สภาพปัญหาการบริหารงานด้านการศึกษา

สภาพปัญหาการบริหารงานด้านการศึกษา จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว ได้ข้อมูลดังนี้ พระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม ของพระภิกษุสามเณรภายในวัด จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสแล้ว ส่วนมากมีข้อมูลคล้ายกัน คือ การเรียน ยังเรียนแบบท่องจำอยู่ บวชปีแรกต้องท่องสวนมนต์และฝึกเทศน์พื้นเมืองจึงไม่ค่อยสนใจ สอบได้แต่เอาไปสมัครงานอะไรไม่ได้ ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ไม่มีทุนการเรียนให้ ขาดความสนใจจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะการทุ่มเทในการเรียนการสอนมีน้อย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดที่ดี มีปัญหาการเพราะไม่ค่อยมีเวลาในการเรียนการสอนปัจจุบันหาครูผู้สอนนักธรรมแต่ละชั้น ในชนบทหาได้ยากมาก มีคำถามต่อว่าครูที่ได้รับการอบรมจากกรมการศาสนาก็มีมากมายไม่สามารถช่วยเหลือได้หรืออย่างไร ผู้ให้สัมภาษณ์ได้บอกว่าครูที่ไปอบรมนั้นส่วนมากจะเป็นเจ้าอาวาส ไม่ค่อยมีเวลาที่จะสอนให้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ เพราะภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสในปัจจุบันนี้มีมากดังที่ทราบแล้วว่าเจ้าอาวาสองค์เดียวทำงานทั้ง ๖ องค์กร ส่วนพระหนุ่ม ๆ ที่ไม่ใช่เจ้าอาวาส ก็เข้าไปเรียนในชั้นอุดมศึกษาเอาริฎฐานตรี ปริยญาโทกันหมด จึงเป็นเหตุให้การเรียนการสอนจึงไม่พอแถมยังมีพิธีศัสยาสามัญอีกวัน ๆ หนึ่งมีเวลาเรียนนักธรรมเพียงแค่ ๕๐ นาที ส่วนบาลีศัสยาตรงตามขอบทอย่างเช่น อำเภอพร้าวนี้ ตอบได้เลยว่าไม่มี สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง (๒) ขาดงบประมาณ งบประมาณที่ทางการถวายให้แก่พระภิกษุที่เป็นครูสอนเมื่อเฉลี่ยแล้วตกเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) โรงเรียนที่ทำการเปิดสอนก็อยู่ไกล ไม่เหมือนในสมัยก่อนมีสำนักศาสนศึกษาตำบลละ ๑ สำนัก แต่ปัจจุบันมีเพียงอำเภอละ ๑ สำนัก เพราะจะได้ไปเรียนโรงเรียนปริยัติศัสยาสามัญด้วย ประกอบกับผู้เรียนก็มีไม่มาก จะเปิดสอนเหมือนเมื่อก่อน ตำบลละหนึ่งสำนักคงไม่ได้เพราะไม่มีนักเรียน ดังนั้นถ้าคิดดูแล้วถ้าครูที่ได้รับการอบรมมาแล้วเดินทางไปสอนทุกวัน จะต้องมีค่าใช้จ่ายอย่างน้อย วันละ ๕๐ บาทต่อหนึ่งเดือนค่าใช้จ่ายก็ประมาณ ๑,๕๐๐ บาท อันนี้ก็เป็นปัญหาอันดับหนึ่งนอกจากนั้นการสอบก็กระชั้นชิดเข้ามา เมื่อก่อนเคยสอบนักธรรมชั้นตรีหลังออกพรรษาแล้ว แต่ปัจจุบันก่อนเวลาเข้ามาสอบในพรรษา ส่วนนักธรรมชั้นโท, นักธรรมชั้นเอก, เคยสอบสอบกันในแต่ละอำเภอโดยแบ่งองธรรมสนามหลวงได้มอบหมายให้เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอร่วมกันพิจารณาจัดสถานที่สอบ

แต่ปัจจุบันด้วยเหตุผลใดไม่ทราบที่ทางแม่กองธรรมสนามหลวง ให้เข้าสอบในสนามสอบของแต่ละจังหวัดแห่งเดียว ต้องเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าภัตตาหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้เข้าสอบจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ควรจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม พร้อมกับการปรับปรุงการเรียนการสอนนักรธรรมให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

๕.๖ ข้อมูลสภาพปัญหาด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของพระภิกษุสามเณรภายในวัด

ให้พระเณรมีความรู้รอบหลายด้าน แต่เรียนหลายด้านจิตใจไม่ค่อยเป็นสมาธิ แต่ปัญหาการเรียนสายสามัญก็มีบ้างคือ มีการบ้านมากจึงมีขบขันเวลาเรียนนักรธรรม-บาลี เจ้าอาวาสรูปหนึ่งกล่าวว่า เป็นปัญหาของทุกวัดซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศชาติด้วย ฉะนั้นนักรธรรม-บาลี กรรมศาสนาได้อุปถัมภ์น้อยขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การเดินทางไกล ต้องมีรถรับส่ง (ค่าใช้จ่าย) เรียนจบจะลาสิกขา พอเรียนสายสามัญแล้วมักไม่สนใจสายนักรธรรม-บาลี มาก ปัญหาอีกลักษณะหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มุ่งเน้นทางโลกมากเกินไป พระเณรมักทำตัวเหมือนกับฆราวาสมาก ต้องคอยสอดส่องดูพฤติกรรมตลอดเวลา

๕.๗ ข้อมูลสภาพปัญหาด้านในการเรียนการสอนนักรธรรม

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสเป้าหมายได้ข้อมูล ดังนี้คือ ผู้เรียนขาดอิทธิบาท ๔ ประการ คือไม่สนใจในการที่จะเรียนนักรธรรม ไม่มีความพากเพียรในการท่องบ่นหลักสูตรพระคณาการศึกษารธรรมต้องอาศัยการท่องจำ เป็นเบื้องต้น ไม่มีการเอาใจใส่ในการเรียนอย่างจริงจัง และไม่รู้จักประโยชน์ของการเรียนนักรธรรม นอกจากนั้นความจำเริญในหลักสูตรเก่า ๆ จึงทำให้ผู้เรียนไม่กระตือรือร้นในการเรียนเพราะหลักสูตรการเรียนมีมาก ไหนจะต้องเรียนวิชาวิชาการทางโลก ควบคู่ไปกับการเรียนนักรธรรมอีกด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มย่อย

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานการศึกษาซึ่งประกอบด้วย

เจ้าอาวาส ๔ รูป ดังนี้คือ

๑. พระครูอมรสาธุวัตร	วัดสันติะหาบ	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูสังฆรักษ์กมล กมลโต	วัดสหกรณ์แปลงสอง	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระอธิการชำนาญ อนุพรสี	วัดห้วยกุ	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระครูวิบูลย์ธรรมประสิทธิ์	วัดขามส้มเรือ	สมาชิกกลุ่ม

จากการประชุมได้ข้อมูลที่ไม่แตกต่างกันจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมากนัก พอที่จะสรุปได้ดังต่อไปนี้ ระบบการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาของสงฆ์โดยรวม โดยเฉพาะนักรธรรม-บาลี

ไม่ค่อยเหมาะสมกับยุคสมัยและวัยของผู้เรียนเพราะเด็กที่เข้ามาบวชอยู่ในวัดปัจจุบันมีอายุน้อย ประกอบกับมีการเรียนทางโลก คือ พระปริยัติสามัญเข้ามาร่วมอีก ทำให้พระภิกษุ สามเณรต้องเรียนหนักมาก จึงเป็นสาเหตุให้พระภิกษุสามเณรไม่มีเวลาในการที่จะศึกษาในพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นการศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

การศึกษาของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ยังต้องการสำหรับประชาชนในชนบทอยู่ พระภิกษุสามเณรก็ไม่มีโอกาสเรียนรู้ เช่น การท่องบทสวดมนต์ ๘ ตำนาน ๑๒ ตำนานไม่ได้ เนื่องจากบทสวดมนต์เป็นบทกวีช่วยปิดเปลือกปัญญาบางอย่าง หรือทำน้ามนต์ประพรมทำให้ประชาชนเกิดกำลังใจตามความเชื่อ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เจ้าอาวาสถูกตำหนิติเตียนจากชาวบ้านว่าไม่เอาใจใส่ในการศึกษาภายในวัด ควรมีกิจกรรมให้ศรัทธารวมทั้งเยาวชนให้เข้าวัดกันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทางแก้ไขด้านการศึกษา แบ่งเป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. ควรจัดการศึกษาให้เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน มุ่งเน้นฟื้นฟูการศึกษาแผนกนิกกรรมและบาลี ทั้งในระบบและนอกระบบให้มีประสิทธิภาพ เพราะปัจจุบันการศึกษาแผนกธรรม-บาลี ได้ถูกนำไปผสมโรงกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว การศึกษาแผนกสามัญที่ทางวัดจัดอยู่เป็นคล้ายเหมือนโรงเรียนเอกชน โดยทั่วไปโดยมีเจ้าอาวาสที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่เป็นผู้จัดการ มีพระภิกษุ เป็นผู้บริหาร โรงเรียน (ครูใหญ่) แต่มีการจัดการเหมือนกับโรงเรียนของรัฐ มีการเรียนฟรี แต่ไม่มีสวัสดิการอย่างอื่น เช่นค่าพาหนะ รัฐบาลเป็นเพียงจัดงบประมาณอุดหนุนผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้แต่ละปีให้ทางโรงเรียนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง ส่วนนักเรียนที่ไปเรียนก็คือสามเณรที่บวชเรียน ในพระพุทธศาสนาในอำเภอหรือว่าทั้งหมด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะให้สามเณรที่เข้ามาบวชได้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกนิกกรรมบาลีไปด้วยโดยแบ่งเวลาให้มีการเรียนการสอนเพียงวันละ ๑ คาบ (๕๐ นาที) ส่วนพระภิกษุที่เข้ามาบวชในตอนแรกก็ไม่มีโอกาสเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในระบบการศึกษาสงฆ์ จึงมีแต่การเรียนนอกระบบคือเรียนอยู่กับวัดตามมีตามเกิด มีความเห็นว่าควรจัดการศึกษาของสงฆ์ให้เป็นสัดส่วนและเหมาะสมเพื่อที่จะให้ได้เรียนทั่วถึงกันทั้งพระภิกษุสามเณร อย่างมีระบบ

๒. จัดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการบริหารการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในระดับชาติ เพื่อให้การดำเนินงานคล่องตัว ควรจะแยกการบริหารอย่างชัดเจน มิใช่ทำให้ธรรมยุติรับผิดชอบบริหารด้านนิกกรรม-ธรรมศึกษา ให้มหาวิทยาลัยรับผิดชอบบริหารการศึกษาด้านบาลี ในเมื่อการปกครองในส่วนภูมิภาคได้แยกการปกครองอย่างชัดเจน มีเจ้าคณะพระสังฆการีในแต่ละส่วนทั้งฝ่ายธรรมยุติและมหานิกาย ควรจะให้มีการแยกกันบริหารทั้งนิกกรรม-บาลี ใครจะมีจัดการบริหารอย่างไรก็ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของแต่ละนิกายจะทำให้การบริหารการศึกษาล่องตัวมากขึ้น

๓. ควรจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการสอบธรรมสนามหลวงไว้ก่อนเพราะได้ปฏิบัติมาหลายสิบปีแล้ว การวัดผลการสอบก็ไม่เที่ยงตรงเพราะข้อสอบเป็นอัตนัย การให้คะแนนขึ้นอยู่กับกรรมการผู้ตรวจข้อสอบ ผู้สอบได้ก็ไม่มีความรู้พอที่จะตัดสินใจในการให้คะแนนอย่างเป็นธรรม จะเห็นได้ว่ามีการสอบได้ในสนามหลวงในแต่ละปีก็มีไม่น้อย แต่ผู้ที่มีความรู้ในด้านพระธรรมวินัยจริง ๆ ไม่มีการเพิ่มขึ้นเลยควรที่จะโอนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม เข้าไปอยู่รวมกันในโรงเรียนปริยัติสาขาสามัญ แล้วแบ่งหลักสูตรแต่ละชั้นออกเป็นชั้นละ ๓ ปี ในแต่ละปีก็ให้มีการสอบตามหลักสูตรในโรงเรียนแล้วเก็บผลการสอบในแต่ละชั้นไว้พอจบหลักสูตรในแต่ละชั้นก็ให้ทางโรงเรียนส่งขอใบประกาศนียบัตรจากแม่กองธรรม ส่วนโรงเรียนก็ออก รบ. ผลการเรียนให้แก่ผู้จบการศึกษาด้วย เพื่อเป็นหลักฐานทางด้านการศึกษางาน ส่วนข้อสอบในส่วนนี้ในแต่ละปีจะออกมาจากส่วนกลางก็ได้

๔. เกี่ยวกับเงินงบประมาณที่ช่วยอุดหนุนการเรียนการสอนนักธรรมและบาลี ควรให้ความชัดเจนว่า ทางแหล่งงบประมาณให้นำไปใช้เกี่ยวกับการศึกษาในส่วนใดบ้างและควรจะมีการตรวจสอบว่าได้นำไปใช้ตามเงื่อนไขหรือไม่ เหมือนกับงบประมาณของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่จัดไว้เป็นสัดส่วน ได้ดีมาก เช่น แยกส่วนบริหารศูนย์ฯ และส่วนช่วยเหลือครูผู้สอนต่างงบประมาณเกี่ยวกับการอุดหนุนนักธรรม-บาลี ได้แยกให้ชัดเจนอย่างนี้ก็จะเป็นการดีมาก เพราะเป็นงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีก็มากพอสมควร เพื่อป้องกันการใช้จ่ายผิดประเภท และให้เกิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๘ สภาพงานบริหารของเจ้าอาวาสในด้านการเผยแผ่ในปัจจุบัน

ผลการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส เกี่ยวกับสภาพงานการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่ตามครอบครัวที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ คือ สิล สมาธิ ปัญญา และการเผยแผ่ตามครอบครัวที่ทางมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบ โดยอาศัยครอบครัวเดิมนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน คือเผยแผ่ตามหัวข้อ ๘ ประการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ในการสอนในครอบครัว โดยประชาสัมพันธ์ให้ศรัทธาประชาชน ได้งดการดื่มเหล้าเข้าพรรษา ตามนโยบายของทางคณะสงฆ์ และรัฐบาล ตลอดจนถึงการลดและเลิกการสูบบุหรี่ แล้วเชิญชวนให้มานั่งสมาธิตามโอกาสที่เหมาะสมเพื่อเป็นการฝึกจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในความสงบ และมีการจัดให้มีการฟังพระเทศนาเพื่อให้เกิดปัญญา แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ส่วนการปฏิบัติตามหัวข้อ ๘ ประการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น ได้ปฏิบัติตามโครงการที่ทางคณะกรรมการได้เสนอและพิจารณาในที่ประชุม เช่น จัดให้มีการออกธรรมสัญจรไปตามเขตปกครองโดยเลือกหัวข้อธรรมที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ นอกจากนั้นยังจัดให้มีการเข้ารุกฆุลกรรม

บ้างเข้าสู่สาทรกรรมบ้าง เพื่อปฏิบัติตามหัวข้อสาระละสังเคราะห์ ในงานตามหัวข้อ ๘ ประการของ
 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ค.) นั้นบางหัวข้อก็ทำยากพอสมควรที่จะเอา
 นามธรรมให้เป็นรูปธรรมอย่างเห็นชัด เจ้าอาวาสบางรูป บอกว่าเป็นงานที่ซ้ำซ้อนกับงานอื่น เช่น
 งานพระธรรมทูต เป็นต้น การให้ความร่วมมือจากฝ่ายคฤหัสถ์มีน้อย ไม่มีงบประมาณค่าใช้จ่าย
 เหมือนชาวบ้าน เพราะบางครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการและควรมีสื่อ
 มีอุปกรณ์บ้าง เพื่อนำเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมคือศรัทธาประชาชน (ทุกวันนี้ สอน
 กันตามมีตามเกิด) งานเผยแผ่บางท่านไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่เพราะเป็นงานที่ต้องเสียสละ
 ไม่ให้ทำงานเพื่อแลกเงินจึงมีบางพื้นที่ มีการขัดขวางหรือต้องการค่าตอบแทน อีกประการหนึ่งผู้
 บริหารงาน ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลส่วนมากไม่ค่อยจะเข้าใจ เพราะงานนี้มี
 คณะกรรมการมากมีทั้งกรรมการ โดยตำแหน่ง โดยการแต่งตั้ง ไม่เกิน ๘ ท่าน และยังมือนุกรรมการ
 อีกตามหัวข้อ ๘ ประการ หัวข้อละ ๑๐ ท่าน เมื่อรวมคณะกรรมการและอนุกรรมการแล้วทั้งหมด
 น่าจะมีไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ท่าน เมื่อกรรมการมีมากทางประธานหน่วยฯ ไม่รู้จะปฏิบัติอย่างไร ก็ตั้งไป
 ตามกฎระเบียบและคำสั่งของหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้นส่วนแนวทางการปฏิบัตินั้นยังไม่เข้าใจ
 อีกทั้งยังเป็นที่ยึดติดกังวลของประชาชนหน่วยๆ อีกว่าถ้าจะมีการประชุมแต่ละครั้งจะหาสถานที่
 ที่ไหนมารองรับในการประชุมคณะกรรมการ ในเรื่องนี้ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบควรจะมีการ
 ประชุมชี้แจงในแนวทางปฏิบัติให้เข้าใจอย่างชัดเจนต่อไป

ข้อมูลสภาพปัญหาการเผยแผ่ของเจ้าอาวาสในปัจจุบัน

ข้อมูลด้านนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสเป้าหมาย ได้ให้ข้อมูลด้านนี้คล้ายกัน คือ ได้เผยแผ่
 ธรรมก่อนข้างน้อย การเผยแผ่ธรรมได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้นเท่านั้น เพราะปัจจุบันชาวบ้านวัยรุ่น
 และวัยกลางคนเข้าวัดกันน้อยลง ชาวบ้านมุ่งทำปัจจัย จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้าวัด สาเหตุของคนที่
 เข้าวัดมีอยู่หลายประการ เช่น ทุกคนต้องยอมรับว่าปัจจุบันเราอยู่ในช่วงของโลกาภิวัตน์ คือ ความ
 เจริญทางเทคโนโลยีที่ให้ความสะดวกสบายในสังคมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคม
 ในชนบท ทุกคนต่างไขว่คว้าหามาใช้ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ โทรี คอมพิวเตอร์ จึงเกิดการกู้หนี้ยืมสิน
 มาหาซื้อสิ่งต่าง ๆ โดยคิดว่าเมื่อได้ในสิ่งที่ตนต้องการแล้วจะมีความสุข แต่ตรงกันข้ามกลับเป็นการ
 ก่อหนี้สินมากมาย ต้องทำงานตั้งแต่เช้ายันค่ำเพื่อหามาใช้หนี้ จึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะมีจิตใจบุญญา
 ไปได้แต่ก้มหน้าก้มตาทำมาหาใช้หนี้ จึงไม่มีโอกาสที่จะเข้าวัดฟังเทศน์ ที่ดีคือยังมีเหลือประเพณีไว้ให้เข้า
 วัดมิเช่นนั้นคงจะหายไปเลย

อีกประการหนึ่ง ความเสื่อมศรัทธาในด้านศาสนานุคคล ที่เอาแต่การเรียไรก่อนสร้างวัดดูอย่าง
 ไม่มีที่สิ้นสุด จะเข้าวัดก็กลัวถูกเรียไร การเทศนาธรรมตามประเพณีเมืองเหนือ (ธรรมเมือง) ในกลาง
 พรรษาที่ดี พระภิกษุ-สามเณร เทศนาไม่รู้เรื่อง ไม่เป็นจังหวะจะโคน จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความเบื่อ

หมายในการที่จะเข้าวัด เขาเลขสรุปเอาไว้ เข้าแล้วไม่ได้อะไรเลย ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรหาทางแก้ไขในโอกาสอันควร

ข้อมูลสภาพปัญหาด้านการเผยแพร่ธรรมแก่เด็กและเยาวชนภายในหมู่บ้านและวิธีการแก้ไข

เจ้าอาวาสส่วนใหญ่ให้ข้อมูลตรงกันว่า ใช้วิธีเปิดศูนย์อบรมวันอาทิตย์เป็นสำคัญใช้วัดเป็นศูนย์การเรียนการสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ผู้ปกครองจึงส่งเด็กมาเรียนที่วัดมาก เน้นการเรียนวันอาทิตย์ นำเยาวชนมาทำกิจกรรมที่วัด เช่น การเวียนเทียนในวันสำคัญ การเทศน์มหาชาติ และมีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน หรือช่วงวันหยุดจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมะในวัด ขาดสื่อที่ช่วยสอนเด็ก ต้องเลือกใช้ธรรมะที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน ปัญหาที่มีอยู่พอสมควร เช่น เด็กสนใจเล่นเกมมากกว่าการเข้าวัด เพราะการเล่นเกมนุกสนานกว่า มีเพื่อนเล่นมากกว่า

จากข้อมูลข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า การเปิดเรียนเปิดสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นทางหนึ่งที่จะได้มีการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าสู่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีปัญหาอยู่ คือ เด็กและเยาวชนขาดแรงจูงใจในการที่จะเข้ามาเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพราะในจิตสำนึกของเขาคิดว่าเรียนแล้วเอาไปทำอะไร เกิดประโยชน์อะไรทางด้านวัตถุนิยมของเขาบ้าง จึงเป็นเหตุให้การเรียนของเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ ขาดอิทธิบาท ๔ ประการ โดยสิ้นเชิง อีกประการหนึ่งผู้บริหารที่เรียกว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เหมือนจะถูกชักใยให้เข้าไปสู่ความผูกพันกับงบประมาณของแผ่นดิน โดยที่พระไม่รู้ว่าพระไม่มีความรู้เกี่ยวกับงบประมาณในส่วนนี้คิดว่าเงินที่ทางฝ่ายบ้านเมืองถวายให้เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มารู้อีกตอนที่ได้มีการประชุมผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งจัดโดยกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ณ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทางเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาได้กล่าวว่าจะต่อไปจะมีเจ้าหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดิน จะเข้าไปตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ทางกรมการศาสนาได้จัดสรรให้กับศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ ทำให้ผู้บริหารส่วนมากคิดว่าการทำงานการพระพุทธศาสนาในเรื่องนี้นอกจากไม่มีอิสระในการที่จะบริหารเพราะต้องอยู่ภายใต้อาณัติของกรมการศาสนาแล้วยังมีโอกาสที่จะมีความคิดในการใช้งบประมาณในส่วนนี้อีกด้วย อันนี้ย่อมเป็นปัญหาสำหรับเจ้าอาวาสที่ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้

ข้อมูลด้านสภาพปัญหาในการใช้วัดอุเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนา และวิธีแก้ไข

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสส่วนมาก เห็นว่ามีปัญหามากที่สุดที่ใช้ในปัจจุบันมีราคาแพงไม่เหมือนในสมัยเก่าสามารถใช้วัดสุดที่องถิ่นมาเป็นอุปการณการสอนได้ แม้พระพุทธเจ้าก็ยังวัดสุดที่ง่าย ๆ มาเผยแผ่ธรรมโดยอ้างวัตถุประสงค์ตามธรรมชาติได้ เช่น พระองค์รุกใบไม้มาหนึ่งกำมือแล้ว

ถามพระภิกษุทั้งหลายว่า ไบ ไม่ในมือของพระองค์กับ ไบ ไม่ในป่าอันไหนจะมากกว่ากันภิกษุทั้งหลายตอบว่า ไบ ไม่ในป่ามากกว่า พระองค์จึงคร่ำครวญ เช่นกันความรู้ที่ตลาดคมีอยู่เปรียบเหมือน ไบ ไม่ในป่าแต่ที่เอามาสอนพวกเธอทั้งหลายเท่ากับ ไบ ไม่ในกำมือของตลาดคนี้ ส่วนอุปกรณการสอนพระพุทธเจ้าก็ทรงใช้ตัวคนของคนทั่วไปที่กว้างไกล ชาววา หนาคีนี่แหละชี้แจงให้เห็นว่ามันไม่เที่ยง เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป เป็นทุกข์ คือเป็นอนัตตา คือความมิใช่ตัวมิใช่ตนจึงมีแต่ความแตกต่างกันกับปัจจุบันที่พยายามใช้ธรรมให้เป็นวัตถุ ส่วนพระพุทธเจ้าใช้วัตถุมาเป็นธรรมชี้ให้เห็นว่าทุกอย่างที่มองเห็นเป็นธรรมหมดปัจจุบันมีทั้งภาวี วิดีโอ สไลด์ ประกอบให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น หากผู้ใดสามารถแปรธรรมให้เป็นวัตถุได้มากเท่าไร ผู้นั้นก็ได้รับความนิมิตชมชอบ มีลาภ ยศสรรเสริญ สุข เพราะเป็นยุคโลกาภิวัตน์ จะปฏิเสธความเจริญทางวัตถุก็ไม่ได้ แต่ขาดการวิถทางสังคมของศาสนิกชน โดยทั่วไปว่ามีความสงบสุขจากการมีศีลธรรมกันหรือไม่ จึงมีปัญหาว่ามีการใช้วัตถุเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการเผยแผ่ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือมีการใช้วัตถุอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางวัตถุอีกอย่างหนึ่งหรือไม่

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการเผยแผ่ในการประชุมกลุ่มย่อย

โดยจัดการประชุมเป็นกลุ่มที่ ๓ หัวข้อเรื่องสภาพปัญหาการเผยแผ่ และแนวทางแก้ไข ซึ่งประกอบด้วย

๑. พระครูวิวัฒน์สุภากรม	วัดแม่กอบ	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูสังฆมรภัทรสุบิน ปิยะวณฺโณ	วัดบ้านหมือ	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระปลัดศุภา ธมฺมธโร	วัดบ้านโละ๊ะ	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระครูปิยกิจจาภรณ์	วัดน้ำแพร่	สมาชิกกลุ่ม

ผลจากการประชุมได้ข้อมูลดังนี้

๑. ปัญหาด้านบุคลากร เข้าอาวาสในชนบทส่วนมากบวชตอนแก่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน รู้และเข้าใจเฉพาะพิธีกรรมตามประเพณีที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจ

๒. ปัญหาด้านวิธีการ วิธีการเผยแผ่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ เน้นเรื่องพิธีกรรมมากเกินไป เช่น พระภิกษุสงฆ์จะแสดงธรรมก็ต่อเมื่อได้รับการนิมนต์เท่านั้น ไม่ต่างอะไรกับคอนเสิร์ต ที่هامาแสดงในงานต่าง ๆ ผู้ฟังไม่สนใจที่ฟังเนื้อเรื่องอันดีจขจรรม สนใจแต่เรื่องดลกขบขันเพื่อความสนุกสนาน เหมือนกับคนดูดนตรีไม่สนใจในเนื้อร้องว่าจะเป็นอย่างไร สนใจแค่คนครีที่ จะเดินกันให้สนุกสนานเท่านั้นเอง

๓. ปัญหาด้านความสนใจ ประชาชนชาวพุทธปัจจุบันมีความสนใจในการที่จะฟังธรรมะในทางพระพุทธศาสนาน้อยมาก จะสังเกตได้จาก การเข้าวัดในวันพระกลางพรรษาจะมีน้อยลงเรื่อย ๆ

๔. ปัญหาด้านงบประมาณ ปัจจุบันการเผยแพร่ของคณะสงฆ์โดยรวมจะเน้นให้เกิดเป็นรูปธรรม ดูเหมือนจะกลายเป็นงานสังคมสงเคราะห์ไปมากกว่าการเผยแพร่ธรรมด้านนิตยสารรูปธรรม จำเป็นจะต้องใช้งบประมาณมาก อย่างเช่น งานเกี่ยวกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ค.) หัวข้อของการเผยแพร่ส่วนมากจะเน้นในเรื่องรูปธรรม แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะขาดงบประมาณ

๕.๘ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขด้านสภาพการเผยแพร่

๑. ควรเน้นบุคลากรให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องถึงแม้มีความรู้แน่นแต่ถ้าปฏิบัติมากก็ถือเป็นการเผยแพร่ธรรมเหมือนกัน เพราะการเผยแผ่ธรรมมีอยู่ ๓ วิธี คือ พูดให้เขาฟัง เขียนให้เขาอ่าน และปฏิบัติให้เขาดู ควรอบรมบุคลากรในวัดต่าง ๆ ให้รู้จักใช้วิธีการเผยแผ่อย่างใดอย่างหนึ่งแต่ที่ขาดมิได้ คือ การปฏิบัติ

๒. ด้านวิธีการ ควรปรับปรุงวิธีการเผยแผ่ให้เป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด โดยยึดองค์กรแห่งธรรมกถึก ๕ ประการ มาเป็นหลักของวิธีการเผยแผ่

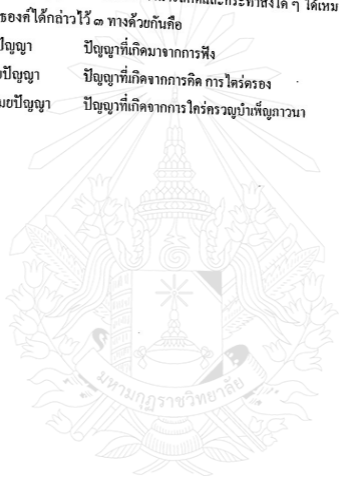
๓. ควรประชาสัมพันธ์รูปการะคมให้ชาวพุทธหันมาสนใจในการที่จะนำธรรมมาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ด้วยการฟัง การอ่าน และการปฏิบัติในทางที่ถูกต้องการแนวทางของพระพุทธศาสนา

ความเห็นของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในด้าน การเผยแผ่นั้น ส่วนมากจะเป็นไปในแนวทาง คือ จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้มากจึงพอจะสมกับที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ควรสอนตนเองก่อนแล้วสอนผู้อื่นภายหลังจึงไม่มีพหอง เพราะสังคมในปัจจุบันนี้บางคนมีความรู้ในทางทฤษฎีมากสามารถสอนผู้อื่นได้ แต่ไม่สามารถ นำเอาคำสอนที่ตนเองสอนนั้นมาปฏิบัติได้ กลับปฏิบัติตรงกันข้ามกับที่ตนเองสอน

บางคนบางท่านก็เปรียบเหมือนคนที่โฆษณาสินค้าของบริษัทที่ตนได้รับผลประโยชน์จาก เขามาว่าคืออย่างนั้น คืออย่างนี้ แต่ตนเองกลับไม่ใช้สินค้าที่ตนเองโฆษณานั้นอันนี้ฉันใดการพูด การสอน การเผยแผ่ในปัจจุบันก็เป็นอย่างนั้น ดังนั้น จึงควรแก้ไขที่ตนเองก่อน แล้วจึงจะไปแก้ไข คนอื่นนอกจากนั้นควรนำวิธีการของพระพุทธเจ้ามาใช้ให้มากที่สุด คือ พยายามในการที่จะใช้ คนอื่นนอกจากนั้นควรนำวิธีการของพระพุทธเจ้ามาใช้ให้มากที่สุด คือ พยายามในการที่จะใช้ ธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการสอน ไม่ควรมองเห็นเงินเป็นปัจจัยสำคัญจนทำงานไม่ได้ถ้าขาดเงิน เงินถึงแม้จะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่มันก็มีโทษอย่างมหันต์หากใช้ในทางที่ผิด พระพุทธเจ้าเคยตรัสแก่ พระภิกษุทั้งหลายว่าเงิน คือ สรพหิษย่อมจะฉกฉกผู้ที่มีอยู่กับตัวได้ตลอดเวลา ดังนั้น จึงควรใช้เงินไป ในทางที่ถูกต้องและจำเป็นเท่านั้น

อีกประการหนึ่ง ควรลดการพูดถึงความสำคัญในความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาวัตถุและศาสนบุคคลให้น้อยลง แต่ควรเน้นถึงความสำคัญของศาสนธรรมมากขึ้นว่า ศาสนธรรมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์ได้จริง ส่วนความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาวัตถุและศาสนบุคคลนั้นถึงแม้จะมีความศักดิ์สิทธิ์จริงก็ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์ได้อย่างแท้จริงเหมือนศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน เพราะคำสั่งสอนของพระพุทธองค์นั้นเป็นคำสอนที่สอดคล้องกับเหตุผล ที่สำคัญ คือ เน้นปัญญา โดยให้ผู้ฟังธรรม สามารถใคร่ครองในคำสอน ให้ลึกซึ้งจะเกิดปัญญาขึ้น ในตนเอง สามารถคิดและกระทำสิ่งใด ๆ ได้เหมาะสมทางเกิดของปัญญาพระพุทธองค์ ได้กล่าวไว้ ๓ ทางด้วยกันคือ

๑. สุขุมขปัญญา	ปัญญาที่เกิดมาจากการฟัง
๒. จินตมขปัญญา	ปัญญาที่เกิดจากการคิด การใคร่ครอง
๓. ภวานามขปัญญา	ปัญญาที่เกิดจากการใคร่ครวญบำเพ็ญภาวนา

บทที่ ๖

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อศึกษางานการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
 ๒. เพื่อศึกษาสภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาส อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
 ๓. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
 ๔. เพื่อหาแนวทางการไขสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ถึงปัญหาการปกครองของเจ้าอาวาส และประสบการณ์

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการศึกษา และด้านการเผยแผ่ รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ขอความร่วมมือจากเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ซึ่งพระคุณท่านพุทธรูปได้ให้ข้อมูลที่เป็นจริงและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ตลอดจนได้รับความอนุเคราะห์ด้านความร่วมมือจากเจ้าคณะอำเภอที่อนุญาตให้ใช้เขตการปกครองทำการวิจัยในครั้งนี้

๖.๑ สรุปผล

ผลการศึกษาสภาพการบริหารของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่างานของเจ้าอาวาสที่บริหารอยู่มี ๖ องค์กร คือ บริหารงานปกครอง บริหารงานการศึกษา บริหารงานสาธารณูปการ บริหารงานการเผยแผ่ บริหารงานศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์ สภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานในองค์กรเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพได้ ควรจะได้รับการสนใจและสนับสนุนจากชาวพุทธบริษัทที่จะต้องเสียสละช่วยกันทำงานอย่างจริงจังเกี่ยวกับงานของพระพุทธศาสนา เพราะจากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่สรุปเป็นรายด้านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยสรุปผลได้ดังนี้

๖.๑.๑ สภาพปัญหาของการบริหารงานของเจ้าอาวาส

ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมพบว่า ด้านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส กับความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๑๕ นั้น ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างมากที่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพราะพระเถระส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าดี คือ ครอบคลุมภาระหน้าที่ดี มีความสะดวกกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าดี คือ ครอบคลุมภาระหน้าที่ดี มีความสะดวกกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็น พ.ร.บ. ที่สามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้ในระดับหนึ่ง แต่บางส่วนบางมาตราที่ใช้ได้ดีเกี่ยวกับหน้าที่เจ้า

อวาต หรือ โดยภาพรวมดี บางเรื่องมิได้บัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ฉะนั้น บางมาตราควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนเหตุผลแห่งความคิดเห็นนั้น ทั้ง ๘ รูปแสดงความคิดเห็นใกล้เคียงกัน คือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาร้อยละ ๙๐ และมีพระภิกษุมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก จำเป็นจะต้องมีกฎหมายสำหรับพระภิกษุหรือพระราชาคณะสงฆ์ คณะสงฆ์เพื่อให้เป็นกฎหมายปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข สามารถสรุปเป็นร่างได้ดังต่อไปนี้

๖.๑.๒ ด้านการปกครอง

สรุปได้ว่า เจ้าอวาตทั้ง ๘ รูป ได้ให้ข้อมูลที่คล้าย ๆ กัน คือ ปัญหาการปกครอง เช่น พระเณรไม่ค่อยเคารพและเชื่อฟังเจ้าอวาต ว่ากล่าวตักเตือนยาก ปกครองยาก เพราะได้รับการปลูกฝังจากชาวบ้านหรือมีเพื่อนฝูงมาก ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ของคณะสงฆ์นั้น บางอย่างก็แก้ปัญหาในการปฏิบัติในหน้าที่ได้ แต่บางอย่างก็ไม่สามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติในหน้าที่ได้ บางอย่างก็แก้ไขปัญหาลittle ได้มาก บางข้อใช้แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี บางอย่างก็ไม่ได้ผลสุดแล้วแต่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านใด หนักหรือเบา บางอย่างกฎไม่เป็นไปตามกฎ เช่น พระที่ถูกลงนิคหกรรมจากอาบัติปาราชิกให้สึกออกไป แต่ภายหลังกลับมามบวชได้อีกจากอุปัชฌาย์ที่อยู่ธัมมกันอยู่ ส่วนเจ้าอวาต ๒-๓ รูป ครอบว่าแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง เพราะไม่ค่อยเท่าเทียมกัน เช่น การจัดงานพรสเร็นริงต่าง ๆ ในวัดควรให้เหมือนกันทั้งหมดทุกวัด หรือการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

ส่วนเหตุผลแต่ละรูปมิไม่เหมือนกัน เช่น เพราะปัญหาบางอย่างเป็นปัญหาที่ต้องแก้ด้วยตัวของเราเอง เช่น ปัญหาของพระภิกษุ-สามเณร-ศิษย์วัด ที่เราต้องคอยดูแลอยู่ตลอดเวลา ปัญหาแต่ละวัดแต่ละวันไม่เหมือนกัน จะต้องแก้ให้ตรงจุดเฉพาะของเราเองเนื่องด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยความพร้อมไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะวัดที่มีขนาดมีพระภิกษุสามเณรมากต้องตั้งกฎที่เข้มงวดเด็ดขาด ส่วนวัดขนาดเล็กมีพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อยต้องปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนอีกหลายรูปตอบว่าดี เพราะการกำหนดอำนาจและหน้าที่เจ้าอวาตในครองผ้าทั้งสี่และห่มคลุม ควรเหมือนกันทั้งประเทศ ส่วนด้านเหตุผลแต่ละรูปให้เหตุผลเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้างแล้วแต่บริบทของพื้นที่

๖.๑.๓ ด้านการศึกษาคณะสงฆ์

ข้อมูลด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของพระภิกษุสามเณรภายในวัดสรุปตรงกันว่า ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีของพระภิกษุสามเณรภายในวัดนั้น ได้ข้อมูลด้านการเรียนนักเรียนว่า ยังเรียนแบบท่องจำอยู่ บวชปีแรกต้องท่องสวดมนต์และฝึกเทศน์พื้นเมือง จึงไม่ค่อยสนใจ สอบได้แต่เอาไปสมัครงานอะไรไม่ได้ ด้านการเรียนภาษาบาลี ก็เช่นกัน

ต้องท่องจำและมีพระเณรเรียนน้อยลง สนใจน้อยลง ขาดครูผู้สอน ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ไม่มีทุนการเรียนให้ ขาดความสนใจจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควรพระเณรสนใจทางโลกมากกว่าทางธรรม เพราะทำให้พระเณรมีความรู้รอบหลายด้าน แต่เรียนหลายด้านนั้นจิตใจไม่ถ่องเป็นสมาธิ กรรมศาสนาควรสนับสนุนการศึกษาด้านนี้ให้มาก ควรให้ค่าพาหะ ค่าเล่าเรียน แต่ปัญหาการเรียนสายสามัญก็มีบ้าง คือ มีการบ้านมากจึงเบียดบังเวลานักธรรม-บาลี เจ้าอาวาสรูปหนึ่งกล่าวว่าเป็นปัญหาของทุกวัดซึ่งเป็นปัญหาของประเทศชาติด้วย ฉะนั้นนักธรรม-บาลี กรมศาสนาได้อุปถัมภ์น้อย ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การเดินทางไกล ต้องมีรถรับส่ง (ค่าใช้จ่าย) เรียนจบจะลาสิกขา พอเรียนสายสามัญแล้วมักไม่สนใจสายนักธรรม-บาลี มากปัญหาอีกลักษณะหนึ่งคือปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มุ่งเน้นทางโลกมากเกินไป พระเณรมักทำตัวเหมือนกับฆราวาสมาก ต้องคอยสอดส่องดูพฤติกรรมตลอดเวลา

ข้อมูลด้านการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม-บาลี สรุปข้อมูลที่สำคัญคือ ควรปรับปรุงบางประการเกี่ยวกับการเรียนการสอนนักธรรม มักเรียนแบบจำเจ ซ้ำซาก พระเณรจึงไม่ค่อยสนใจ การสอบไล่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ควรมีข้อสอบปรนัยบ้าง ควรมีสอบซ่อมบ้าง ข้อสอบควรมีทั้งปรนัยและอัตนัย ส่วนการเรียนการสอนภาษาบาลี ข้อสอบไวยากรณ์ควรเป็นปรนัยบ้าง ควรปรับให้ทันสมัยเหตุการณ์ในปัจจุบัน ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเป็นรูปธรรมเพราะไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป น่าจะมีเรียนทางไกลบ้าง ให้ทันกับเทคโนโลยี ข้อสอบควรมีทั้งปรนัยและอัตนัย ที่สำคัญขาดครูผู้สอนที่ชำนาญ

๖.๑.๕ ด้านการเผยแพร่

เจ้าอาวาสทั้ง ๘ รูป ให้ข้อมูลด้านปัญหาการเผยแพร่ธรรมแตกต่างกันออกไป เช่นบางส่วนมีปัญหาในด้านงบประมาณ คือ ไม่มีงบประมาณค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน เหมือนชาวบ้านเพราะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกนอกพื้นที่ในบางเวลาบ้าง บางส่วนมีปัญหาด้านความสนใจ คือ ผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่มีน้อยส่วนมากที่มีความสนใจในเรื่องการเผยแผ่ในด้านพระธรรมคำสอน พระพุทธศาสนามากนัก แต่ส่วนมากไปสนใจเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์มากกว่า เช่นการเป็นหมอสมุนไพรบ้าง เป็นหมอคุณุญดูยามบ้างแนะนำให้ชาวบ้านให้มีการผลิตสินค้าในนามของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) บ้างเพราะงานเหล่านี้เป็นงานที่ค่อนข้างจะทำได้ง่ายและมีคนสนใจมากพอสมควร และอีก ๑ รูป ให้ข้อมูลว่าไม่ค่อยมีอุปสรรค แต่ควรจะมีสื่อบ้างขาดอุปกรณ์ สื่อ และเทคนิคการนำเสนอ (ทุกวันนี้ สอนกันตามมีตามเกิด) งานเผยแผ่บางท่านไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่เพราะเป็นงานที่ต้องเสียสละ ไม่ใช้ทำงานเพื่อแลกเงินจึงมีบางพื้นที่มีการขัดขวางหรือต้องการค่าตอบแทน

ข้อมูลการเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชนภายในการปกครอง พระเถระทั้ง ๕ รูปให้ข้อมูลค่านนี้คล้ายกัน คือ ได้เผยแพร่ธรรมค่อนข้างน้อย การเผยแพร่ธรรมได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น มีเพียงเทคนิควิทยาและเทศน์กลางพรรษาและใช้ช่วงเวลาดึกบาตรทำบุญ เพราะชาวบ้านวัยรุ่น วัลกลางคนเข้าวัดกันน้อยลง ชาวบ้านทำงานรัดตัว ไม่ค่อยมีเวลามาเข้าวัดฟังธรรม และมีปัญหาเนื่องจากพื้นที่เป็นดินแดนเกษตรกรรม ห่างไกลกัน ชาวบ้านมุ่งหาปัจจัยจึงต้องประสาธัมพันธิ์ให้มาก ๆ

๖.๑.๕ ด้านการสนทนากลุ่มย่อย

กลุ่มที่ ๑ หัวข้อเรื่องสภาพปัญหาการปกครอง สรุปแล้วมีดังนี้พระภิกษุสามเณร ปัจจุบันเมื่อบวชแล้ว ไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเพียงพอเพราะไปเน้นเรียนทางโลกมากจึงทำให้ไม่มีความรู้ทางพระธรรมวินัย เป็นสาเหตุให้ความประพฤติไม่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะของความเป็นเพศบรรพชิต เช่น ลักลอบออกไปเล่นเกมบ้าง เที่ยวเตร่ตามอำเภอใจบ้าง ทำให้เกิดปัญหาการปกครองของเจ้าอาวาสเป็นอย่างมาก และการปกครองของคณะสงฆ์ไทยโดยรวม ไม่สอดคล้องกับการปกครองของทางฝ่ายบ้านเมือง เด็กที่เข้ามาบวชในปัจจุบัน ได้รับการอบรมปลูกฝังการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตามใจตัวเอง มาอย่างเต็มเปี่ยม เมื่อเข้ามาบวชแล้ว ไม่เข้าใจการปกครองคณะสงฆ์ จึงไม่ค่อยยอมรับการปกครองของคณะสงฆ์จึงเป็นปัญหาการปกครองของเจ้าอาวาส

ข้อเสนอแนะทางแก้ไข

ให้แก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ ในการกระจายอำนาจ การปกครองให้เหมาะสมกับยุคสมัย ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มากขึ้น

กลุ่มที่ ๒ เรื่องสภาพปัญหาการศึกษาสงฆ์ สรุปแล้ว มีดังนี้ระบบการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาของสงฆ์โดยรวม โดยเฉพาะนักรธรรม ไม่ค่อยเหมาะสมกับยุคสมัยและวัยของผู้เรียน เพราะเด็กที่เข้ามาบวชอยู่ในวัดปัจจุบันมีอายุน้อย ประกอบกับมีการเรียนทางโลกเข้ามาร่วมอีกทำให้พระภิกษุ สามเณร ต้องเรียนหนักมาก จึงเป็นสาเหตุให้พระภิกษุสามเณร ไม่มีเวลาที่ศึกษาพระธรรมวินัยซึ่งเป็นการศึกษาหลักของพระพุทธศาสนา ตลอดจนการศึกษาของพื้นบ้านที่ซึ่งต้องการสำหรับประชาชนในชนบทอยู่ เช่นการท่องบทสวดมนต์ ๘ คำนาน ๑๒ คำนาน ไม่ได้จึงเป็นเหตุให้เจ้าอาวาสถูกค่านิยมคิดคือนอกจากชาวบ้านว่าไม่เอาใจใส่ในการศึกษาภายในวัด

ข้อเสนอแนะทางแก้ไข

ให้จัดระบบการศึกษาของสงฆ์ใหม่ โดยนำหลักสูตรของนักรธรรมเข้าไปรวมกับหลักสูตรปริยัติธรรมสายสามัญ ให้ถือเป็นวิชาบังคับ กำหนดให้เรียนหลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี ๓ ปี คือชั้น ม.๑-๓ จบมัธยมที่ ๓ จบมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ถือว่าจบนักรธรรมชั้นโท ส่วนนักรธรรมชั้นเอก ให้ไปเรียนใน

ระดับปริญญาในมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงอยู่แล้วว่าไม่จบนักธรรมชั้นเอก
ก่อนปริญญาตรีไม่ได้

กลุ่มที่ ๓ เรื่องสภาพปัญหาการเผยแผ่ ประกอบด้วย สรุปปัญหา ได้ดังนี้ปัญหาด้าน
บุคลากร เจ้าอาวาสในชนบทส่วนมากมักบวชตอนสูงวัย ไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเผยแผ่ในยุค
ปัจจุบัน รู้และเข้าใจเฉพาะพิธีกรรมตามประเพณีที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อนทำให้คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจ
มีข้อเสนอแนะว่า ควรเน้นบุคลากรให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องถึงแม้มีความรู้แต่ถ้าปฏิบัติ
มากก็ถือเป็นการเผยแผ่ธรรมเหมือนกัน เพราะการเผยแผ่นั้นมีอยู่ ๓ วิธี คือ พูดให้เขาฟัง เขียนให้
เขาอ่านและปฏิบัติให้เขาดู ปัญหาด้านวิธีการ วิธีการเผยแผ่ไม่เป็นที่นิยมตามธรรมชาติ เน้นเรื่อง
พิธีกรรมมากเกินไป เช่น พระภิกษุสงฆ์จะแสดงธรรมก็คอยเมื่อได้รับการนิมนต์เท่านั้น ไม่ทำอะไร
กับคอนเสิร์ต ที่หามาแสดงในงานต่าง ๆ ผู้ฟังไม่สนใจที่ฟังเนื้อเรื่องอันเป็นสัจธรรม สนใจแค่เรื่อง
ตลกขบขันเพื่อความสนุกสนาน เหมือนกับคนดูดนตรีไม่สนใจเนื้อเรื่องว่าเป็นอย่างไร สนใจ
แค่ดนตรีที่จะเต้นกันให้สนุกสนานเท่านั้นเอง จึงควรปลุกพระคัมภีร์ให้ชาวพุทธหันมาสนใจในการที่จะ
นำธรรมะมาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ด้วยการฟัง การอ่าน และการปฏิบัติในทางที่ถูกต้องตาม
แนวทางของพระพุทธศาสนาและ ปัญหาสุดท้าย คือ ด้านงบประมาณปัจจุบันการเผยแผ่ของคณะ
สงฆ์โดยรวม ดูเหมือนจะกลายเป็นงานสังคมสงเคราะห์ไปมากกว่าการเผยแผ่ธรรมเพราะเผยแผ่
ธรรมะกันตามมีตามเกิด จึงควรจัดงบประมาณในการนี้โดยเฉพาะและควรมีการติดตามการใช้
งบประมาณอย่างจริงจังด้วย

๖.๒ อภิปรายผล

จากสภาพปัญหาของการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวิเคราะห์แล้วสามารถอภิปรายได้ว่า

ด้านการปกครอง พบว่า พระเณร ไม่ค่อยเคารพและเชื่อฟังเจ้าอาวาส ว่ากล่าวตักเตือนยาก
ปกครองยาก เพราะได้รับการปลูกฝังจากชาวบ้านหรือมีเพื่อนฝูงมาก ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ของ
คณะสงฆ์นั้น บางอย่างก็แก้ปัญหาในการปฏิบัติในหน้าที่ได้ แต่บางอย่างก็ไม่สามารถแก้ปัญหาใน
การปฏิบัติในหน้าที่ได้เป็นการสมควรอย่างมากที่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพราะพระเถระส่วน
ใหญ่เห็นด้วยว่าดี ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การปกครองจะต้องมีกฎหมายสำหรับพระภิกษุหรือ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อใช้เป็นกฎหมายปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและ
การปกครองจะครอบคลุมภาระหน้าที่ดี มีความสะดวกกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็น พ.ร.บ. ที่
สามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้ในระดับหนึ่ง แม้บางส่วนบางมาตราจะใช้ได้ดีเกี่ยวกับหน้าที่เจ้าอาวาส
หรือโดยภาพรวมดี แต่บางเรื่องมิได้บัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลง

ไปแล้วซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย์ อุดมวที (ของดี) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษา
แนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณี
พระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒ ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา-สระบุรี-อ่างทองได้
กล่าวว่า แนวคิดการปกครองตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เพื่อเพื่อต่อพระธรรมวินัย
อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางและที่
สำคัญ คือ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการปกครองคณะสงฆ์ไทย
ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และยังสอดคล้อง
กับทฤษฎีการปกครองที่มีทั้งทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ที่ว่าสังคมมี ๒ ส่วน คือส่วน
หนึ่งมีความขัดแย้งมีปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการทำงานกลุ่มและส่วนที่สองเป็นส่วนที่เรียกว่า
สมานฉันท์ (Consensus) คือ เห็นด้วยและช่วยกันรวมกลุ่มทำงานทั้ง ๒ ส่วน คำกันเป็นความ
จำเป็นของกันและกัน เพราะก่อนจะมีความขัดแย้ง ตามทฤษฎีความไม่ระเบียบทางสังคม
(Social Disagazation Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า สภาวะที่สังคมไม่สามารถทำหน้าที่ควบคุม
สมาชิกในสังคมได้ ทำให้เกิดความบกพร่องในบทบาทหรือหน้าที่ ขาดกลไกที่เพียงพอในการ
ควบคุม สมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม สถาบันต่างๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ
ศิริพร พงศ์พิพัฒน์พันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง ผลงานพระพุทธศาสนาของพระธรรมปิฎกญาณิ (เทียร อุดฺตโม)
วิคูลหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า ในด้านการปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณรในภาค
๑๘ ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ท่านใช้การปกครองแบบ
ปิฎกาธิปไตย (พ่อปกครองลูก) โดยถือหลักสังคหวัตถุ ๔ (ทาน ปิยวาจา อุตฺตจริยา และสมานัตตตา)
เป็นแนวในการปฏิบัติและพระมหาวีรธรรม ๔ ประการ (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา)
เป็นที่ตั้งและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูริศ นาควิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาพุทธศาสนศึกษา
เรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย พบว่า พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่เกี่ยวกับการ
ปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างมากในการสืบต่อดำรงรักษาพระพุทธศาสนา เพราะอุปัชฌาย์ทั้งบุคคลที่
คอยคัดสรร และนำอุปสัมปทาไปแจกเข้ามาใช้ชีวิตในพระศาสนา อีกทั้งยังเคยเป็นผู้ปกครองดูแลให้
การศึกษาอบรมสัทธิวิหริภักให้ได้รับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของพระศาสนาอีกด้วย

ด้านการศึกษา ทั้งพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของพระภิกษุสามเณรภายในวัดและการ
เรียนแผนกธรรม-บาลี ที่สรุปตรงกันว่า พระภิกษุสามเณรสนใจการเรียนทางโลกมากกว่าทางธรรม
เพราะทำให้พระเณรมีความรู้รอบหลายด้าน แต่เรียนหลายด้านจิตใจไม่ค่อยเป็นสมาธิ กรมศาสนา
ควรสนับสนุนการศึกษาด้านนี้ให้มาก ควรให้ค่าพหุชนะ ค่าเล่าเรียน แต่ปัญหาการเรียนสายสามัญ
ก็มีบ้าง คือ มีกำบ้านมากจึงเบียดบังเวลานักธรรม-บาลี เป็นปัญหาของทุกวัดซึ่งเป็นปัญหาของ
ประเทศชาติด้วย ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า เพราะการเรียนนักธรรม-บาลี กรมศาสนา ได้ให้

การอุปถัมภ์น้อย ทางวัด ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการจัดการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การเดินทางไกล ต้องมีรถรับส่ง (ค่าใช้จ่าย) เมื่อเรียนจบแล้วจะลาสิกขาไปหาสถานที่ศึกษาต่อทางโลกเนื่องจากทางโลกมีระบบการกู้ยืมเงินเป็นทุนการศึกษา (กยศ.) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่รองรับสภาพจิตที่ควบคุมได้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทฤษฎีนี้ เลสลีย์ เอ. ไวท์ (Leslie A. White) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายถึงระบบวัฒนธรรมไว้ ดังนี้ ระบบเทคโนโลยี (Technological system) คือระบบที่ใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ทำได้รวดเร็วและเรียนเข้าใจง่ายกว่าแต่ดั้งเดิม

ด้านการเผยแผ่ จากข้อมูลพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป ไม่มีงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเหมือนชาวบ้าน เพราะต้องใช้เงิน ต้องเดินทางเผยแผ่โดยสองกันตามมีตามเกิด งานเผยแผ่บางท่านไม่เข้าใจในบทบาท และหน้าที่เพราะเป็นงานที่ต้องเสียสละ ไม่ใช่งานเพื่อแลกเงินจึงมีบางพื้นที่มีการขัดขวาง หรือต้องการค่าตอบแทน การเผยแผ่ธรรมได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น มีเพียงเทศน์ออกวิทยุและเทศน์กลางพรรษาและใช้ช่วงเวลาดึกบาตรทำบุญ เพราะชาวบ้านวัยรุ่นวัยกลางคน เข้าวัดกันน้อยลง ชาวบ้านทำงานรดคั่ว ไม่ค่อยมีเวลาวัดฟังธรรม มีปัญหาเนื่องจากพื้นที่เป็นดินแดนเกษตรกรรม ชาวบ้านมุ่งหาปัจจัย จึงต้องประสาธัมพันธุให้มาก ๆ สรุปข้อมูลคร่าว ๆ ใช้วิธีเปิดศูนย์อบรมวันอาทิตย์เป็นสำคัญ ใช้วัดเป็นศูนย์สอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ปกครองจึงส่งเด็กมาเรียนที่วัดมาก เน้นการเรียนวันอาทิตย์ นำเยาวชนมาทำกิจกรรมที่วัดและมีบวชเณรภาคฤดูร้อน หรือช่วงวันหยุดจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมะในวัด ขาดสื่อที่ช่วยสอนเด็ก ต้องเลือกใช้ธรรมะที่เหมาะสมแก่เด็ก และเยาวชน ปัญหาที่มีอยู่พอสมควร เช่น เด็กสนใจเล่นเกมมากกว่าเข้าวัด และการใช้วัตถุเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนา ควรใช้สื่อที่ทำให้เด็กเยาวชนและประชาชนเข้าใจมากขึ้น จะได้เห็นตัวอย่างและไม่เบื่อหน่าย ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การศึกษาขุคนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ จะปฏิเสธความจริงทางวัตถุไม่ได้ รวมทั้งต้องใช้สื่อที่เหมาะสมอย่างชาญฉลาด เพราะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น จะช่วยให้เกิดศรัทธาและช่วยในการอธิบายธรรมให้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประคิษฐ์ ปญฺญาคุศฺรมฺโม (ปัญญาจีน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ชีวิตและผลงานของพระศรีธรรมนิเทศ (กมล โชติมนุ โด) พบว่าตั้งแต่ท่านบวชเป็นสามเณร และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนสามารถสอนพระปริยัติธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรม ๘ ประโยค ท่านได้ทุ่มเทกำลัง สติปัญญาเพื่อพระพุทธศาสนาทำหน้าที่ครูสอนปริยัติธรรม และเป็นผู้บริหารสำนักเรียนและก่อตั้งสำนักเรียนที่วัดสันป่าข่อย ท่านพัฒนาดนเองให้ก้าวหน้า โดยเฉพาะผลงานในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ ๗ วิธี คือ

๑. ยกอุทธารณ์และเล่านิทาน
๒. ยกบุคคลที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างแต่ละด้าน
๓. เชื่อมโยงเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์ต่าง ๆ
๔. เปรียบเทียบคำอุปมาอุปไมย

๕. ยกพุทธภาษิต สุภาษิต ภาษิต คำคม ปรัชญา บทประพันธ์ โคลง และกลอนมาประกอบการเผยแพร่

๖. ใช้ความหมายใหม่ใส่ในศัพท์เดิม

๗. ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะสมกับผู้ฟัง

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญเลิศ ธมฺมทศฺสี (โอรุฑฺฐ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิษายคม (หลวงพ่อดูม ปรีสุทฺโธ) ในด้านบุคลิกภาพที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ดังนี้

(๑) ท่ามัน

(๓) เครื่องครัดน่านับถือ

(๕) ฉลาด

(๗) มีเมตตาธรรมสูง

(๙) สุขุมเยือกเย็น

(๑๑) พูดชัดเจน

(๑๓) พูดเข้าใจง่าย

(๑๕) พูดเคร่งขรึม

(๒) ยึดมั่นในธรรมวินัย

(๔) มีอารมณ์ขัน

(๖) ถ่อมตน

(๘) มักน้อย ถนอม โดย สมณะเรียบง่าย

(๑๐) คำพูดเป็นเอกลักษณ์ (ภาษาพื้นบ้าน)

(๑๒) ชอบพูดตรง ไม่อ้อมค้อม

(๑๔) พูดจริงใจ

(๑๖) พูดยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ด้านเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พบว่า ท่านสามารถเผยแผ่ธรรมะตั้งสอนทางพระพุทธศาสนา

โดยใช้หลักนิเทศศาสตร์มาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่เข้ากับหลักธรรมได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยมีวิธีของท่าน ดังนี้

๑. วิธีการสนทนาธรรม

๓. วิธีการใช้สื่อภาษา

๒. วิธีการตอบคำถาม

๔. วิธีการใช้สื่อสัญลักษณ์

และประการสุดท้ายได้สอดคล้องกับงานวิจัยของมานี ไชยธรรมาวุธศิริ และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธาและความนิยมของพุทธศาสนิกชนต่อบทบาทของพระสงฆ์" ที่พบว่า บทบาทหน้าที่พระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับทัศนคติของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธานั้น ควรมีบทบาทหน้าที่ บริบทของพระพุทธศาสนา คือ บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาคน หรือ เป้าหมายประการหนึ่งของการกำหนดให้พระสงฆ์ต้องมีการอบรมตนและเผยแผ่

พระพุทธศาสนาก็เพื่อ “พัฒนาคน” โดยเฉพาะด้าน “จิตใจ” พระสงฆ์จึงมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาจิตใจคนให้สูงขึ้นโดยไม่เลือกชั้นวรรณะและทำทุกโอกาส

๖.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว ดังนี้

๖.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ทางคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ควรจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการปกครองภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทุกปี อย่างน้อยปีละครั้ง

๒. คณะสงฆ์จังหวัดควรจัด โครงการเพื่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรทุกระบบตลอดทั้งหลักสูตร เทคนิควิธีการเรียนการสอน สื่อและเทคโนโลยีการสอนที่ทันสมัย รวมทั้งหาแหล่งทุนการศึกษาเล่าเรียนด้วย

๓. ทางคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ควรจัดอบรมเทคนิควิธีการเผยแพร่ธรรมในรูปแบบใหม่ให้ทันกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดน

๖.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรศึกษาวิจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับกรปกครองในพระพุทธศาสนา

๒. ควรศึกษาถึงผลประ โยชน์ที่ผู้บวชเรียนจะพึงมีพึง ได้จากการบวชเรียนที่ต่ำกว่าการลาสิกขาไปเรียนทางโลก

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการเผยแพร่ธรรมระหว่างแบบเดิมกับการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) หนังสือทั่วไป

กนก แส่นประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

กองแผนงานกรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่ง
ของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

เฉลิมพล โจนอิน. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกศาจารย์. พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๔๗.

เพียร ปิ่นทอง. ธรรมวิภาคปริเฉทที่ ๒. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๗.

ใหญ่ลย์ ถวิล. พุทธกรรมมุนยภัยกับการพัฒนาคน. ลำปาง : สถาบันราชภัฏลำปาง, ม.ป.ป.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวโกวาท. กรุงเทพมหานคร : เสียงธรรม,
๒๕๔๔.

ศรีสวัสดิ์ อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๓๕.

อัธยา โกมลกาญจน. พระพุทธศาสนาบนแผ่นดินไทย. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๔๕.

อุดม เชงกิจวงศ์. ศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๒.

ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ว่าด้วยระเบียบ
การจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖.

๒) วิทยานิพนธ์

ไพท นาควัชร. “บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระครูปลัดอาทิตย์ อุดมเวที (ซองคี). "การศึกษานาเวติกและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษากรณีเฉพาะพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒ ประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา-สระบุรี-อ่างทอง". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทศฺสี (โอรุสูง). "วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิเทศ (หลวงพ่อคุณ ปรีสุทฺธิ์). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระมหาประคินฐ์ ปญฺฑิตฺตธมฺโม (ปัญญาจีน). "ชีวิตและผลงานของพระศรีธรรมนิเทศ (กมลชติมนฺโต). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

มานี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ. "บทบาทพระสงฆ์ยุคโลกาภิวัตน์เกี่ยวกับทัศนะของพระสงฆ์ที่ชาวพุทธให้ความเคารพศรัทธาและความนิยมของชาวพุทธศาสนิกชน คอบทบาทของพระสงฆ์". วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

ศิริพร พงศ์พัฒนพันธ์. "ผลงานพระพุทธรูปของพระธรรมปัญญาบดี (เพชร อุดฺดีโม) วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๑.

สวัสดิ์ มานิตย์. "ปัญหากฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีวัดธรรมกาย". วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

๓) เอกสารอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

พระปลัด บุญธรรม ปุณฺณธมฺโม. "เอกสารประกอบการบรรยายการปกครองคณะสงฆ์ไทย".

เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, ๒๕๔๕. (อัครานา).

อภิธาน สมใจ. "ประชาคมวัดบ้าน". สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานเจ้าคณะ

ตำบลเขื่อนผากแม่แวน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๔๖. (อัครานา).

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

๑. พระครูปลัด จิตศิษย์ จิตศิษโย

วุฒิทางการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

น.ธ.เอก, ศน.บ.(ปรัชญา), ศศ.ม.(สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น)
 รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

๒. พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร

วุฒิทางการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ป.ธ.๕, ศน.ม.

อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

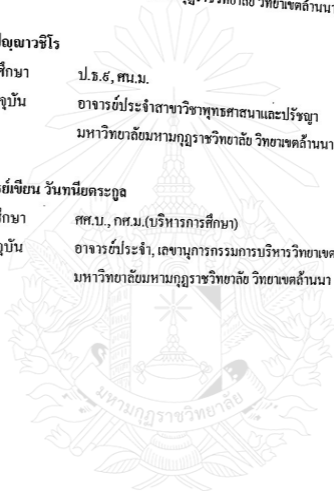
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจียน วันทนีย์ตระกูล

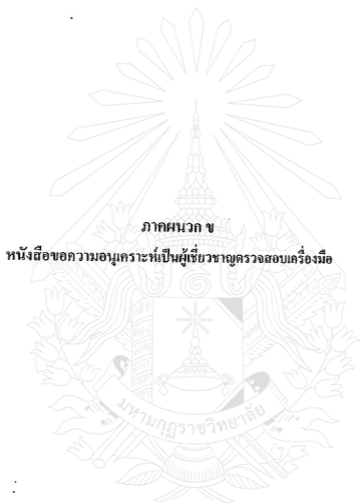
วุฒิทางการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ศศ.บ., กศ.ม.(บริหารการศึกษา)

อาจารย์ประจำ, เลขานุการกรรมการบริหารวิทยาเขตล้านนา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โทร. 0-5327-0976-6 ต่อ 14

ที่ ศธ 6013(1.9)/257

วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูปลัดจิตติชัย จิตฺติสุขโย

ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ขอเรียนว่า พระครูปัญญวิชิต ฐิตฺตฺโย (ชานะ) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท รหัสนักศึกษา 491221003 สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

นักศึกษาผู้นี้มีความประสงค์จะขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาส ในอำเภอห้วย จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ นักศึกษานี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ ดร.สมหวัง แก้วสุพงษ์ และ พระปลัดบุญธรรม บุญธรรมโม อาจารย์ที่ปรึกษา

ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นักศึกษาผู้วิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(พระมหาวิวิศศักดิ์ สุรเมธี)

เลขาธิการโครงการบัณฑิตศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ ศร 6013(1.9)/352

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำปาง
๑๐๑ วิทยาลัยราชวราภิมงคล ถนนพหลโยธิน ตำบลนครชุมริ่ง
ตำบลเมือง จ.ลำปาง ๖๖๐๐๐
โทรศัพท์ : ๐-๕๓๖๖-๖๖๖๖ โทรสาร : ๐-๕๓๖๖-๖๖๖๖
www.mab.ac.th

17 กันยายน 2560

เรื่อง ขอบขออนุญาตเรื่องเกี่ยวกับรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูสมุทรภักขิต เจ้าอาวาสวัดทุ่งหลวง

ด้วย พระครูปฏิญาณชัย ชีวปัญญา (ยานะ) นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยาคลินิก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำปาง ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ศ.ม.) โดยมี ดร.สมหวัง แก้วสุพงษ์ และ พระปลัดบุญธรรม ญาณธรรมโม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษามหาคิดวิทยาลัย วิทยาเขตลำปาง จึงได้ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ พระครูปฏิญาณชัย ชีวปัญญา (ยานะ) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ก่อนข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำการวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาระงับเป็นผู้รับผิดชอบติดต่อท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาขอความเห็นชอบจากพระครูสมุทรภักขิต เจ้าอาวาสวัดทุ่งหลวง วิทยาเขตลำปาง ทั้งนี้ เป็นอย่างมีวงักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขออนุโมทนาคุณ ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมงศาวิฑิต์ สุธรรม)

เลขาธิการศูนย์การศึกษามหาคิดวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำปาง

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

แบบสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

เรื่อง "ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารของเจ้าอาวาสในอำเภอห้วย จังหวัดเชียงใหม่"

๑. ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

อายุ..... พรรษา..... วิทยฐานะ น.ธ..... ป.ธ.....

ปรีดีสามัญ..... ตำแหน่ง..... วัด.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

๒. หัวข้อที่สัมภาษณ์ในด้านการบริหารงานและวิธีแก้ไข

๒.๑. ในฐานะที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ท่านมีการบริหารงานอะไรบ้าง

ตอบ

๓. อยากทราบว่าสภาพปัญหาการบริหารงานในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ

๔. ปัจจุบันท่านมีสภาพปัญหาการบริหารงานและมีแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรในองค์กรของท่านคือ

๔.๑. องค์กรด้านการปกครอง

ตอบ

๔.๒ องค์กรด้านการศึกษา

ตอบ

ตอบ

วัน.....เดือน.....ปี.....ที่สัมภานต์

แบบสภานาถกลุ่มย่อยวิทยานิพนธ์
เรื่อง "ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารของเจ้าอาวาสในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่"

จำนวน ๑๒ รูป โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๔ รูป ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ หัวข้อเรื่องปัญหาการปกครอง ประกอบด้วย

๑. พระครูวิจิตรธรรมากินันท์	วัดสันกลาง	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูปลัดกฤษณา สิริวณฺโณ	วัดกลางเวียง	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระอธิการคณงค์ อุดดกาโม	วัดป่าจ้าว	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระอธิการสมพล ปัญญาวิโร	วัดสันทราย	สมาชิกกลุ่ม

กลุ่มที่ ๒ หัวข้อเรื่องปัญหาด้านการศึกษาสงฆ์ ประกอบด้วย

๑. พระครูอมรสาธุวัตร	วัดสันติะผาบ	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูสังฆรักษ์กมล กม โท	วัดสหกรณ์แปลงสอง	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระอธิการชำนาญ จันทรสี	วัดห้วยฤ	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระครูวิบูลย์ธรรมประสิทธิ์	วัดขามเวียง	สมาชิกกลุ่ม

กลุ่มที่ ๓ หัวข้อเรื่องปัญหาการเผยแผ่ ประกอบด้วย

๑. พระครูวิวัฒน์สุภาคม	วัดแม่กอย	ประธานกลุ่ม
๒. พระครูสังฆรักษ์สุบิน ปิยวณฺโณ	วัดบ้านหม้อ	เลขานุการกลุ่ม
๓. พระปลัดคธา ธมฺมธีโร	วัดบ้านไถ้	สมาชิกกลุ่ม
๔. พระครูปิยกิจารณ์	วัดน้ำแพร่	สมาชิกกลุ่ม

๑. หัวข้อสัมภาษณ์ในด้านกรปกครองและวิธีการแก้ไข

๑.๑ ในฐานะที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

ตอบ _____

๑.๒ ท่านคิดว่า กฎ ระเบียบต่าง ของทางคณะสงฆ์มีปัญหาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของท่านอย่างไร หรือไม่

ตอบ _____

๑.๓ ที่ผ่านมามีท่านประสบปัญหาอะไรมากที่สุดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าอาวาสของท่านที่ท่านไม่สามารถแก้ไขได้ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

ตอบ _____

๑.๔ ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่ผ่านมา ท่านมีปัญหาในการบริหารงานในด้านต่างๆ เหล่านี้ข้อใดคือ

๑.๔.๑ ปัญหาการปกครองพระภิกษุ-สามเณรภายในวัด

ตอบ _____

๑.๔.๒ ปัญหาการแทรกแซงก้าวก่ายหน้าที่ของผู้เฝ้าในหมู่บ้าน

ตอบ _____

๑.๔.๓ ปัญหาความไม่รู้ไม่เข้าใจในหน้าที่ของ ไวยาวัจกรและคณะกรรมการของวัด

ตอบ _____

๑.๕ ท่านคิดว่าไวชาวัจกรของวัดราชนัดดาฯ ทั่วไปมีปัญหาหรือไม่อย่างไร และควรได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่เพราะเหตุใด

ตอบ _____

๒ หัวข้อสัมมนาในด้านการศึกษาและวิธีการแก้ไข

๒.๑ ปัญหาด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม-บาลี ของพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัดของท่านเป็นอย่างไร ท่านมีข้อเสนอแนะเป็นอย่างไร

ตอบ _____

๒.๒ ปัญหาด้านการศึกษาแผนกปริยัติสามัญ ของพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัดของท่าน เป็นอย่างไรบ้าง ท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอย่างไร

ตอบ _____

๓ หัวข้อสัมมนาในด้านการเผยแผ่และวิธีการแก้ไข

๓.๑ ท่านมีปัญหาในด้านการบริหารงานเผยแผ่ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) อย่างไรบ้าง

ตอบ _____

๓.๒ ท่านมีปัญหาในการเผยแผ่ธรรมในกลุ่มเด็ก และเยาวชนอย่างไร และมีข้อเสนอแนะ ในการแก้ปัญหาอย่างไร

ตอบ _____

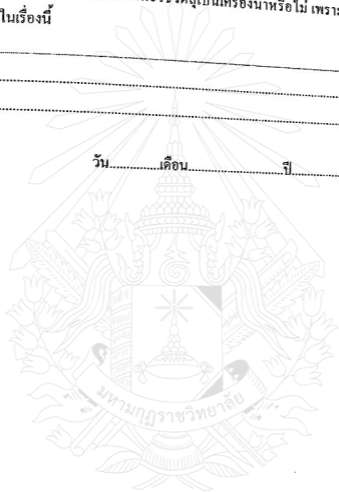
๓.๓ ท่านมีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเผยแพร่ในกลุ่มผู้สูงอายุ และประชาชน ในวิถีทางของท่าน
อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

ตอบ _____

๓.๔ ท่านเห็นด้วยกับการเผยแพร่โดยใช้วัตถุเป็นเครื่องนำหรือไม่ เพราะเหตุใด ท่านมี
ข้อเสนอแนะอย่างไร ในเรื่องนี้

ตอบ _____

วัน.....เดือน.....ปี.....ที่สัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

ชื่อ - สกุล : พระครูปัญญาธิรชยุต (ดวงคำ ชานะ)
วัน เดือน ปีเกิด : วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๔๕๔
ชาติภูมิ : บ้านศรีคำ หมู่ที่ ๘ ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดโป่ง ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๓ : นักรธรรมชั้นเอก (น.ธ.เอก)
พ.ศ. ๒๕๔๕ : ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศ.บ.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๒๐ : เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง
พ.ศ. ๒๕๒๐ : ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล บ้านโป่ง
พ.ศ. ๒๕๒๔ : ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ในเขตปกครอง
พ.ศ. ๒๕๒๕ : ผู้อำนวยการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดบ้านโป่ง
พ.ศ. ๒๕๒๖ : ครูสอนพระปริยัติธรรมประจำสำนักศาสนศึกษาวัดกลางเวียง
พ.ศ. ๒๕๓๐ : พระนักเผยแผ่ประจำจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอพร้าว
พ.ศ. ๒๕๓๔-ปัจจุบัน : เป็นรองเจ้าคณะอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร

ไปรคนำมาตั้งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ